

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı

ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA EĞİTİMİNDE SINIF YÖNETİMİ

Yüksek Lisans Tezi

Ercan ÇELİK

İstanbul, 2011

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı

ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA EĞİTİMİNDE SINIF YÖNETİMİ

Yüksek Lisans Tezi

Ercan ÇELİK

Danışman: Prof. Dr. Nuriye GARİPAĞAOĞLU

İstanbul,2011

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı

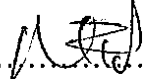
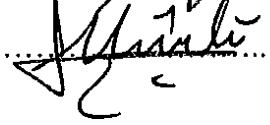
Ercan ÇELİK tarafından hazırlanan ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA EĞİTİMİNDE SINIF YÖNETİMİ başlıklı bu çalışma, 30.05.2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmzalar

Danışman: Prof. Dr. Nuriye GARİPAĞAOĞLU

Üye: Prof. Dr. Ramazan ÖZEY

Üye : Yrd. Doç. .Dr. Mehmet ÜNLÜ

....
....
....

ÖNSÖZ

İnsanla doğa arasındaki ilişkileri inceleyen coğrafyanın sınıf ortamında daha iyi öğretilmesi, öğrenilen bilgilerin günlük hayatta da kullanılarak sınıf ortamından ve sadece sınav için gerekli olduğu anlayışından çıkarılması iyi bir eğitim sürecinin yaşanmasına bağlıdır. Bir eğitim mekanı olan sınıfın ve sınıf yönetiminin kalitesi ise eğitimin kalitesini etkiler.

Ben bu çalışmada coğrafya eğitiminde sınıf yönetiminin ne olduğu ne olması gerektiği sorusuna cevap bulmaya çalıştım.Çalışmamda benden desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Nuriye GARİPAĞAOĞLU'na ve beni yetiştiren tüm hocalarıma teşekkür ediyorum.

ÖZET

İlk insanın ortaya çıktığı günden günümüze kadar olan sürede insanlar yaptıkları bütün faaliyetlerde az veya çok doğal çevrenin etkisi altında kalmışlar kendileri de doğal çevreyi olduğu gibi kabul etmek yerine doğal çevreyi değiştirmişlerdir. Ancak insanın doğal çevreye etkisi özellikle son yüzyılda belirgin bir şekilde artmış ve maalesef genelde olumsuz yönde gerçekleşmiştir. İşte insanın çevreyle olan etkileşimini en iyi açıklayan bir bilim dalı olan coğrafyanın önemi insanın artan bu çevreyi değiştirme baskısı karşısında daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde insanın doğal çevreyi değiştirmeye yönelik artan gayretlerine karşın değişen çevrenin insan yaşamı üzerindeki olumsuz etkileri de artmış ve bu nedenle çevreye daha duyarlı kitlelerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ancak bütün insanların bu hassasiyetinin gelişmesi iyi bir coğrafya eğitimi ile mümkündür. Coğrafya eğitiminin amacı ise; öğretimle birlikte insanların tutum ve davranışlarında da olumlu değişiklikler gerçekleştirmektir.

Her ne kadar eğitim için belirli bir mekan ve belirli zaman ön koşul değilse de genel olarak insanların eğitimi büyük oranda okullarda ve sınıf ortamlarında gerçekleşmektedir. Sınıf ortamının özellikleri ise doğrudan eğitim kalitesine yansır.

Bu çalışmamda ortaöğretimde coğrafya eğitimi için iyi bir sınıf yönetiminin özellikleri, sınıf yönetimine etki eden faktörler ve nasıl etkiledikleri, sınıfta istenmeyen davranışlar ve baş etme yolları ile coğrafya dersine özgü sınıf yönetimindeki uygulamalar ve eksiklikler ile bunların sebepleri nelerdir ve nasıl giderilir? Sorularına cevap bulmaya çalıştım

Bu sorulara verilen cevaplar sınıf yönetiminin kalitesini artırarak eğitim için harcanan çabanın atıl bir çalışma olmasını önleyecek daha nitelikli, sosyal, çevre ve ülke sorunlarına duyarlı bireyler yetiştirilmesi sağlanacaktır.

Anahtar Sözcükler: Coğrafya, sınıf yönetimi, eğitim, öğretim.

ABSTRACT

People as possible to the present day, the first man appeared in all the activities they themselves have remained more or less under the influence of the natural environment as well as the natural environment have altered the natural environment rather than to accept. However, the effect of the natural environment of man has increased markedly in the last century and, unfortunately, was generally negative. That's the human interaction with the environment that best describes the importance of geography is a science of man in the face of increasing pressure to change this environment is emerging more clearly.

Today, despite efforts by the changing environment for people to change the natural environment on the negative effects of increased human life and therefore more sensitive to the environment has led to the emergence of the masses. However, the development of all people, this sensitivity is possible with a good geography education. The purpose of education in geography, teaching the people to realize positive changes in attitudes and behavior.

Although education is not a prerequisite for a specific place and time specified in the training of people in general, carried out largely in schools and classroom environments. Directly reflected in the quality of education in the classroom features.

This study is a good class management features for the education of geography in secondary education, classroom management and how they affect the factors affecting the classroom geography lesson with undesirable behaviors and ways of coping with lack of specific class management practices and what are the reasons they sought answers to the questions and how to troubleshoot.

The answers to these questions of classroom management effort spent on improving the quality of education prevent them from being idle to a more qualified work, social, environmental and training of individuals will be sensitive to the problems of the country.

Keywords: Geography, classroom management, education, teaching

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	i
Özet.....	ii
Abstract.....	iii
İçindekiler.....	v
Tablolar.....	ix

BÖLÜM I: SINIF YÖNETİMİNİN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ.....	1
1.1. SINIF YÖNETİMİ VE BOYUTLARI.....	2
1.2. SINIF YÖNETİM MODELLERİ	4
1.3. SINIF YÖNETİMİNDE ETKİLİLİK	5
1.4. SINIF YÖNETİMİNİN SINIF DIŞI DEĞİŞKENLERİ.....	5
1.4.1. Uzak Çevre.....	5
1.4.2 Yakın Çevre.....	6
1.4.3. Aile.....	6
1.4.4. Okul.....	7

BÖLÜM II: DERS DÖNEMİ ÖNCESİ SINIF HAZIRLIKLARI

2. 1. FİZİKSEL ORTAMLA İLGİLİ HAZIRLIKLAR.....	9
2.1.1. Fiziksel Ortamın Etkileri.....	10
2.1.2. Fiziksel Ortamın Değişkenleri.....	10
2.1.2.1. Öğrenci Sayısı.....	10
2.1.2.2. Işık.....	10
2.1.2.3. Isı.....	11
2.1.2.4. Renk.....	11
2.1.2.5. Gürültü.....	11
2.1.2.6. Temizlik.....	12
2.1.3. Fiziksel Ortamın Düzenlenmesi.....	12
2.1.3.1. Sınıfın Ana Bölümleri.....	12
2.1.3.2. Öğrencilerin Oturma Düzeni	12
2.1.3.3. Sıra-Masa Düzenleri.....	13

2.2. PLAN PROGRAM HAZIRLIKLARI.....	13
2.2.1. Program Düzeni.....	14
2.2.2. Eğitim Planları.....	15

BÖLÜM III: SINIFIN İLİŞKİ DÜZENİ

3.1. SINIFTA İLK GÜNLER.....	17
3.2. İLİŞKİ POLİTAKALARI VE TİPLERİ.....	17
3.3. TANIŞMA.....	18
3.4. SINIF KURALLARI	18
3.5. DAVRANIŞ ORTAMI OLUŞTURMA.....	19
3.6. SINIFTA ÖĞRETMEN.....	19
3.7. SINIFTA GÜÇ İLİŞKİSİ.....	20
3.8. SINIFTA İLETİŞİM.....	21
3.9. SINIFTA ZAMAN YÖNETİMİ.....	22
3.10. SINIFTA KORKU KAYGI.....	22

BÖLÜM IV: SINIFIN ÖĞRETİM ORTAMI

4.1. HEDEF DAVRANIŞLARIN BELİRLENMESİ.....	24
4.2. ÖĞRETİM ARAÇLARININ BELİRLENMESİ	24
4.3. ÖĞRETİM UYGULAMASI.....	25
4.3.1. Dikkati Çekme.....	25
4.3.2. Amaçları Açıklama.....	25
4.3.3. Güdüleme.....	26
4.3.4. İçeriği Kazandırma.....	28
4.3.5. Dönüt Alma - Düzeltme.....	28
4.3.6. Özetleme - Değerlendirme	29
4.3.7. Pekiştirme.....	29

BÖLÜM V: İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN ÖNLENMESİ

5.1. SINIFIN DAVRANIŞ DÜZENİ.....	30
5.2. İSTENMEYEN DAVRANIŞLAR.....	30
5.3. İSTENENİ DESTEKLEYİCİ DAVRANIŞLAR.....	31

5.4. İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN SINIF DIŞI ETKENLERİ.....	33
5.5. İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN SINIF İÇİ ETKENLERİ.....	34
5.5. 1. Öğrencilerin Özellikleri.....	34
5.5. 2. Sınıfın Yapısı	35
5.5.3. Eğitim Programı	35
5.5.4. Öğretim Yöntemleri.....	36
5.5.5. Öğrenci Başarısı.....	36
5.5.6. Öğretmenin Özellikleri.....	37
5.6. İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI STRATEJİLER.....	37
5.6.1. İsteneni Çağrıştırıcı Davranmak.....	38
5.6.2. İstenen Davranışa İnandırarak	38
5.6.3. İstenen Davranışı Güçlendirmek.....	39
5.6.4. İstenen Davranışı Kolaylaştırmak.....	39

BÖLÜM VI: İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN DEĞİŞTİRİLMESİ

6.1. İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI YAKLAŞIMLAR.....	40
6.2. İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI EYLEMLER.....	41
6.2.1. Sorunu Anlamak.....	41
6.2.3. Görmezden Gelmek.....	42
6.2.4. Uyararak.....	42
6.2.5. Derste Değişiklik Yapmak.....	43
6.2.6. Sorumluluk Vermek.....	44
6.2.7. Öğrenciyle Konuşmak.....	44
6.2.8. Okul Yönetimi ve Aileyle İlişki Kurmak.....	45
6.2.9. Ceza Vermek.....	45
6.3. KARŞI EYLEMLER SIRA DİZİNİ.....	46
6.4. KARŞI EYLEMLERDE GÖZETİLMESİ GEREKENLER.....	47
6.4.1. Sınıf Ortamının Bozulmasını Önlemek.....	47
6.4.2. Öğrenci Direncinin Yönetimi.....	47

BÖLÜM VII: ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA EĞİTİMİNDE SINIF YÖNETİMİYLE İLGİLİ BİR ARAŞTIRMA

GİRİŞ.....	49
7.1. PROBLEM DURUMU.....	53
7.2. AMAÇ.....	55
7.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	55
7.4. SINIRLILIKLAR.....	56
7.5. TANIMLAR.....	57
7.6. YÖNTEM.....	57
7.8. EVREN ÖRNEKLEM.....	57
7.9. VERİLERİN TOPLANMASI.....	58
7.10. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI.....	58
7.10.1. Öğretmenden Kaynaklanan Problemler.....	59
7.10.2. Öğrenciden Kaynaklanan Problemler.....	80
7.10.3. Coğrafya Dersinin Özelliklerine Bağlı Problemler.....	86
7.10.4. Okuldan Kaynaklanan Problemler.....	94
7.11. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	99
KAYNAKÇA.....	101

TABLÖLAR

Tablo 1: Coğrafya öğretmenlerinin kişisel özellikleri.....	60
Tablo 2: Coğrafya öğretmenlerinin öğrencileriyle olan ilişkileri.....	63
Tablo 3: Coğrafya dersinde öğretmenlerin kullandığı yöntemler.....	71
Tablo 4: Coğrafya öğretmenlerinin teknoloji destekli eğitime bakışı.....	75
Tablo 5: Öğrencilerin kişisel özellikleri ve coğrafya dersine bakışı.....	80
Tablo 6: Coğrafya dersi ile ilgili öğretmen görüşleri.....	87
Tablo 7: Coğrafya dersi ile ilgili öğrenci görüşleri.....	88
Tablo 8: Okul idaresinin coğrafya dersine bakışı.....	95

BÖLÜM I

SINIF YÖNETİMİNİN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ

Eğitim; önceden belirlenmiş amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler sistemidir (Çelikkaya, 1998). Öğretim, öğrenme olayı sonucu insan davranışlarında meydana gelen değişimdir (Çelikkaya, 1999). İnsanların öğrenim düzeylerinin göstergesi diplomaları, eğitim düzeylerinin ise davranışlarıdır.

Eğitim, bireyleri hayata hazırlama süreci olmasının ötesinde, hayatın da kendisidir. Bu sebeple, eğitim ortamlarının hayatla iç içe olması göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir. Eğitim ortamlarının gerçek hayatla benzerlik göstermesi ve tutarlı olması; diğer bir ifadeyle öğrenci için somutlaştırılması ve anlamlı hale getirilmesi, öğrenci başarısını arttırmada en önemli etkenlerin başında gelmektedir. Bunların gerçekleşeceği ortamların oluşturulup sürdürülmesi, geliştirilmesi, öğretmenlerde sınıf yönetimi becerilerinin bulunmasını gerektirir.

Öğretmenler, bilgi taşıyıcı ve aktarıcı değil, bilgi kaynaklarına giden yolları gösterici, kolaylaştırıcı birer eğitim lideri olmalıdır. Okulların temel işlevi ise; bilgiyi aktarmak değil, öğrenmeyi öğretmek olmalıdır.

Eğitim, yalnızca okullarda gerçekleştirilen bir etkinlik değildir, ama okul, eğitim amacıyla kurulmuş özel bir çevredir. Okulun varlığı, bu özel çevrenin oluşturulup denetlenmesi amacıyla kaynaklanmıştır.

Okulun üç temel işlevinden biri, öğrencileri dış çevrenin güçlüklerinden korumak, onlara yaşamı kolaylaştırmaktır.

Okulun ikinci işlevi, dış çevrede kolay rastlanabilecek olan istenmeyen davranışları okuldan içeri sokmayarak, öğrenci davranışlarını temizlemektir.. Böylece, geleceğin

toplumunun istenmeyen davranışlardan arındırılması, genç yaşta bunların zararlı etkileriyle karşılaşmaması sağlanmaya çalışılır.

Dengeleme, okulun üçüncü işlevidir. Okulun dışındaki çevrede, insanların kişisel özellikleriyle açıklanamayacak düzeylerde yaşama farklılıkları görülür. Okul, bu aşırı farkların kendi sınırları içinde sergilenmesine, yaşamasına izin vermeyen, toplumsal yaşamda olmayan dengeyi kendi sınırları içinde kurması gereken bir kurumdur. Bu nedenle bütün öğrenciler, şu veya bu renk ve biçimde önlük veya forma giyerler; aynı öğretmenlerden yararlanırlar; aynı sıralarda otururlar. Dış çevrenin çok farklı koşullarında yaşayan öğrenciler, okula geldiklerinde, benzer koşullarda, yan yana olur, birbirlerinin yaşama biçimlerinden etkilenir, birbirlerini daha iyi tanır, anlarlar. (Başar, 1999)

Okulun sahip olduğu - olabileceği kaynakların eğitim için kullanımı, eğitim yönetiminin kalitesine bağlıdır. Bu kalite yönetimin her basamağında sağlanmalıdır ve bu basamaklardan biri de sınıf yönetimidir.

1.1. SINIF YÖNETİMİ VE BOYUTLARI

Sınıf yönetimi, eğitim yönetiminin ilk ve temel basamağıdır. Sınıf yönetimi; öğrenme için uygun ortamın sağlanması ve sürdürülmesidir (Erdoğan, 2005). Eğitimin hedefi olan öğrenci davranışının oluşması burada başlar. Eğitim için gerekli birincil kaynaklar olan öğrenci, öğretmen, program, kaynaklar, sınıfın içindedir. Eğitim yönetiminin kalitesi, büyük ölçüde, sınıf yönetiminin kalitesine bağlıdır.

Sınıf yönetimi etkinliklerinin bir boyutunu, sınıf ortamının fiziksel düzenine ilişkin olanlar oluşturur: Sınıf genişliği, sınıf alanının çeşitli etkinliklerin yapımı için bölümlenmesi, ısı, ışık, gürültü düzenekleri, renkler, temizlik, estetik, eğitsel araçlar, oturma düzeni, öğrencilerin gruplanması, bunların başlıcalarıdır. Fiziksel düzenlemeler, öğrencinin rahat etmesini sağlamak, okul ve sınıfın çekiciliğini artırarak öğrencinin okula isteyerek gelmesini gerçekleştirmek öğrenmeyi kolaylaştırmak amaçları için yapılır. Çünkü davranış değişikliği ancak uygun ortamlarda gerçekleşir.

Sınıf yönetiminin ikinci boyutunu plan-program etkinlikleri oluşturur. Amaçlar esas alınarak, yıllık, ünite, günlük planların yapılması, kaynakların belirlenip dağılımının sağlanması, iş ve işlem süreçlerinin belirlenmesi, araç sağlama, yöntem seçme, öğrenci özelliklerini belirleme, gelişimlerini izleme ve değerlendirme, öğrenci katılımını düzenleme, bu grupta ele alınabilir. Bu etkinlikler, geçmiş ve var olan durumu ele alarak geleceği görme ve şekillendirme amaçlı çabalar olarak görülebilir.

Üçüncü boyut, zaman düzenine yönelik etkinliklerdir. Etkili öğretim, öğrenmeye ayrılan zamanın çokluğuna ve etkili kullanımına bağlıdır. Sınıf içinde geçirilen zamanın çeşitli etkinliklere dağılımı, zamanın ders dışı ve bozucu etkinliklerle harcanmaması, sıkıcılığın önlenmesi, öğrencinin zamanının çoğunu okulda sınıfta geçirmesinin sağlanması, devamsızlığın ve okuldan ayrılmaların önlenmesi, bu boyut içinde görülebilir.

Sınıf yönetiminin dördüncü boyutunu ilişki düzenlemeleri oluşturur. Sınıf kurallarının belirlenip öğrencilere benimsetilmesi, sınıf yaşamının kolaylaştırılmasına yönelik öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen ilişki düzenlemeleri, özellikle, bir sonraki boyut olan davranış da şekillendirici etkinliklerdir.

Beşinci boyut, davranış düzenlemelerinden oluşur. Sınıf ortamının istenen davranış sağlayabilir hale getirilmesi, sınıf ikliminin olumlulaştırılması, sorunların, ortaya çıkmadan önce tahmin edilmesi yoluyla istenmeyen davranışların önlenmesi, sınıf kurallarına uyulmasının sağlanması, yapılmış olan istenmeyen davranışların değiştirilmesi bu boyuta ilişkin olarak söylenebilir. Sınıf yönetimi, başka açılardan da boyutlanabilir.

1.2. SINIF YÖNETİM MODELLERİ

Sınıf yönetimi etkinliklerinin zaman boyutu, bu etkinliklerin çeşitlenmesini sağlayarak, bunları farklı modellere bağlamayı kolaylaştırır. Bir eğitim yılı bütünü içinde, önce bu bütünün, sonra da gereksinim duyulan zamanlarda bütün içindeki tek tek etkinliklerin veya etkinlik gruplarının, farklı modellerle yürütülmesi gerekebilir. Model seçimi ve kullanımı, amaçlara, kaynaklara ve gereksinimlere göre değişir.

Sınıf yönetimi modelleri, tepkisel, önlemsel, gelişimsel ve bütünsel olarak gruplanabilir. Her modelin kullanımında, farklı yöntemler uygulanabilir.

Tepkisel model, istenmeyen bir davranışa tepki olan sınıf yönetim modelidir. Amacı, istenmeyen durum veya davranışın değiştirilmesidir. Bu model, düzen sağlayıcı ödül-ceza etkinliklerini içerir.

Önlemsel model, planlama düşüncesine bağlı, geleceği kestirme, istenmeyen davranış ve sonucu, olmadan önleme yönelimlidir. Amacı, sınıf sorunlarının ortaya çıkmasına olanak vermeyici bir düzenleniş ve işleyiş oluşturarak, tepkisel modele gereksinimi azaltmaktır.

Gelişimsel model, sınıf yönetiminde öğrencilerin, fiziksel, duygusal, deneyimsel gelişim düzeylerinin gerektirdiği uygulamaların gerçekleştirilmesini esas alır; bir uygulamaya geçilmeden önce, öğrencilerin ona bu açılardan hazırlanmasını öngörür.

Sınıf yönetimi algılarını bütünleştiren bütünsel sınıf yönetimi modelinde önlemsel sınıf yönetimine öncelik verme, grubu olduğu kadar bireye de yönelme, istenen davranışa ulaşabilmek için istenmeyen nedenlerini ortadan kaldırma vardır, istenen davranışın uygun ortamlarda gerçekleşeceği bilincine dayanarak ortam düzenlemeye, bütün önlemsel yönetim çabalarına karşın oluşabilecek istenmeyen davranışları düzeltmek amacıyla tepkisel yönetim araçlarından yararlanmaya çalışılır.

1.3. SINIF YÖNETİMİNDE ETKİLİLİK

Sınıf yönetimi, öğrencilerin etkili bir davranış örüntüsü kazanmaları yanında, davranışlarını anlama ve yönlendirme yollarını geliştirmelerine de yardımcı olmalıdır. Her davranışın başkaları üzerindeki etkilerini kestirebilme, bunları olumlulaştırabilme, insanların "bir topluluğun üyesi" olmaktan çıkıp "bir toplumun üyesi" olmaya yöneldiklerinin temel göstergesidir(Başar, 1999).

Sınıf yönetimi kararları, öğrencileri kontrolden çok, eğitimin kalite ve sürekliliğini sağlamaya yönelik olmalıdır. İyi bir sınıf yönetimi, iyi bir öğretime bağımlıdır. Bu anlamda sınıf yönetimi araç, kaliteli bir eğitim amaçtır.

Sınıf yönetiminin değişkenleri, öğrenci, öğretmen, ortam, okul ve eğitim yönetimi, çevre olarak sıralanabilir. Etkili bir sınıf yönetiminin kritik ögesi öğretmendir, çünkü o diğer öğelerin bütünleştiricisi ve bir dereceye kadar da belirleyicisidir. Öğretmenin yeterlilikleri artırılıp, bunların kullanımının temel değişkeni olan mesleğe karşı tutumu olumlulaştırılmadıkça, iyi bir sınıf yönetimi beklenemez.

Özellikleri, hazır oluşu, beklentileri, davranışlarıyla öğrenci; ortam ve olanak sağlayıcı, kolaylaştırıcı, destekleyici olarak okul yönetimi ve çevre, sınıf yönetimini bu alanlar açısından etkilerler. Etkili yönetilen sınıfta, öğrencilerin görevle ilgili olma düzeyi yüksek, bozucu davranışların düzeyi düşük, öğretim zamanının amaçlar yönünde kullanılış düzeyi yüksektir.

1.4. SINIF YÖNETİMİNİN SINIF DIŞI DEĞİŞKENLERİ

1.4.1. Uzak Çevre

Bireyin gelişimini etkileyen ve kalıtsal olmayan her şey çevre olarak ifade edilebilir. Çevre değişkenleri bir davranışın güdüleyicisi olabileceği gibi, engelleyicisi de olabilir. Yakın çevre, öğrencinin her gün içinde bulunduğu çevredir. Sınıf, okul, aile, boş zaman geçirme alanları. Uzak çevre ise onu zaman zaman

etkileyen diğerk öğelerden oluşur. Bunlar, kendi toplumunun yaşama biçimlerinden, çeşitli araçlarla edindiğı, diğerk ülkelerin insanların yaşama biçimlerine kadar uzanır.

Sorunları uygar insanlar olarak çözenin, hakkını yasal yollarla arayıp almanın örnekleri yerine, hakkını, hatta hakkı olmayanı bile güç kullanarak alanların kahraman olarak yer aldığı, kazandığı filmler, eğitsel amaçlara ters bu davranışlar karşısında, öğretmenin çabalarına fazla başarı şansı tanımaz. Öğrencilerin, toplumsal yaşamda da karşılaşılan bu tür olumsuz örneklerden etkilenmemesi için, toplumsal yapı ve işleyiş, bu örneklerle rastlanılmayan, rastlanıldığında da başarılı olamayacakları şekilde kurulmalıdır.

1.4.2. Yakın Çevre

Öğrenci ve okul çevresinin kültür yapısı sınıfı etkiler. Sokak kültürünün baskıları, suç işlemeye kadar iter. Bunların etkileri, öğrenciler aracılığıyla sınıf içine yansır. Öğretmenin sınıf yöneticisi olarak rolü, bu etkilerin olumlularından yararlanıp, olumsuzlarını önleyebilmektir.

Çevrede rastlanan olumsuz davranışların değiştirilmesi, sınıf etkinliklerinin çevreye taşınmasıyla gerçekleştirilebileceğı gibi, çevrenin okula taşınmasıyla da sağlanabilir. Okulun eğitsel kol etkinlikleri veya sınıf-çevre işbirliği ile, sınıf veya okulun düzenlediğı çeşitli etkinliklere veliler ve çevre insanları davet edilir. Böylece öğrenciler sınıfta öğrendikleri olumlu davranış örneklerini, bir tiyatro, şiir etkinliğı, beceri sergileri gibi gösterilerle çevre halkına sunmuş olurlar. Çevre halkı da izleme yoluyla olumlu davranış örneklerini öğrenip gösterme ortamı bulmuş olur. Bu konuda yetenekli velilerden, okul ve sınıftaki çeşitli görevler için yararlanılabilir

1.4.3. Aile

Ailenin sosyal, kültürel ve ekonomik durumu, büyüklüğü, üyeleri arasındaki ilişkiler, ailenin çevresi ve eğitim durumu gibi özellikler öğrenci üzerinde etkilidir. Okulun

bunları değiştirebilmesi gtr, uygun çözüm, önceden aileyi etkilemektedir. Eğitim ailede başlar. Kişilik yapısının temel davranışları büyük ölçüde ailede elde edilir. Bunların sonradan değiştirilmesi çok g olur.

Ailedeki birey sayısı, ğrenci davranışının etkenlerinden biridir. Kalabalık aileler çocuklarıyla ilgilenmeye daha az zaman ayırabilirler. Bunlar üzerinde ailenin etkisini azalır. Az çocuklu ailelerin çocukları bencil ve şımartılmış olabilir. ocuk sayısının çokluğu, ailenin artan görevlerini yerine yeterince getirmesini güçleştireceği için, sınıfı da olumsuz etkileyecektir.

Gelir durumu, ailenin diğer yönlerini de etkileyen bir değişkendir. Öğrenci gereksinimlerini karşılayabilme ve bundan kaynaklanan davranış değişikliklerini belirleyebilme, gelire bağımlıdır.

Eğitim durumu, hem öğretme, hem de örnek olma yoluyla, ğrenci davranışlarını etkiler. Ailenin meslek özgeçmişi, bunun bir boyutunu oluşturur.

Aile baskısı çocukları olumsuz etkilemektedir. Ana baba beklentileri, ğrenci çabası üzerinde önemli bir g olmaktadır. Beklentinin çok yüksek veya düşük olması, olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Anne babanın öğrenciden gurur duyduğunu belli etmesi, onu başarıya isteklendirmektedir.

Ailenin çeşitli özellikleri, öğrencilerin sorunlarının çözümünde ğretmen için doğrudan ve birincil kaynaktır. ğrenciden beklenen davranışlar aileye iletilmeli, öğrenmenin artıp, sınıf sorunlarının azalması böylece sağlanmalıdır. Aile, okulda öğrenilenlerden herhangi birini ele alarak, bunun uygulanışında çocuğa yardım edebilir. Böylece ocuk, okulun ve öğrenmenin önemini daha iyi anlar.

1.4.4. Okul

Okulun fiziksel yapısı, görünüş, kullanış, sağlık koşullarına uygun oluş açılarından uygun ve çekici olmalıdır. Temiz, bakımlı iyi donanımlı okullar, yalnız morali değil,

davranışı da etkiler. Fiziksel yapı ve düzenlenişin çekiciliği, öğrenciyi zamanını okul içinde kullanmaya yöneltmeli, öğrenci sokağa yönelme gereksinimi duymamalı, bunun için okulun yönetim planı, ders dışı zamanları da kapsamalıdır.

Okulun yönetim yapısı ve yöneticilerin özellikleri, eğitimin önemli bir değişkenidir. Etkili öğretim, yönetsel desteğe bağlıdır. Bu destek ve örgütün kalitesi, öğretmen davranışını etkilemektedir.

Okul, sorunlu öğrenciler için farklı düzenlemeler yapabilmeli, tenefüslerde bu tür öğrencilerin diğerlerinin huzurunu bozması önlenmeli, gerektiğinde bunlar yakından gözetlenmelidir.

BÖLÜM II

DERS DÖNEMİ ÖNCESİ SINIF HAZIRLIKLARI

Uygulamaların başarısı, hazırlık döneminde yapılan çalışmaların yeterliğine bağlıdır, iyi düzenlenmemiş eğitsel etkinlikler iyi öğrenmeye götüremezler. Etkili sınıf yönetiminin koşullarından biri de sınıfın fiziksel ve düşünsel yapılarıyla ilgili ön düzenlemelerdir.

2. 1. FİZİKSEL ORTAMLA İLGİLİ HAZIRLIKLAR

Sınıf düzeni öğrencinin sınıf içindeki davranışlarına yön veren bir unsurdur. Öğrenciler sınıfın sahip olduğu düzen doğrultusunda etkinlik yaparlar. Sınıf düzeninin dersin amaç, araç ve süresine uygun olarak düzenlenmesi gerekir.

Sınıf ortamının çeşitli özelliklerinden biri, öğrencilerin, farklı yaşama biçimleri olan çok boyutluluktur. Öğrencilerin çokluğu ve farklılığı nedeniyle, bir tek olay bile, öğrencilerin özelliklerine göre değişen çok sonuca yol açar.

Sınıfta aynı anda birden çok etkinliğin yapılması öğretmen yapılan işlerin hepsiyle eşzamanlı bir şekilde ilgilenmesini gerektirmektedir.

Kısa sürede çok sayıda olayla karşılaşmak, sınıf ortamının anıdalık-çabukluk özelliğidir. Sınıftaki olaylar beklemez, anında yanıt ister. Bu olayların en beklenmedik zamanlarda ortaya çıkması, sınıf ortamının kestirilmezlik özelliğidir.

Sınıf olaylarına öğrencilerin çoğu, bazen hepsi tanık olur. Gizli-saklının yer alamayacağı bir ortam olması, sınıfın açıklık özelliğini oluşturur. Yanlışlar, beceriksizlikler, ortamda oluşan her şey sınıftakiler tarafından görülür.

Uzun sürelilik, sınıf ortamının başka bir özelliğidir. Bütün bir dönem boyunca, her gün sınıf içinde bulunulur. Bu özellik, davranışları yönlendirici normlar ve

deneyimler oluşturmak için öğretmene fırsat sağlar. Bu oluşumlar gelecekteki eylemleri etkiler.

2.1.1. Fiziksel Ortamın Etkileri

Fiziksel ortama ilişkin her değişken, eğitime destek veya engel olur. Yalnızca ortamda var olanlar değil, bunların düzenlenişi, görünüşü de eğitsel açıdan etkileyicidir. İyi bir sınıf düzeni öğrenciyi güdülemekte, öğrenmeyi artırmakta öğrenilenlerin hatırlanmasına yardım etmektedir.

2.1.2. Fiziksel Ortamın Değişkenleri

Sınıftaki öğrencilerin sayısı, duvar ve eşya renkleri, ışık, ısı, temizlik, gürültü düzeyleri, görünüm, sınıftaki fiziksel ortamın öğeleri olarak sayılabilir.

2.1.2.7. Öğrenci Sayısı

Bir sınıfta şu kadar öğrenci olmalıdır demek gerçekçi olmaz. Bu sayının belirleyicilerinden biri, sınıfın düzeyidir, ilk yıllarda öğrenci sayısı az tutulmalı, gerekiyorsa sınıf düzeyiyle birlikte yükseltilmelidir.

Öğrenci sayısının ikinci değişkeni ders ve konunun türü ile izlenen yöntemdir. Öğrenci sayısı az olan sınıflarda daha çok sayıda öğretim yöntemi kullanılabilir.

2.1.2.8. Işık

Işıktaki değişimler, psikolojik sistemimizi de etkiler. Sınıfta görme ve okumanın rahatça yapılmasını sağlayacak bir aydınlık olmalıdır. Bunun az veya çok olması öğretmen ve öğrencinin işini güçleştirir, gözü yorar, dikkatsizlik, sinirlilik, istek düşüklüğü yapar.

2.1.2.9. Isı

Ortama uygun giyinen bir insan için gerekli oda ısısının yirmi derece dolayında olduğu söylenebilir. Sınıfın ısısı, mevsime, neme olduğu kadar, öğrencilere göre de değişir. Isının aşırı yükselmesi, fiziksel rahatsızlıklara, ilginin dağılmasına, zihnin gevşemesine ve bunların neden olduğu yansımış sorunlara yol açmaktadır. Düşük ısı, çabaları ısınmaya yöneltmekte, zihnin odaklaşmasını güçleştirmektedir.

2.1.2.4. Renk

Renkler öğrencinin fiziksel ve davranışsal durumunu etkilemektedir. Nefes alışımız, kan basıncına, nabız, kas etkinliği, renklerle değişebilmektedir. Renklerin dilinde açık mavi gevşetici ve rahatlatıcı, koyusu uyancı, kırmızı heyecan verici ve kışkırtıcı, gerilim yaratıcı, açık sarı ve turuncu uyarıcı olarak görülmektedir. Başarı ve tutum üzerinde fazla etkili bulunmamakla birlikte renkler, duyguları etkileyebilmektedir.

Sınıf için liseye kadar, sıcak renklerden sarı, pembe, lise ve sonrasında ise mavi ve mavi-yeşil tonları önerilmektedir. Renk yalnızca duvarlar için değil, eşyalar için de önemlidir.

2.1.2.5. Gürültü

Rahatsız edici, işitmeyi engelleyici, dikkati dağıtıcı, fiziksel ve ruhsal sağlığı bozucu bir değişkendir. Sınıf dışından gelen gürültünün engellenmesi daha güçtür, bu iş okul yapımı sürecinde düşünülmelidir. Sınıf içinden kaynaklanan gürültüyü azaltmanın temel yolu, sınıf kurallarının, gürültüyü de içermesi, bu kurallara özenle uyulmasıdır. Gürültülü bir sınıfta, söyleneni işitemeyen öğrenci, öğretmene söylemekten de çekiniyorsa, eksik, yanlış anlayabilir. Gürültü nedeniyle öğretmenin söylenenleri yinelemek durumunda kalması, zamanın iyi kullanılmasını engeller.

2.1.2.6. Temizlik

Sınıfta yerlerin, duvarların, pencerelerin, sıra ve masaların, eşyaların, havanın temiz olması, sağlık, kullanım isteği, fiziksel ve düşünsel rahatlık açılarından gereklidir. Öğrenciler sınıfı temiz bulmalı, temiz terk etmeyi öğrenmelidir. Oksijen azlığı öğrencileri dikkatsiz, uykulu yapar.

2.1.3. Fiziksel Ortamın Düzenlenmesi

Sınıf, ustaca düzenlenmiş bir çevre olmalıdır, çünkü, davranış değiştirmenin etkili bir yolu, çevreyi değiştirmektir.

Sınıf ortamı, işlevsel bir sanat ve güzellik alanı, öğrenme için güdü merkezi olmalı, öğrenci özelliklerine göre kolaylıklar sağlamalıdır. Uyarıcı ve çeşitlenmiş ortamda öğrenme daha iyi gerçekleşir. Yaratıcı bir eğitim için sınıfların geniş, esnek olması gerekir.

2.1.3.1. Sınıfın Ana Bölümleri

Sınıf, öğrencilerin sessizce oturup ders dinlediği bir müze değil, arkadaşlarıyla birlikte araştırmalar yaptığı bir laboratuvar olmalıdır.

Sınıfta ilgi merkez ve köşelerinin yanında, öğrenme merkezleri de olmalıdır. Sınıfta merkez oluşturma yaklaşımı, bireysel eğitime, gereksinimlere, kendini denemeye, sorumluluk almaya kolaylık sağlar. Sınıf düzeyi yükseldikçe, bu merkezlerin sınıftaki sayısı azalır, okuldaki sayısı artmalıdır.

2.1.3.2. Öğrencilerin Oturma Düzeni

Sınıf düzeni gibi, oturma düzeni de sınıf yönetimini ve eğitsel çabaları destekler veya engeller. Öğrenciler, cinsiyet, boy, görme, işitme, ilgi süresi, temizlik, ekonomik ve sosyal durum açılarından farklıdır. Bu farklar, onların sınıfta yerleşimi için

öğretmene ipuçları verir. Bazı durumlarda bir öğrencinin yerini değiştirmek, sınıfı değiştirebilir.

Bir öğrencinin sınıftaki yerini belirlemede temel kaygılardan biri, herkesin görme ve işitme kolaylığına sahip olması, bu açıdan kimsenin birbirini engellememesidir. Tahta, perde, öğrenim araçları herkesçe görülebilmeli, öğretmenin, diğer insan ve araçların sesi herkesçe işitilmelidir. Görme işitme sıkıntısı çeken çocuklar bu nesnelere yakın oturtulmalı, uzun boylular arkada olmalıdır.

2.1.3.3. Sıra-Masa Düzenleri

Sınıf düzeni amaçlara göre değişebilir; mobilyalar -öğretmen masası dahil- esnek, yer değiştirebilir, hafif olmalıdır.

Öğretmen masası, öğretmenin sınıfın tümünü görebileceği bir yerde olmalı, kontrol derecesi ve istenen yönetim şekline göre, öğrenci etkinliklerinin türü ve öğretmen yardımı dikkate alınarak yer değiştirmelidir.

Sınıftaki yerleşim için öğrencilerin görüşlerinin alınması onlara sorumluluk ve demokrasi bilinci aşılar, katılım davranışlarını geliştirir. Yerleşim düzeni, öğrencilerin etkileşimini farklılaştırarak, birey ve grup davranışını etkiler. Öğretmen, en üst düzeydeki başarıyı ve en iyi davranışı elde edebilmek için, çeşitli oturma biçimleri denemelidir.

2.2. PLAN PROGRAM HAZIRLIKLARI

Öğretmen, her öğretim dönemi öncesinde, o süre içinde yapması gereken işleri planlar. Bunlar, okul yönetimince yapılacak işlerle uyum içinde olmalıdır, aksi halde öğretmen çabaları olumsuz etkilenebilir. Zamanın nasıl kullanıldığı ile başarı arasında doğrudan ilişki vardır.

Aynı sınıf düzeyinde öğretmenlik yapan veya aynı dersi okutan diğer öğretmenlerle iletişim ve işbirliği de planlanmalıdır.

2.2.1. Program Düzeni

Eğitim amaçlarının, hedeflerinin, hedef davranışların belirlenmesinden sonra sıra, bu davranışları kazandırmanın ana araçlarından biri olan, program içeriğinin belirlenip düzenlenmesine gelir. Eğitim Bakanlığı, bunların uygulama esaslarını, öğretmenlerin esneklik sınırlarını belirlemiştir, bu belirlemenin dikkati çekici yanları olarak şunlar alınabilir:

- 1 - Her öğrenci, gücünün yettiği oranda yetiştirilmelidir.
- 2 - Gereksiz bilgi vermek yerine, eğitsel amaçlara uygun davranış kazandırmak esas alınmalıdır.

Eğitim amacı öğrenciye istendik davranış kazandırmaktır, İran'ın alanını, İngiltere'nin kaç ton demir ürettiğini, Fransa'nın dağlarını,... ezberletmek, öğretmeye çalışmak, amaçlarla ilişkisi olmayan, yararlı olmak şöyle dursun, zararlı olan, gereksiz ve yanlış çabalar. Bunlar çocuğun derslerden, okuldan, eğitimden soğumasına, derslere tavır almasına neden olur, zamanını ve enerjisini boşa harcar. Öğretmen, program içeriğini belirlerken, ders kitabında veya bakanlığın gönderdiği programda var diye, bu ve benzeri konulara gereksiz zaman ayırmamalıdır. Ayrıca öğrenciler, sınıfta, gerçek dünyayı ve bununla ilgili programları yeğlerler, günümüze yararı olmayan geçmişi ve gereksiz bilgileri değil.

- 3 - Bütün sınıflarda başlama noktası olarak yakın çevre alınmalı, yakın çevrenin tanınması ve geliştirilmesinden yola çıkılmalıdır. Okulun bir görevi de yakın çevresini geliştirmektir.

- 4 - Bakanlığın hazırladığı, ülkenin her yöresi için genel bir "çerçeve" programdır. Çevrenin ve sınıftaki öğrenci düzeyinin gerektireceği ekleme ve çıkarmalar, öğretmen ve öğrenciye bırakılmıştır.

- 5 - Ünitelere, konulara ve bunların programdaki sırasına aynen uyma zorunluluğu yoktur. Programdan, gereksiz dolgu öğelerinin çıkarılması, hem amaca hizmet eden

konulara ağırlık vermeyi kolaylaştıracak, hem de gereksiz konular nedeniyle programın dönem sonunda bitirilememesi, sıkıştırılması sorununu ortadan kaldıracaktır.

2.2.2. Eğitim Planları

Geleceği görme olanağı veren plân, kaynak dağılımı ve kullanımı konusunda geleceğin ne ölçüde görülmek istendiğine ilişkin seçenekler sunar. Gelecekteki her değişim kestirilemeyeceğinden, planın, bu değişimleri eylemlere yansıtmak esneklikte olması gerekir (Başar, 1999).

Planların esnekliğinin başka bir yönü, bireysel yaratıcılıklara engel değil, destek olmasıdır. Yaratıcı birey, meraklı, bağımsız, tetikte, sezgili, tasarlayıcı olur. Plan bu özellikleri sınırlamamalı, öğretmen de bunların sergilenmesine destek olmalıdır.

Plan yapmada şu üç anahtar noktaya dikkat edilmesi önerilmektedir: Sıra, süreklilik, bütünlük.

Sıra; içeriğin mantıksal ve tutarlı bir düzen ile verilmesini anlatır. İçerikte öncelikler önce, bunlara gereksinim duyan parçalar sonra yer almalıdır.

Süreklilik; öğrenmenin bütünlüğünden kaynaklanır. Her eğitsel etkinlik, geçmişte yapılanlardan yararlanmalı, onlarla tutarlı olmalı, gelecekte yapılacakları gözeterek, onlara hazırlık sağlamalıdır. Planın öncesiyle ve sonrasıyla bağlantılı olması, öğrenmede sürekliliği sağlar, kopukluğu engeller.

Bütünlük; bir derste kazanılanların, başka derslerdeki etkinlikler de kullanılmasıdır. Temel matematiksel işlemlerin coğrafya dersinde kullanılması gibi.

Farklı amaçlar için eklemeler ve ayrıntılar içerebilse de, bir ders planının, hazırlık, uygulama, denetleme, pekiştirme dilimlerinden oluştuğu söylenebilir

Hazırlık; hedef ve davranışların, ilgi ve gereksinimlerin, kaynak kitapların, araç-gereçlerin, gezi ve gözlemlerin, sürenin, ders yerinin belirlenmesi, bunlar için,

meslektaşlar, uzmanlar, yöneticiler, deneticilerle görüşülmesi yoluyla, öğretmenin, öğrencilerin, destek kişilerin, ortamın hazırlanmasını içerir.

Uygulama süreci, giriş, kazanım ve kullanımı içerir. Girişte ilgi çekme, amaç ve beklentileri belirleme, önemi vurgulama, yöntemi açıklama, geçmiş ve gelecek etkinliklerle ilişkileri belirtme türü etkinlikler yer alır. Kazanım, işlem ve işlem basamaklarının uygulanması, örnekleme, özetleme, kazanımın kontrolü, uygulama yerlerini belirtip örnekleme türü etkinliklerden oluşur.

Uygulamanın aşamalarında ve sonunda denetim yapılır: Uygulama sonuçları ile hedef davranışlar karşılaştırılır, eksiklik tamamlanır, sapma ve yanlışlar düzeltilir, olanak varsa geliştirilir.

Son dilim denebilecek olan pekiştirme, hedef davranışların iyileştirilmesi ve alışkanlık haline getirilmesi için, bilginin yinelenmesi ve değişik durumlara uyarlanması çalışmalarını içerir. Bu çalışmaların bir kısmı öğrenciye ödev olarak verilebilir.

Planların bir de değerlendirme sütunu bulunur. Bu sütun, uygulama sonunda, daha sonraki uygulamalarda gerçekleştirilmesinin iyi olacağı veya olmayacağı düşünülen etkinlikler için notlar almada kullanılır, düzeltme ve geliştirme önerilerini içerir. (Başar,1999)

BÖLÜM III

SINIFIN İLİŞKİ DÜZENİ

3.1. SINIFTA İLK GÜNLER

Sınıfın ilişki düzeninin kurulmasına ilk günden başlanmalıdır. Sınıf düzeni oluşturmada ilk birkaç gün, kritik zamandır. Bu dönemde öğrenciler, neleri yapıp neleri yapamayacakları konusunda öğretmeni denerler, daha kontrollü davranır, gerçek davranışlarını göstermezler. Öğretmen geleceği ilişkin davranış tiplmesini ve öğrencilerden beklentilerini ilk günlerde kararlılıkla ortaya koymalıdır. Bu kararlılık, baskı veya anti demokratiklik değildir. Öğrencilerin kontrollü davranışları değişirse, onları yeniden kazanmak olanaksızlaşabilir. Öğretmen, ilk günlerin kontrollü davranışlarının sürmesi için kararlılığını kullanmalıdır. Öğretmen, etkili bir eğitime olanak verici görüntü ve ortam elde edebilmek için, buna olanak verici bir iklim oluşturmalıdır.

3.2. İLİŞKİ POLİTAKALARI VE TİPLERİ

Sınıftaki ilişki politikalarının bir ucunda bir örnekliği amaçlayan düzenlilik, diğer ucunda değişkenlik vardır. Düzenlilik, kurallı olmayı, bir işi yapmanın bir yoluna alışkanlığı, böylece öğrenilene odaklanmayı getirir. Değişkenlik, öğrencinin dikkatini çeker, bir örnekliğin sıkıcılığından kurtarır, merak-ilgi uyandırır, yeni öğrenme yolları, ilişkileri verir (Başar, 1999).

İlişki düzeni politikası, sınıf düzeninin tehlikede, çalışma alışkanlıklarının henüz yerleşmemiş olduğu durumlarda düzenliliğe; ortamın yumuşak, öğrencilerin bilgili ve hazır olduğu durumlarda değişkenliğe kayabilir bir esneklikte seçilmelidir. Her durumda sınıf etkinliklerinde hem kararlılık, hem değişkenlik yer almalı, bunların dengesinin değişmesinde yukarıda sayılan durumlardaki farklılıklar gözetilmelidir. Düzenlilikten ayrılma, amaçlardan, kaynak kullanımında akılcılıktan uzaklaşmayı;

değişkenlikten ayrılma, öğrenci yaratıcılığında ve girişimci amaçlardan yararlanamamayı getirir.

3.3. TANIŞMA

Güven ve iyi ilişki için ilk karşılaşma önemlidir. İlk karşılaşmadaki giyimin, görünüşün etkisi, öğrencilerle bir yakınlık kurulduktan sonra azalabilir.

İlk günkü tanışma, bireylerin birbirleriyle ilgili çerçeve bilgiler edinmelerini sağlamalıdır. Tanışma, daha fazla kişisel ilişkiye yol açarak, işbirliği ortamı yaratır, iklimi olumlulaştırır, istenmeyen davranışları önler, grup havası oluşturur.

Sınıfa ilk girişte öğrenciler çevrelerini inceler, yargılar, ilk izlenimleri zihinlerine yerleştirirler. Öğretmen ilk günlerde öğrencilerin okulu, sınıfı, öğretmeni, arkadaşları hakkındaki açık-gizli sorunlarına, uygun bir sınıf, politika, kural düzeni ile karşılık vermelidir.

Sınıf liderleriyle ilişki kurma, sınıfı yönlendirmenin yollarından biridir. Uygun eylem ve ortam için öğretmen bunları tanımalı, uyumlu ilişkiler yoluyla etkileyebilmelidir.

3.4. SINIF KURALLARI

Sınıftaki ilişkilerin karmaşıklığı, öğrencileri, kural koyarak düzene sokmayı gerekli kılar. Kurallar herkes için olduğundan, yansızlığı sağlar, kişisel isteklerle ilgili sapmalara hayır deme olanağı verir. Bireysel üstünlüğe gerek kalmadan, yöneticinin yetkisinin benimsenmesini kolaylaştırır. Ödül ve cezayı kişisellikten çıkarır, kabul edilebilir hale koyar.

Her şeyin aşırısının zararlı olduğu sözü, kurallar için de geçerlidir. Kuralların aşırı katılıkla izlenmesi, tekdüzelik, can sıkıntısı, hatta haksızlık yaratır. Katı kuralcılık, amaçlarla araçların yer değiştirmesine neden olur.

Yararlarını çoğaltıp zararlarını azaltabilmek için, kurallar, çok yönlü ve iyi düşünülerek, başkalarının görüşleri alınarak grupça konmalı, az sayıda olmalıdır.

Sınıf kuralları, sınıftakilerin ve okulun karşılıklı beklentilerinin gerçekleşmesini sağlayacak düzeni kurmalıdır. Öğrencilere, istek ve beklentilerini eğitsel amaçları bilerek, başkalarının istek ve beklenti hakkını gözeterek, başkalarından alınan dönütlerle değiştirebilmeyi öğretmek gerekir.

3.5. DAVRANIŞ ORTAMI OLUŞTURMA

Sınıfın davranış ortamı, gevşekten katıya, çeşitli görünüşlerde olabilir. Program konu merkezli, öğretmen davranışı otoriter, karar ve kurallar öğretmence konuşulmuşsa, sınıf katı yapılanmıştır. Program öğrenci merkezli, öğretmen davranışı demokratik, kural ve kararlar birlikte oluşturulmuşsa, sınıf gevşek yapılanmıştır. Bu özelliklerin değişmesi, bu ikisi arasındaki diğer yapılanma biçimlerini oluşturur.

Sınıfın, öğretmenin, öğrencilerin, konunun özellikleri değiştikçe, yapılanış değiştirilebileceği gibi, eğitsel amaçlardan uzaklaşmamak koşuluyla, gevşek sınıf yapısının yeğlenmesi önerilir. Örneğin, program öğrenci merkezli olmalı ama, bunun anlamı, eğitsel amaçlara ulaşabilmek için araç olarak, öğrencinin ilgi ve gereksinimlerine dönük bir programın seçilmesi olmalıdır. Kural ve kararlar öğrencilerle birlikte belirlenmeli ama, konunun amaçlarından, eğitimin genel amaçlarına kadar, amaçlar dizinine uygun olmayanların alınmaması, öğretmence nedenleri belirtilip açıklanarak sağlanmalıdır. Davranışsal ortam, öğretmen ve öğrencilerin ortak çabaları ile oluşur.

3.6. SINIFTA ÖĞRETMEN

Öğretmen, sınıfın ilişki düzeninin kurulması ve düzeltilip geliştirilmesinde yol gösterici bir liderdir, sınıf ortamının yaratıcısıdır. Ama sınıf ortamı da onun davranışları üzerinde etkilidir. Öğretmen, öğretim durumlarının hem hazırlayıcısı,

hem bir parçasıdır. O, sınıftaki yaşamın her ögesini ve anını eğitsel amaçlar yönünde planlı biçimde kullanabilmeli, sınıf bir tiyatro, öğretmen de yönetmen olmalıdır

Öğretmen, yerini belirlemede, sınıfın tümünü görebilmeyi, öğrenci davranışları ve öğretim etkinliklerine göreliği, ilkeler olarak almalıdır. Sınıfın tümünü görebilmek için, araçları, örneğin tahtayı kullanırken bile öğrencilere arkasını dönmemeye çalışmalıdır. Öğretmen, sınıfta olup bitenlerin sürekli olarak farkında olabilmeli, bir öğrenci veya bir grupta ilgilenirken, diğerlerini gözden kaçırmamalıdır

Öğretmen sınıfta davranışlarıyla da örnek olmalıdır. Öğrencinin göstermesi gereken davranışlar konusunda ona en yakın örnek görüntü, öğretmenden gelmelidir.

Sınıfta bazen lider, bazen üye olma, ciddi ve kararlı ama öğrencinin gelişimine ve duruma göre esnek olma, olumsuzdan çok olumlu beklentileri vurgulama, tebessüm edip bunu yerinde kullanma, adil ve tutarlı olma, öğretmende bulunması beklenen diğer davranışlara örnek olarak verilebilir.

Öğretmen, sınıftaki öğrenci davranışlarından sonuçlar çıkarabilmelidir. Enerjisi fazla öğrenciler, fiziksel çaba da gerektiren etkinliklere yöneltilebilir. Duyarlılığı yüksek öğrenciler, sınıfta daha az etken olmaktadır. Öğretmen bunlara karşı daha duyarlı davranmalı, duyarlılıklarını sergileyecekleri, sanatsal ve sosyal alanlara yönlendirmelidir.

3.7. SINIFTA GÜÇ İLİŞKİSİ

Sınıftaki öğrenciler ve öğretmen, en az bir ders dönemi birlikte olacaklarını düşünerek, sınıf ortamını olumlulaştırmada işbirliği yapmalıdır. Sınıf dışındaki yaşamda, istediğimiz zaman bir ilişkiyi sona erdirip oradan ayrılabiliriz, ama sınıftaki sürekli birliktelik buna izin vermez. En yaramaz öğrenciyle, en istenmeyen öğretmenle birlikte olma durumu, ilişkilerde dikkati, özeni, sabrı, hoşgörüyü özür dilemeyi, barış içinde birlikte yaşamayı gerektirir. Öğretmen, yasal konumundan kaynaklanan gücünü kullanırken, ilişki koparan davranışlardan kaçınmalıdır.

Öğretmen, sınıfta öğrencilerin de güçlü olduğunu unutmamalıdır. Öğretmenin yardımına gereksinimi olan öğrenciler bile, bunun zamanına ve şekline kendileri karar verirler. Onların bu kararlarını ise önceki yaşantıları belirler. Bunlar, sınıftaki başarının, öğrencilerin istek ve işbirliğine bağlı olduğunu gösterir.

Öğretmen gücünü, öğrencilerle açık, içten, dürüst, yanılabilceğini kabul eden, iyi ilişkiler kurarak, sınıfın havasını sosyal açıdan iyi yapılandırarak kullanmalıdır. Otoriter ve savunma olmadan, öğrencileri ilgiyle dinlemeli, kazanan-yitiren çatışmasına girmemeli, öğrencilere karşı saygılı olmalı, bazen lider, bazen üye rolü oynamalıdır.

Demokratik bir sınıf ortamında öğretmen, ne otoriter, ne de serbest bırakan olmalıdır. Öğrenci, sınıf kurallarının belirlenmesinde söz hakkına sahip olmalı, ödül veya ceza nedeniyle değil, işini yapmanın yararlarını bilerek davranış geliştirmelidir.

3.8. SINIFTA İLETİŞİM

İletişim; katılanların, bilgi/sembol üreterek birbirlerine ilettikleri ve bu iletileri anlamaya yorumlamaya çalıştıkları bir süreçtir (Dökmen,2004). Tanımdan da anlaşılacağı gibi iletişim karşılıklı gerçekleşen bir faaliyettir. Öğretmenden öğrencilere, öğrencilerden birbirlerine, öğrencilerden öğretmene. Tek yönlü iletişim sıkıcıdır, dönütün yararlarından uzaktır. Öğrencileri dinleyen öğretmen, onlara neleri ne zaman söyleyeceği konusunda da ipuçları çıkarır. Öğrencilerden alınacak dönüt, öğretmenin uygun eylemleri seçmesini, amaçlara ulaşmasını kolaylaştırır, başarıyı artırır, çabalarını istenir ve yararlı yapar.

Dil kullanmanın başka bir boyutu seslendirmedir, iyi bir konuşmacı, söylediği her sözünü, sözcüklerin her harfini yutmadan, ses olarak çıkarmalıdır. Bu ses, öğrencileri rahatsız etmeyecek kadar alçak, en uzak köşedeki öğrencinin duyup anlayabileceği kadar yüksek olmalıdır.

Öğretmen yargılayıcı değil, betimleyici dil kullanmalıdır. Betimleyici dil durumun anlaşılmasına yardımcı olur, yargılayıcı dil ise durumla ilgili olumsuz yargılar bildirir.

İletişim yalnızca sözle değil, çok daha etkileyici olabilen kısa sürede sonuç getiren, göz teması, el, kol, yüz hareketleri (gülümseme-başla onama-onamama vs.) yürüyüş biçimi, öğrenciye yaklaşma, dokunma şekilleriyle de kurulmalıdır. Herkesle göz ilişkisinin kurulması, beklentilerin anlatımında gizli ve en hızlı eylemdir.

İletişim yönetimi, öğrencilerin, alay edilmeden, utanıp sıkılmadan, zarara uğramadan, sınıf etkinliklerine gönülden katılmalarını sağlamalıdır. İletişimde, hem neyin, hem de nasıl söylendiği önemlidir. Söylenenler karşılıklı saygı belirtmeli, üzücü, kişiyi aşağılayıcı olmamalıdır. Öğrenciye verilen önem ve değer, söylenenlere de yansımalıdır.

3.9. SINIFTA ZAMAN YÖNETİMİ

Sınıfta zamanın tümü, eğitsel amaçlara yönelik etkinlikler için kullanılmalıdır. Bunu sağlamanın bir yolu, sınıf süreçlerinin dikkatle planlanması, zamana bağlanmasıdır. Öğretmen, zaman yitirici yönetsel işlerle sınıfta fazla uğraşmamalıdır. Örneğin yoklama yapmak için herkesin adını okumak gerekmez, olan-olması gereken öğrenci sayılarına bakılarak, öğrencileri tanıyor olmanın da yardımıyla, kimlerin gelmediği hemen bulunabilir. Yönetsel duyurular da fazla zaman almamalıdır. Kullanımı birbiriyle ilgili araçlar yan yana konarak, araç ve onu kullananın bulunduğu yerler yakın tutularak, araç kullanımının alacağı zaman azaltılabilir.

3.10. SINIFTA KORKU KAYGI

Sınıftaki korku ve kaygı kaynaklarından biri öğretmendir. Otoriter öğretmen, öğrenciyi korkutur. Öğretmenin onları arkadaşları önünde sıkıntıya sokabileceğini düşünmeleri, öğrencilerde kaygı yaratır. Öğretmen, her sözü ve eyleminin, farklı öğrencileri nasıl etkileyeceğini önceden düşünüp, uygun davranmalıdır.

Arkadaş desteği ve onayı, arkadaş kabulü, gençlik çağında okul başarısından da önemli görülür. Bu desteğin ve kabulün azalması, kalkması, korkutucu olur. Sınıf ortamının arkadaşlıkları çoğaltıcı, farklı etkinlikler için farklı gruplarda yer almayı teşvik edici olması, öğrenciler arası olumsuz tutumları azaltır, öğrenciyi rahatlatır. Öğretmenin öfkelenmesi ve güç mücadelesine girmesi, öğrenciyi tehdit edip savunmaya zorlaması, sınıfın havasını bozar.

Öğretmenin bir iki şaka ile günü hoş yapması, öğrenciye insan olarak davranması, adıyla seslenmesi, görüşlerini ciddiye alması, onu küçümsememesi, dinleyip anlamaya çalışması, güler yüzlü olması, öğrencilerin hata yapabileceklerini kabul etmesi gerekmektedir.

BÖLÜM IV

SINIFIN ÖĞRETİM ORTAMI

Eğitim hizmetinin niteliğini artırmak için yapılması gerekenlerden biri de, sınıfın öğretim ortamının, amaçların gerçekleşmesine en üst düzeyde hizmet edebilecek hale getirilmesidir.

4.1. HEDEF DAVRANIŞLARIN BELİRLENMESİ

Hedef davranışlar, öğretim süreci sonunda, öğrenenlerde gözlenmek istenen davranışlardır. Bunların belirlenmesine giden yolda, amaçların belirlenmesi, öğrencilerin tanınıp eğitim gereksinimlerinin ortaya çıkarılması basamakları yer alır (Başar, 1999).

Sınıf esas alındığında amaçlar, ülkenin genel eğitim amaçlarına, okulun amaçlarına uygun olarak eğitim bakanlığınca belirlenen derslerin amaçlarıdır.

4.2. ÖĞRETİM ARAÇLARININ BELİRLENMESİ

Öğretim araçları; program içeriğini, planları, ders araç ve gereçlerini içerir.

Milli Eğitim Bakanlığı'na gönderilen program içerikleri, öğretmenlerin uygulayacağı ders programı için bir çerçeve niteliği taşır. Öğretmen bu çerçeve içerikten yararlanarak, çevre, okul, öğrencinin özelliklerini gözetip, kendi program içeriğini, bunun öğretim süresine dağılımını, içeriğin hangi dilimlerine ne kadar zaman ayıracağını planlayarak kendisi belirler.

Ders araçları öğrenci önünde kullanılmadan önce öğretmence denenmeli, sonuçlar izlenmelidir. Bu, deneyler için de geçerlidir, aksi halde öğretmen beklenmedik sonuçlarla karşılaşabilir, araçlardan yararlanamayabilir.

4.3. ÖĞRETİM UYGULAMASI

Öğretim ayrıntılı bir zaman ve eylem planına bağlanmalı, anlamlı bir sıra ile sunulmalıdır. Ders sürecinin bu yapılanışının, farklı amaçlar dersler konular için, farklı sayı ve sırada dizilişleri yapılabilir. Örneğin, güdüleme, dönüt alıp düzeltme, pekiştirme, hemen her aşamada yer alabilen etkinliklerdir. Burada, bu sıralanış, dikkati çekme, amaçları açıklama, güdüleme, içeriğin kazandırılması, dönüt düzeltme, özetleme değerlendirme ve pekiştirme olarak ele alınacaktır.

4.3.1. Dikkati Çekme

Ders başında, öğrenciler sınıfa yeni girdiklerinden, yerlerine oturma, konuşmalarını bitirme, araç ve arkadaşlarıyla ilgilenme davranışlarını sürdürürler. Bu davranışlara yönelmiş olan ilginin, derse çekilmesi için, öğretmenin sınıfa girmesi yetmeyebilir.

Öğretmen, herkesin ilgisini çekmeden derse başlamamalıdır. Sınıfın, ders işlemeye hazır hale dönüştürülmesi öğretmenin çabasına bağlı kaldığında, öğretmen bu çabalarını, dersin amaçlarıyla ilişkilendirerek sonuçlandırması, dikkat çekme ve amaçları açıklama basamaklar arasındaki geçişi de kolaylaştırır. Örneğin, dikkati çekmek için ışıkları yakan veya söndüren öğretmen, gece-gündüz oluşumu ile ilgili amaçların açıklanmasına, konu değişikliği yapmadan geçebilir.

Dikkatin çekilmesi kadar, canlı tutulması da gerekir. Örneğin herkesin her an kendine bir şeyler sorulacağını bilmesi bu amaca hizmet edebilir. Görüşlerinin alınması da dersi öğrenciler için çekici yapabilir.

4.3.2. Amaçları Açıklama

Öğretmen, ders başında öğrencileri amaçlardan haberdar ederek, onları bilinçli eylemlere yönlendirebilir. Amaçları ve dersin sonunda neleri yapabileceklerini bilen öğrenciler, bu amaçları anlamlı ve yararlı da bulursa, öğrenmeye daha çok gayret gösterir.

4.3.3. Güdüleme

Amaçlar davranış olarak belirtilip yararları açıklandıktan sonra, öğrencilerin güçlerini bunlara ulaşmak için yoğunlaştırmalarını sağlamak gerekir. Hemen ulaşılabilir amaçlar bilinirse, öğrenme daha etkili olur. Amaçların bilinmesi, yararlılığına inanılması, güdüleme sağlar. Güdü ile amaç arasında doğrudan ilişki vardır.

Güdüleme yollarından biri, öğrenecekleri bir sorunla ilişkilendirmektir. Sorun olmayınca değişim güdüsünü görmek güçleşir. Örneğin öğretmenin ‘Aşırı nüfus artışı ülkelerin gelişmesini sizce nasıl etkiler?’ sorusu güdüleyici olabilir.

Başarısızlıktan korkmamayı vurgulama, cesaretlendirme, özellikle çekingen öğrencileri güdüleyebilir. Herkesin yanlış yapabileceği, önemli olanın yanlışlardan ders almak olduğu düşüncesi, öğretmen için de geçerlidir.

Öğrenci, utanma, başarısızlıktan çekinme, eleştirilme, gülünç olma, küçük düşme, cezalandırılma kaygılarından kurtarılmalı, sınıfta bunların yer almayacağı bir ortam oluşturulmalıdır. Öğretmen, sorularıyla öğrencileri savunmasız yakalamaya, alay etmeye yönelmemelidir.

Başarı güdüsünün, diğer güdüler arasında ilk sırayı aldığı konusundaki yargılar, "öğrenemeyen insan yoktur, yeter ki uygun bir program ve ortam oluşturulsun" sözünün de destekleyicisidir. Öğretmen, en alt düzeydeki öğrencinin bile yanıtlayabileceği kolay sorular, kolay eylem durumları yaratarak, bu öğrencilerin yapmasına, yanıtlamasına olanak vermeli, bunu kolaylaştırmalıdır. Elbette bunu yaparken, öğrenci düzeyinin çok altında, onunla alay eder anlamda soru ve çalışmalar seçmemelidir. (Başar,1999)

Başarıyı tadan öğrenciler, yeni başarılar arayacaklardır. Çok güçlü olan başarı güdüsünü öğretmen her öğrencisi için sık sık kullanmalıdır. Ama başarı bir çaba

karşılığında ulaşılabilir olmalıdır. Bu çaba öğrenci düzeyine uygun olmalıdır. Öğrenci, yetenekleri ötesinde zorlanırsa korkup çabadan vazgeçebilir.

Ödül, bir çabanın sonunda ulaşılacak hedef olarak güdüleyici olabileceği gibi, ödülün tamamı veya bir kısmı peşin verilerek de güdü sağlanabilir. Ödül ve ceza kullanımına ilişkin farklı yargılar, duruma göre ödül ve ceza seçimini anlatır. Öğretmen, bir durumda, amaca en uygun olanın seçilmesinde dikkatli olmalıdır.

Ödül yalnızca kazanana verilmemeli, başarısı düşükler için başarı şansı yaratılmalı, bazı öğrencilerin vazgeçmesi bu yolla önlenabilir.

Özgüvenin kaybolmasına yol açan etkinlikler, uzun süre oturma, sıkıcı etkinlikler, bozuk ses düzeni, tahtayı iyi görememe, arkadaşlarınca engellenme, beğenilmeme kaygısı, ilginç bir etkinliğin yarıda kesilmesi, öğretilmemiş konuda sınav veya uygulama, anlayış veya yetenek düzeyinin çok üstünde öğretim, başarılarının az olacağı bir yarışmaya zorlanma, istenmeyen öğrencilerle gruplanmaya zorlanma, okula uyumsuzluk, az sayıda araç-gereç, hep aynı yöntemlerin kullanılması, güdülenmeye engel durumlarıdır.

Öğrenilenlerin ne işe yarayacağı öğretmen tarafından açıkça ve somut olarak gösterilebilirse, öğrenci pratik yararlılığını gördüğü bilgi ve becerileri öğrenmeye güdülenecektir. Öğretmen özellikle, birkaç adım sonra veya dolaylı yararı olan bilgiler için örnekler vermeli, bunların görülüp anlaşılmasına yardım etmelidir.

Öğretmenin görünüşü, konuşması, davranışları, inandırıcılığı, konusuna verdiği değer, öğrencileri etkiler. Bu etkinin olumlulaşması için öğretmen temiz ve sade giyinmeli, inandırıcı ve gerçekçi konuşmalı, davranışları tutarlı, çabaları istekli, kendini işine adanmış, konusunu önemli gören, işini ciddi ve titizlikle yapan olmalıdır.

Sınıfın özellikleri ve çevre de güdülenmeyi etkiler. Rahatlık, ısı, ışık, temiz hava, ortamın çekiciliği... Güdü değişkenleri kişiden kişiye farklılaşır. Bu nedenle öğretmen öğrencilerini iyi tanımalı, kimlere karşı hangi güdü değişkenlerinin daha

etkili olacağını bilmelidir. Güdüleme, ğretim uygulamasının her basamağında kullanılmalıdır.

4.3.4. İçeriğİ Kazandırma

İçerik, amaçlarla, önceki öğrenmelerle, öğrencilerin hazır oluş düzeyleriyle bağlantı kurularak, uygun bir sırayla, dikkatsizliğe veya vazgeçmeye götürmeyecek bir hızla, uygun yöntemlerle verilmelidir. İçerik, ğrenci için anlamlı, değerli olmalı, bunun için de öğrenciye pratik yararının ne olacağı belirtilmeli, onun ilgi ve gereksinimlerine uygun olmalıdır.

İeriğın kazandırılmasında öğrencinin ilgi ve katılımı sürekli tutulmalıdır. Görsel işitsel araçlar kullanma, öğrencileri etkili kılma, dersin mantıklı bir yapı ve sıra dizine sahip olması, ilginin konu dışına kaydırılmaması, pekiştirme amacı dışında, anlaşılanların yinelenmemesi, düşünceyi, toplama veya araç hazırlama amacıyla dersin akışının kesilmemesi, istenmeyen davranışlarla herkesin ilgisini çekecek şekilde uğraşılmaması, ilgi ve katılım sürekliliğine götürebilir.

4.3.5. Dönüt Alma - Düzeltme

İeriğın amaçlara götürücü şekilde kazandırılıp kazandırılmadığı belirlenmeli, varsa eksiklikler giderilmeli, yanlışlar düzeltilmelidir.

ğrenciden dönüt, basit veya kapsamlı sınavlarla, ödevle, sınıf içinde sorulup yanıtı alınacak sorularla alınabilir. Kapsamlı sınavlar hakkında ğrenci bilgilendirilmeli, yanıtlama veya işaretlemenin nasıl olacağı, neleri yapıp yapmamaları gerektiği açıklanmalı, sınav kaygıları azaltılmalı, kaygılı öğrencilere karşı duyarlı olunmalı, sakinleştirilmeye çalışılmalıdır. Sınav soruları öğrencilerle birlikte, nedenleri verilerek yanıtlanmak, gerektiğinde sınav kâğıtlarından, biri birlikte değerlendirilmelidir.

4.3.6. Özetleme - Değerlendirme

Özet, içeriğin alt dilimleri sonunda ve içeriğin kazandırılması süreci sonunda, öğrenci veya öğretmence veya birlikte yapılmalı ana noktalar vurgulanmalıdır. Aynı işlem, ana başlıklar ve ilişkileriyle ilgili olarak dersin sonunda da yapılmalıdır. İçeriğin kazandırılması, dönüt alıp düzeltme ve özetler bittikten sonra, hedef davranışlara ulaşılma durumu hakkında bir yargıya varabilmek ve gerekiyorsa tamamlayıcı düzeltici eğitsel çabalara yönelebilmek için, değerlendirme yapılır.

Değerlendirme soruları açık olmalıdır, şifreli değil. Tuzak sorulardan, görüşe göre değişen sorulardan, önemsiz içerikten kaçınmalı, doğru yanıt bulmada dilbilgisi kuralları anahtar rol oynamamalıdır. Doldurmalı, eşlemeli, kısa yanıtlı, doğru-yanlış türü, çoktan seçmeli soruların seçiminde, ölçülecek hedef davranışlarla bu soru tiplerinin özellikleri arasındaki uyum gözetilmelidir.

4.3.7. Pekiştirme

Yalnızca anlamak yetmez, göstermek, yapmak, yardımla yaptırmak, bağımsız yaptırmak, yapılanın alışkanlık haline gelmesini sağlamak gerekir. Kalıcı öğrenmenin gerçekleşebilmesi için, pekiştirme gerekir. Öğrenilenlerin pekiştirilmesi, yinelenme sayısına, öğrencinin özelliklerine ve konunun karmaşıklığına bağlı olarak kalıcılık oluşturur.

BÖLÜM V

İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN ÖNLENMESİ

5.1. SINIFIN DAVRANIŞ DÜZENİ

Sınıf düzeninin sağlanması ve sürdürülmesi sınıf yönetiminin esasını oluşturur. Eğitim stres yaratan bir iştir, düzensizlikten kaynaklanan stresi, düzeni sağlayamamak daha da artırır. Sınıf karmaşada ve yönlendirilmemişse başarı düşer. Düzen aşırı hale getirilmiş ve öğretmen baskınlığı artmışsa kaygı da artar, bu durum öğrenmeyi engeller. Sınıfın düzenindeki denge, ne düzensizliğe, ne de aşırı düzene kaymamalıdır.

Sınıf düzeni, öğrenci davranışlarını değiştirmeye, yani eğitime hizmet etmelidir, iyi düzen, öğrenciyi davranışlarından sorumlu hale getirendir. Sınıf düzeni, eylemsizlik değildir. Bu tür barış, adalet yerine öfke ve tepki getirir, bozucu davranışlar daha güçlü şekilde farklı alanlara yansır: Lavabolardaki musluklar kırılır, eşyalar tekmelenir... (Başar,1999)

Otoriter ve cezalandırıcı düzen, hoşnutsuzluğu ve kaygıyı artırır, öğretmen-öğrenci ilişkisini olumsuzlaştırır. Demokratik modelle, öğrenci sorun, ilgi ve gereksinimlerine de yer verilmiş olur, öğrenci, düzen kurallarının arkasındaki nedenleri bilebilir.

5.2. İSTENMEYEN DAVRANIŞLAR

Okulda, eğitsel çabaları engelleyen her tür davranış, istenmeyen davranış olarak adlandırılır. Bunların etkileri yıkıcı olmayandan, çok yıkıcı olana doğru sıralanabilir.

İstenmeyen davranışın kaynakları çok fazladır. Atılacak ilk adım, sorunların görüntülerinin nedenlerinden ayrılmasıdır. Sorunların nedenleri "kök sorun", belirtileri de "yansımış sorun" olarak algılanmalıdır. Kök sorunlar, asıl, neden,

kaynaklırlar, yansımış sorunları üretirler. Yapılması gereken, sorunun görüntüsüyle uğraşmak yerine, nedenlerini ortadan kaldırmaktır.

İstenmeyen davranışların bir kısmı, bozucu davranış değil, ona yöneltici davranış olarak görülürler. Kitap-defter gibi ders araçlarını getirmeme, ödevini tamamlayamama, sınıf etkinliklerinden uzak durma, bunlar arasında sayılır. Öğretmen bunları önemsiz görüp göz ardı etmemelidir. Bunlar, öğrencinin gelişimi açısından amaçlara ulaşmayı engelleyici olduğu kadar, bir iki basamak sonra istenmeyen diğer bozucu davranışları kolaylaştırır, onların nedeni olurlar.

Öğrencinin yetenekli, başarılı olup olmamasına göre istenmeyen davranışa yönelimi değişir. Başarılı öğrenciler dersle ve araçlarla ilgilenirken, başarısızlar daha çok istenmeyen davranışlara yönelmektedir.

Sınıftaki etkileşim sistemi, istenmeyen davranışı etkiler. Sözel olmayan iletişim yoluyla insanlar, birbirlerinin durumu ve gelecekteki davranışları, beklentileri konusunda ipuçları verirler. Bu ipuçları, karşımızdakinin davranışını etkiler. Başkalarını anlamaya çalışma ile insan, sınıftakilerin beklentilerini, nelerden hoşlanıp hoşlanmadıklarını kestirebilir. Karşı davranış, bireyin davranışının sonuçları hakkındaki yorumumuza bağlıdır. Örneğin öğretmen, öğrencinin çaba yokluğu nedeniyle başarısızlığında başka, yetenek yokluğu nedeniyle başarısızlığında başka davranış sergilemelidir (Başar,1999).

5.3. İSTENENİ DESTEKLEYİCİ DAVRANIŞLAR

Hedef davranışlar yanında, hedef davranışa yardım edici, onu olumlu etkileyen davranışlar da istenen davranış grubuna girer. Bu tür davranışların pekiştirilmesi, istenmeyen davranışa yönelimi azaltır.

İstenen davranışlar konusunda okul-aile işbirliği yapılmalıdır. Ailelere gönderilecek küçük notlarla, öğrencinin değişik davranışlarının uygunluk denetimini yapmaları istenebilir.

Uygun davranışlar konusunda öğrencilerin bilgilendirilmesine okuldaki ilk yıl ve günden başlanmalıdır. Beğenilen, istenen davranışların açıkça belirtilmiş olması, onların yapılmasını kolaylaştırmaktadır.

Öğrenciler, bilgisizlik, acemilik, çekingenlik, heyecan gibi nedenlerle, bazı davranışları eksik, yanlış yapabilirler. Öğretmen bu durumlarda öğrencilerin yanlışını yüzüne vurmadan, onu utandırmadan düzeltme yoluna gitmeli, çocukların cesaretini kırmamalı, yanlışının bire bir gerekçesini veya mantığın söyleyebilmeli, onları korkaklığa ve edilgenliğe itmemelidir. Örneğin, "kimse ilk yaptığı işi hatasız yapamaz" veya "ben bunu ilk kez yaptığımda daha kötü yapmıştım" gibi sözleri öğrencinin uygun davranış için yeni girişimlerde bulunmaktan kaçınmasını önleyebilir.

Öğretmenlerin beklentileri, istenen davranış konusunda tutarlı olmalı, öğretmen değiştikçe değişmemelidir. Sınıf, okul, sokak, aile ortamlarındaki davranışlar da tutarlı olmalıdır.

Öğrenciler farklı durumlarda farklı davranışlar göstereceklerinden, onları dürüst, yaratıcı, kendine güvenen, kaygılı, tembel gibi kişilik özellikleriyle etiketlemek yanlıştır. Bir durumda yaratıcılık gösterebilen çocuk, başka bir durumda gösteremeyebilir, bu onu yetenekleri konusunda kuşkuya düşürerek, yeni denemeler için çekingen kılabilir. Kişi yerine davranışı değerlendirilmelidir.

İstenen davranışın gözlenebilmesinin başka bir koşulu uygun ortamdır. Ortamı uygun hale getirerek, istenen her davranış yaptırılabilir. Öğrencinin ders dinlemesini istiyorsanız ortamdaki gürültü kaynağının kaldırılması gerekir.

Sınıf ortamının yarışmacı olması istenmeyen, işbirlikçi olması istenen davranışlara daha çok götürücüdür. Sınıfın sosyal ortamı, ortak amaçlar için işbirliğine, kendini başkalarının yerine koymaya, hoşgörü ve yakınlığa, öğrenci özerkliğine, başkalarını düşünmeye götürücü olduğu oranda, istenen davranışlar görülüp yerleşebilir. Sınıf içi ve dışındaki davranışların denetiminde, öğretmenin öğrencilerden önce sınıfta

olması, giriş çıkışlarda sınıf kapısında, teneffüste koridorlarda, bahçede bulunması, öğrencileri istenen davranışa yöneltir (Başar,1999).

İstenen davranışların sürekli hale getirilmesinin bir koşulu da pekiştirmedir. Bir davranışın yerleşmesi, güçlenmesi için önce o davranış dikkatle tanımlanmalı, davranış oluştuğunda da uygun bir pekiştireç verilmelidir.

5.4. İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN SINIF DIŞI ETKENLERİ

Okul, çevresindeki istenmeyen davranışlarla uğraşırken, çevredeki davranışların bozucu etkilerinden öğrencilerini korumak için, onları okulda olabildiğince uzun süre tutabilmeye çalışmalıdır.

Aile, öğrenci davranışının şekillenmeye başladığı, örnek alındığı temel çevredir. İstenmeyen davranış konusunda okul-aile birlikte önlem almalıdır.

Okulun, etkili ve herkesçe bilinen bir düzen politikası, öğrencilere açıklanmış kuralları olmalı ve bu kurallar uygulanmalıdır. Öğrenciden beklenen davranışlar, beklenmeyenler, bunların sonuçları herkesçe açıkça anlaşılıp bilinmelidir.

Okulun yerleşim düzeni, bina ve olanakların kullanılış biçimi, rehberlik sistemi, kalabalık okul ve sınıflar, başarı beklentilerinin çok yüksek veya düşük olması, öğrencilerin yetenek düzeylerine göre şubelenmesi, öğrencilerin istenen davranışların yararlılığına inanmaması, daha çok sınıf dışı nedenlere bağlı istenmeyen davranış kaynaklandır.

Okulun olumsuz davranışa yönelten bir yanı da, kurallar ve olumsuz davranışlar konusunda yöneticilerin, öğretmenlerin farklı görüş ve uygulamışta olmalarıdır. Bu konuda okul çalışanları arasında görüş birliği olmalı, hiç olmazsa, farklı düşünenlerin okul politikasına uymaları sağlanmalıdır.

5.5. İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN SINIF İÇİ ETKENLERİ

Sınıf içindeki istenmeyen davranışların çoğunun kökeni sınıfın dışındadır. Bu nedenle öğretmen, yalnızca sınıf içi davranış değişkenleriyle uğraşırsa başarı düzeyi çok düşük olur, kalıcı da olmaz. Önceliği sınıf dışına vermek koşuluyla, öğretmen, sınıf içi davranış etkenlerini de bilmeli ve denetlemelidir.

5.5.1. Öğrencilerin Özellikleri

Okula her çevreden, her yaşam biçiminden, çeşitli davranış alışkanlıklarına sahip öğrenciler gelir. Bu farklar onların davranışlarına yansır. Öğretmen, bu farklılıkların bilincinde olmalı, tanımalı, öğrencilerin geldikleri çevrede kabul edilebilen ama okulda istenmeyen davranışlarını tahmin edebilmelidir.

Akademik yeterliği, etkileşim düzeyi, sosyal becerileri düşük, sosyal açıdan yalnız, arkadaşı olmayan, sosyal doyumsuzluk içinde olan, okulu sevmeyen, davranışları olumsuz öğrencilerle arkadaşlık edenler, okula uyumda güçlük çekenler, istenmeyen davranışlara daha çok yönelme eğilimindedirler.

Sağlığındaki farklılıklar, öğrencinin davranışlarını değiştirir, işitme, görme, algılama yetersizlikleri, öğrencileri istenmeyen davranışlara iter.

Farklı yaşantı çevrelerinden gelen öğrencilerin, çeşitli durumları algılamaları ve bunlara tepkileri de farklı olur. Öğretmenin farklılıklara anlayışla yaklaşıp, öğrencilerin mantığına seslenerek ve örneklerle bu farkı gidermeye çalışması, eğitim programında bilgiden çok sosyalleşmeye ağırlık vermesi, bu tür davranışları önlemeye yardımcı olur. Öğrenci ve okul değerlerinin uyumsuzluğu, öğrenciyi hiç istenmeyen bir davranış olan okulu terk etmeye kadar götürebilmektedir. (Başar,1999)

5.5.2. Sınıfın Yapısı

Çağdaş eğitim düşüncesi, sınıftakileri, öğretene ve öğrenenler ayırımından çıkarmış, demokratik yönetim görüşü de öğretmeni sınıfın tek egemeni rolünden uzaklaştırmıştır. Sınıftaki görevler yönetim ve eğitim görevleri olarak iki grupta toplanabilir. Görevlilerin belirlenmesinde ayırım değil, paylaşım esastır. Hem yönetim, hem de eğitim görevlerini, öğretmen ve öğrenciler paylaşırlar.

Yönetim görevinin paylaşılmasında demokratik katılıma uyulur. Çağdaş demokratik işleyişte, yönetsel kararların alınmasında ve uygulanmasında, inandırma vardır.

Sınıftaki eğitim görevlerinde öğretmenin yeri, yol göstericilik, yardım edicilik, destekleyicilik olmalıdır.

Sınıfın ilişki düzeni, yarışmacı değil, işbirlikçi olmalı, yarışma öğrencilerin birbiriyle değil, eğitsel engellerle yarışması şekline dönüştürülmelidir. Her öğrenci, kendi düzeyinde, kendi hızında çalışabilmelidir. İşbirliği yoluyla birbirini benimseyen öğrencilerin kendilerine verdiği değer de artar, bu onların davranışlarına da yansır.

5.5.3. Eğitim Programı

Öğrencilerin gelişim durumuna, ilgi ve gereksinimlerine uygunluğu düşük olan bir eğitim programı, pratik yararlılığı az olan içerik ve iyi bir kurgu ile sürekliliği sağlanmamış program uygulaması, sınıf içindeki istenmeyen davranış kaynaklarından başlıcalarıdır.

Ders planlarının, ders sürecinin her anını titizlikle belirlemiş olması, öğretmenin" bu planı başarıyla uygulayabilmesi, plan dışı oluşumları anında buluşlarla - eylemlerle plana uyarlayabilecek deneyimde ve hazırlıkta olması, öğrencinin istenmeyen davranışta bulunmasına fırsat bırakmayacaktır.

5.5.4. Öğretim Yöntemleri

Hep aynı yöntemlerin kullanılması, tekdüzelik yoluyla sıkıntı yaratır, iş dışı davranışlara zorlar.

Öğrenci çabasına ağırlık veren yöntemler, eğer sınıf etkinlikleri yapılanmış, uygun program hazırlanmış, öğretmen öğrenci istekliliği sağlanmışsa, sınıf düzeninin iyi olmadığı görüntüsüne karşın, daha az istenmeyen davranışa götürürler.

Yöntemlerin araç-gereçle desteklenmiş olması, ilgi çekme, farklılık yollarıyla istenen davranış artırabilirken araçlarla çalışma iyi düzenlenmemişse, araçların öğrencilerce kullanılması sürecinde bozucu davranışları artırabilmektedir.

Öğrencileri sürekli çalışır halde tutan, sınıf etkinliklerinin kesintisiz sürmesini sağlayan, ilgi ve uyanıklığı sürekli hale getiren yöntemler, istenmeyen davranışları da önlemektedir

5.5.5. Öğrenci Başarısı

Başarı güdüsü, yeni başarı arayışlarına, iş davranışına yönelttiği için, iş dışı davranışları da önler. Öğretmenin herkese başarı zevkini tattırması, dersin başlangıcında, sonuçta neyi başarabileceklerinden haberdar etmesi, etkinlikleri ilginç hale getirir.

Öğrenme güçlükleri disiplin sorunları ürettiği gibi, disiplin sorunları da öğrenmeyi, başarıyı olumsuz etkilemektedir. Öğretmenin sınıfın bütünü için aynı programı uyguladığı durumlarda, arkadaşlarından geri kalan öğrenci dersten kopabilmekte, arkadaşlarıyla arasını kapatamayacağını düşünebilmektedir. Her öğrenciden başarabileceği kadarını beklemek, bireysel başarıyı imkansız gören öğrencilere neler yaparlarsa başarabileceklerini öğretip güdülemek, öğrencileri istenen davranışa götürebilir (Başar,1999).

5.5.7. Öğretmenin Özellikleri

Öğrencilerce yeterli, etkili, kaynakları kontrol edebilen olarak algılanan öğretmenlerin daha etkili olduğu söylenebilir.

Öğretmenin yanlış anlaşılması için, açık olması gerekir. Söyledikleri, sordukları, beklentileri, iyi anlaşılabilmesi, istenmeyen davranışları artırır. Sınıf içi iletişimde öğretmen, bir kişi veya grupla konuşup, diğer öğrencileri ihmal ederse, istenmeyen davranışlara davetiye çıkarmış olur.

Öğretmen yerine göre, arkadaş, ana-baba, meslektaş, lider rolleri oynayabilmeli, bunları öğrencilerin gereksinimlerine uygun olarak seçmelidir.

Öğretmenin neşeli, mutlu, doyumlu, kendine güvenli hali olumlu, tersi görüntüler olumsuz etki yaratmaktadır. Öğretmen, öğrenciyi toplumun saygın bir bireyi olarak görüp ona öyle davranmalıdır ki öğrenci sağlıklı bir kişilik geliştirebilsin.

Öğretmen davranış yönetimi konusundaki bilgi ve becerisi ile istenmeyen davranışları gözden kaçırmamalı, öğrenciden daha iyi davranış beklediğini, bunun için yardıma hazır olduğunu hissettirmelidir. Öğrenci, öğretmenin kendini dinlediğini, gördüğünü, ona dikkat ettiğini fark etmelidir.

5.6. İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI STRATEJİLER

Bir grup öğrencinin, saatlerce bir arada olduğu sınıfta, istenmeyen davranışlarla karşılaşmaktan kaçınılamaz. İstenmeyen davranışlar olumsuz etkileri birbirinden farklı davranışlardan oluşur. Bunlardan her biri için, durum ve bireylerin özellikleri de gözetilerek, farklı ortadan kaldırma davranışları seçilir.

5.6.1. İsteneni Çağrıştırıcı Davranmak

İstenmeyen davranışları azaltmanın bir yolu, istenenlerin başlatılması, çoğaltılması, güçlendirilmesi olur. İstenen davranışlar, gelecekte de o davranışın yapılması olasılığını artırır, olumsuzlukları azaltır. İstenen davranışları çoğaltmak yoluyla istenmeyeni azaltmak, istenmeyenlerle uğraşmaktan daha az tepki, daha çok destek görür, ödül yanı ağırlıklı olduğundan, daha başarılı sonuçlara götürür. İstenmeyen davranışla başa çıkma tekniklerinde çoğu zaman öğretmenle öğrencinin gücü karşı karşıya gelir. Oysa istenen davranışları sergileme yoluyla istenen davranışa ulaşmada güç çatışması yoktur, bu nedenle başarı şansı daha yüksektir. Bu yöntem dikkatle kullanıldığında, öğrenci ve öğretmen güçlerinin istenmeyen davranışa karşı birleşmesi, böylece istenen davranışın daha kolay görülmesi mümkün olabilir.

5.6.2. İstenen Davranışa İnandırarak

İnsanları kandırmak kolay, inandırmak güçtür, inandırmak için, uzun süreli, sabırlı, örneklemeli, somut durumlar yaratıcı çabalar gerekir. Bunun için kullanılacak çeşitli yollar vardır.

Bunlardan biri, istenen davranışın yararını belirtmek, istenen, zevk veren sonuçlarını göstermektir. Başkalarından sağlanacak yararlar da gösterilebilir: Başkaları sana saygı gösterecek, seni değerli bulacak, senden hoşlanacak şeklindeki yararlar, istenen davranışın somut sonuçları olarak örneklerine inanma sağlayabilir.

Davranışın yasallığını belirtme, yapılmasını kolaylaştırabilir: Kural böyle, bana böyle söylendi, böyle yapmamız gerek gibi.

Aksi davranışların zarar ve ceza getireceğinin belirlenmesi de uygun davranışa götürücü olabilir: Böyle yapmazsan zararlı çıkarsın, mutsuz olursun, ceza alırsın, böyle yaparsan sana olan saygım azalabilir, seninle ilişkimiz zarar görür.

İstedğini belirtmek de bir yoldur: Böyle yapmanı istiyorum, senden bunu bekliyorum, demek, istenen davranışların görülme olasılığını artırır.

Davranışı için sorumluluk duymasının sağlanması, istenen davranışı hem pekiştirir, hem sürekli hale getirir.

5.6.3. İstenen Davranışı Güçlendirmek

İstenen davranışın bir kez yapılmasını sağlamak yetmez, davranış yerleşinceye kadar izlenmeli, uygulanan yöntem sürdürülmeli, gerektiğinde değiştirilmelidir. İstenen davranışların gösterilmesini ve yerleşmesini sağlamanın yolları olarak, övgü ve ödülle destekleme (olumlu pekiştireç), istenmeyen bir sonuca son verme (olumsuz pekiştireç), acı ve sıkıntı veren bir uyarıcıyı verme (ceza) önerilmektedir (Başar,1999).

5.6.4. İstenen Davranışı Kolaylaştırmak

İstenen davranışı göstermek bazı engellerin aşılmasına bağlıysa, öğrenci bu davranışa yönelmede isteksiz, çekingen olabilir. İstenen davranışın gösterilmesi, istenmeyenin gösterilmesinden daha kolay olduğunda, öğretmenin işi kolaylaşacaktır.

Sınıf ortamı seçenek sağlayıcı olmalı, öğrenciyi, kişisel özelliklerine uygun farklı durumlarla, olanaklarla karşı karşıya getirmelidir. Seçenek kıtlığı, yetenekli ve başarılı öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerinin karşılanamaması yoluyla istenmeyen davranışlara yönelmelerine yol açar.

BÖLÜM VI

İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN DEĞİŞTİRİLMESİ

İstenen davranışları gösterebilen insanlar yetiştirmek olan eğitim çabalarının bu sonucu vermesi, birçok değişkenin uzun süre denetlenmesini gerektirir. İstenen davranış pekiştirici ve istenmeyeni önleyici çabalar birleştirildiğinde, istenmeyen davranışlar azaltılabilir.

6.1. İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI YAKLAŞIMLAR

İstenmeyen davranışlar, farklı özelliklerdeki öğrencilerce, farklı nedenlerle yapılabilir. Davranışlardaki bu görelilik, onlara karşı eylemleri de çeşitlendirir. Bu eylem yaklaşımları üç grupta toplanabilir.

Karışmacı olmayan yaklaşım: Sorun konusunda öğrenciyi bilgilendirerek, sorunu ona çözdüren yaklaşımdır. Öğrencinin iyi niyetli ve güvenilir olduğunu, kendini kontrol etmesi gerektiğini, uygun fırsat verildiğinde bunu yapabileceğini varsayar.

Davranışçı yaklaşım: Öğretmenin gerektiğinde güç kullanarak öğrenci davranışını şekillendirmesi yaklaşımıdır. Davranıştan çevre sorumludur. Kurallar ve uyup uymamanın sonuçları açıkça belirlenir, uygun davranışlar ödüllendirilir, uygun olmayan davranışlarda bazı yararlar kaldırılır veya ceza verilir. Davranışın nedenleri aranmaz.

Etkileşimci yaklaşım: Davranışçı ve yardım edici yaklaşımlar arasında yer alır. Öğretmen sorumluluğu öğrenciyle bölüşür, öğrenciyi, sorununu çözmeye yeterli, ama uzman desteğine muhtaç sayar. Sınıf kuralları birlikte konur, sorunlara birlikte çözüm aranır (Başar, 1999).

6.2. İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI EYLEMLER

Öğrencilerin istenmeyen davranışları karşısında yapılabilecek eylemler şöyle sıralanabilir: Küçük yanlışları görmezden gelme, kışkırtıcı eylemleri bilmez davranma, göz ilişkisi kurma, yaklaşma, uyarma, azarlama, yerini değiştirme, gülmeceyi kullanma, sözü değiştirme, ara verme, konuşma, hak ve ayrıcalıktan yoksun bırakma, isteğini yapmama, ailesiyle ilişki kurma, anlaşma yapma, fiziksel olmayan ceza verme.

Bu seçeneklere yönelmede önce yapılması gereken, istenmeyen davranışı anlamak, nedenlerine ulaşmaktır. Ancak bundan sonra, hangi eylem strateji ve türünün seçileceği, nasıl uygulanacağı kararlaştırılır.

6.2.1. Sorunu Anlamak

Davranışın tanınması, belirlenmesi, yorumlanması aşamalarını içerir. Tanıma ile, davranışın türü ve istenmedik düzeyi belirlenir. Davranışın belirlenmesi, davranış, davrananlar ve ortam hakkında bilgi toplamayı gerektirir. Davranışların yorumlanması, öğretmeni, onun olası nedenlerine götürebilir. Davranışı belirlerken elde edilen bilgilerin ilişkilerinin kurulması, sorun çözme yönteminin uygulanmasıyla, öğretmenin işini kolaylaştırır.

İstenmeyen davranışı anlamak, öğrenci açıklamaması için baskı altında tutuluyorsa, güç olabilir. Bu durumda başka kanallar kullanılmalıdır. Öğrenciye sınıfın bir aile olduğu düşüncesi aşılanmalı, öğretmen onlara yakın olmalı, o sınıfla ilk karşılaşmasında, öğrencilerle alışkanlıkları, ilgileri, aileleri hakkında konuşmalıdır.

Sorun kaynaklardan birisi de öğrencilerin, ilk karşılaşmalarda öğretmenlerin yönetsel yeteneklerini denemek için istenmeyen davranışlarda bulunmasıdır. Böyle durumlarda öğretmen, olayı anladığını belirten yumuşak bir tepkiyi hemen göstermelidir. Tepkide gecikme, sorunu büyütebilir.

Başka bir yanlış davranış kaynağı, öğretmenin hızına ayak uyduramayan öğrencilerin, öğretmeni yavaşlatmak istemeleridir. Öğretmen bunu anlamalı, öğrenciyi hızlandırma veya kendini yavaşlatma seçeneklerine yönelmeden önce, öğrenciyi tanımaya çalışmalıdır.

6.2.3. Görmezden Gelmek

Bazı sorunların görülmesinden ve onlarla uğraşılmasından daha iyidir. Sorun fazla bozucu değilse, hemen olup bitiyorsa, bu yol, soruna gereğinden fazla önem verilip büyütülmesini önler, onu söndürür. Bozucu davranışlara yol açmayan, uğraşıldığında ilgi çekip yinelenebilecek olan küçük sapmalar görmezden gelinmelidir.

Öğretmenin görmezden gelişini öğrencinin fark edip etmemesi önemlidir. Öğrenci, davranışını öğretmenin fark ettiğini görür, öğretmen de görmezden gelirse, öğrenci bunu onay ve ödül olarak algılayabilir, öğretmenin dersle ilgilenmeye fazla önem vermediğini düşünebilir. Böyle durumlarda öğretmen, davranışı gördüğünü ve onaylamadığını bir göz, yüz, baş işaretiyle belirtmelidir.

6.2.4 .Uyarmak

Öğrenci, yalnızca yaptığı davranışın istenmezliğinin değil, o anda o davranışı yaptığının da bilincinde olmayabilir. Uyarma, hem bilmeyi, hem anlamayı sağlayıcı olarak kullanılabilir.

İstenmeyen davranışa karşı öğretmenin beklemeden uyarma eylemine geçmesi önerilmektedir. Aksi halde yanlış davranış sürer, öğrenci, öğretmenin gördüğü halde eyleme geçmediğini görürse onay ve cesaret bulabilir. Yanlış davranışın vaktinde görülmesi, öğretmenin sınıftan haberli olduğunu gösterir. Bunun diğer öğrencilerce anlaşılması, olası yanlış davranışlar için önleyici olur (Başar,1999).

Uyarma yöntemlerinden biri, vücut dilinin uzaktan kullanılmasıdır. Bunun ilk basamağı, istenmeyen davranışı yapanla göz teması kurmaktır. Göz teması

sağladıktan sonra, göz, baş, el, yüz işaretleriyle öğrenciye dönüt vermek, davranışı ve öğretmenin tepkisi hakkında onu bilgilendirmek gerekir.

Uyarma yöntemlerinden biri, öğrenciyle göz teması kurulamadığında, vücut dilinin yakından kullanılması olan yaklaşımdır. Öğretmenin fiziksel yakınlığı, öğrencinin bu farklı durumu hissedip yanlış davranışı bırakmasına yol açabilir. Öğretmen dersi sürdürerek öğrenciye yaklaşmalı, olayın farkında olduğunu hissettirilmelidir. Bu yakınlığı göz teması izlemelidir.

Yanına yaklaşıldığı halde öğrenci öğretmenin farkına varmamış ve istenmeyen davranışı sürdürüyorsa, öğretmen, varlığını dokunarak duyurabilir: Dokunma öğrenciye acı veya eşyalarına zarar vermemelidir. Alt sınıflarda öğretmenin dokunması, öğrenciye benimsenme duygusu verir. Ergenlik çağında dokunma, cinsel anlamlara da alınabileceğinden, öğretmen dikkatli olmalı, okul ve toplumun değer yargılarını da düşünmelidir.

Daha bozucu olan istenmeyen davranışlarda, başka yöntemlere gereksinim duyulabilir. Bunlardan biri, sözle uyarmadır. Sözel uyarı, olasıncı, yalnız ilgili kişilerce duyulabilir olmalı, sınıfın normal işleyişini bozmamalıdır. Uyarı, kabul edilmeyenin öğrenci değil davranışı olduğunu belirtmeli, öğrencinin hâlâ değerli ve saygıya lâyık olduğu, söyleyiş biçimi ve vücut diliyle hissettirilmelidir.

6.2.5. Derste Değişiklik Yapmak

İstenmeyen davranış, derse ilginin azaldığını, koptuğunu gösterir. Ders öğrenci için ilginç olmaktan çıkmıştır, öğretmenin sınıfı ilginç bir yer yapması gerekir. Dersin düzeni, akış hızı ve yönetsel başarı ile ilgili kararsızlık ve gecikme, ders dışı davranışı artırmaktadır. Böyle durumlarda ortam, araçlar, yöntem ve öğretmen davranışlarından birinde veya birkaçında değişiklik yapmak gerekir.

Sorunları, sınıf etkinliklerine katılmayan öğrenciler yaratır, diğerlerini de bu etkinliklerden koparabilirler. Bu durumda, istenmeyen davranışın nedenini ortadan kaldırmak, o öğrencileri sınıf etkinliklerine katan düzenlemelere başvurmak gerekir.

Sorun şiddetlenmiş, ders ikinci plana itilmiş, duygu mantığın yerine geçmişse, derse bir süre ara vermek gerekebilir. Ara vermek, sürdürülen etkinliğe ara verip başka bir uğrasa geçmek olabileceği gibi, dersi kesip sınıf dışına çıkarak da olabilir.

6.2.6. Sorumluluk Vermek

Yapacak bir işi olmadığını düşünen veya işi ona ilginç gelmeyen öğrencinin istenmeyen davranışlara yönelmesi doğaldır. Bu durumda ona bir iş vermek, işini ilginç olanla değiştirmek yararlı olur.

Ödev ve görev verme, en az karşı gelinen davranışlardandır. Öğrenci bu verilenleri yaparak arkadaşları arasında üstünlük ve beğeni kazanabilir. Yalnız, ödevin ceza olarak algılanmamasına dikkat edilmelidir. Görev ve ödev yoluyla verilen sorumluluklar, öğrencinin kendi davranışını kontrol sorumluluğunu üstlenmesine yardım etmelidir. Bunda öğretmenin inanılan, güvenilen, destekleyen olması önemlidir.

6.2.7. Öğrenciyle Konuşmak

Öğretmenle öğrenci arasında işaretler dışında, sorunu dolaylı yollarla çözme girişimleri istenen sonucu vermezse, veya veremeyeceği baştan belli olursa, sorunu konuşarak çözmeye çalışmak gerekir.

Konuşma, ders içinde-dışında, kişiyle-grupla olabilir. Konu diğer öğrencilerin de bilgilenip davranışlarını değiştirmelerine yardım edecekse, kişisel olmadan, ders içinde konuşulur. Olay kişiselleştirilmeden, birey söz konusu edilmeden, yalnızca istenmeyen davranış ele alınmalı, yapılması-yapılmaması durumlarında nelerin nasıl değişebileceği açıklanıp örneklenerek, öğrencilerin mantığına seslenilerek konuşulmalıdır.

Bu yöntem, henüz o davranışı göstermeyen ama eğilimi olanlar üzerinde de etkili olur. Bunun için baskı ve azarlama değil, davranışın birkaç adım sonrası gösterilerek bilincine seslenme kullanılmalıdır.

6.2.8. Okul Yönetimi ve Aileyle İlişki Kurmak

Sınıf içinde sıkıntı yaratan durumlarla yalnız uğraşmak yerine, gerektiğinde okul yönetimi ve aile ile yardımlaşılmalıdır. Öğretmen zor durumda kaldığında, onların desteğine gereksinim duyduğunda, sorun okul veya aileden kaynaklandığında veya çözüm onların katkısını gerektirdiğinde, bu yolu kullanmalıdır.

Okulla ailenin kültür farklılığının, evde hoş görülebilen davranışların okulda hoş görülemeyeceği gerçeğinin öğrencide çatışmaya neden olmaması için de aileyle görüşmek gerekir. Öğrencinin istenmeyen davranışlarının çoğunun nedeni ailede bulunabilir.

6.2.9. Ceza Vermek

Ceza, istenmeyen davranışlara karşı en son başvurulabilir olmalı, diğer seçenekler işe yaramadığında düşünülebilir. Öğretmen, cezadan çok önleyici yöntemlere başvurmalı, ama ceza vermemeye çalışmak uğruna dersin engellenmesine de izin vermemelidir.

Sık olmayan, yerinde, zamanında, kurallarına uyularak verilen cezaların olumsuz işlevleri azalır, yararları artar. Cezanın hemen davranışın arkasından gelmesi, etkilenme durumlarına göre kişilere ceza verilmesi, sınıf dışında uygulanması gerekmektedir.

Cezanın bir pekiştireçle birlikte kullanılması yararını artırır, istenen bir davranış denetlenmeden sürdürüldüğünde, doyum, bıkkınlık, yorgunluk yaratır, davranış terk edilebilir. Böyle bir durumun oluşması halinde davranışın terk edilmemesi için, terk edilme durumunda doğal olarak oluşan, şiddetli olmayan bir ceza kullanılabilir.

Okulda fiziksel cezanın yeri olmamalıdır, çünkü çok olumsuz sonuçları yanında, geçici bir uyum sağlama dışında yararı yoktur. O uyum da ceza korkusu kalkınca çoğalan bir uyumsuzluğa, dönüşür. Fiziksel ceza, insanı saldırgan yapar. Kişi ilk fırsatta o cezayı başkasına yansıtır.

Cezanın olumsuz işlevleri olarak, öğrenmeyi engelleme, ilişkileri bozma, okuldan soğutma, suçluluk ve korku duyurma, diğer öğrenciler için öğretmenin olumsuz bir model olması, okuldan kaçma, aşırı kaygı, kırıp dökme şeklinde istenmeyen davranışlar sayılmaktadır.

6.3. KARŞI EYLEMLER SIRA DİZİNİ

Yapılacak her tür eylemin ilk basamağının, anlamaya çalışmak olduğu söylenebilir. Eylemin nedeni ve öğrencinin niyetine uygun yöntemin seçimi buna bağlıdır. Örneğin arkadaşı ile konuşan biri için, eylem kısa sürüyorsa görmezden gelmekle başlanabileceği gibi, kitap-defter getirmeyen için dersten sonra konuşmakla işe başlanabilir.

Eylem sıra dizini izlemede ve eylem seçmede temel kaygılardan biri, sınıfın eğitsel işleyişini bozmamak olmalıdır. Bu, sorunların büyümesini önler, öğrenciye davranışını düzeltme şansı verir.

Toplu ceza, alaylı söz, özür dilemeye zorlama, ceza amaçlı ödev, bedensel ceza, eylem sıra dizini içinde yer almamalıdır. Eylem sıra dizinlerinin olumlu davranışla bitenlerinin sonunda ödül yer almalı, davranış değişince ödül verilmelidir. Yalnız, bu tür ödüllerin rüşvete dönüşmemesine dikkat edilmelidir. Aksi halde öğrenci ödül almak için istenmeyen davranışa yönelebilir(Başar,1999)

6.4. KARŞI EYLEMLERDE GÖZETİLMESİ GEREKENLER

İstenmeyen davranışta bulunan öğrenciye karşı eylemde bulunurken, bu eylemin amaçları, öğrenciyi, dersi, öğretmeni nasıl etkileyeceği gözetilmelidir. Bu gözetim gerekleri, aşağıdaki iki alt başlıkta ele alınmıştır.

6.4.1. Sınıf Ortamının Bozulmasını Önlemek

Öğretmen, öğretimden çok düzenle uğraşmamalıdır. Bunun için de bir sorunla uğraşırken sınıfın o andaki işleyişi olasıncaya engellenmeye çalışılmalıdır. Ama öğrenci istenmeyen davranışı yapar ve sürdürürse, bu da öğrenme ortamını bozar. Öğretmen bu ikilemi denge içinde çözebilmeli, ne öğrencinin istenmeyen davranışı sürdürmesine, ne de sınıf ortamının bozulmasına izin vermemelidir. Buna göre öğretmenden beklenen, karşı davranışta bulunurken, bunu olabildiğince hedefi dışındaki öğrencilere fark ettirmemeye çalışmak olmalıdır.

6.4.2. Öğrenci Direncinin Yönetimi

Öğretmenin, istenmeyen öğrenci davranışına karşı tepkisi, öğrencilerce her zaman istenerek benimsenmez. Öğrenci bu tepkiyi açık veya gizli bir dirençle karşılayabilir. Sınıf tartışmalarına az katılma, bu direncin gizli, dersle ilgili olarak öğretmenle sık sık tartışma da açık şekline örnek olarak verilebilir.

Gençlik kültürü, öğretmen tepkisinin uygunluğu, öğrencinin kültürü, öğretim yaklaşımı, öğrenci direncinin etmenleri olarak sayılabilir.

Öğretmenin, haklarını ve bunların sınırlarını bilmesi, kendini ve öğrencilerini tanıması, kendini köşeye sıkıştırmaması yani son şansını elinde tutması ve blöf yapmaması, yetkesini tüketmemesi, öğrenci direncinin engelleri olarak söylenebilir.

Öğrenci direnci, öğretmene karşı şiddet kullanmaya kadar varabilir. Bu durumdan kaçınabilmek için, öğretmenin öğrenciyi karşısına almaması (örneğin ona değil davranışına yönelmesi), savunmaya itmemesi, onunla yarışmaması gerekir. Her şey

karşın öğrenci şiddete başvurmuşsa, yılgınlık göstermemek, yasal yolları kullanmak gerekir. Yılgınlık, şiddeti sürekli hale getirir, kabullenmişlik gösterir.

Öğretmenin, davranışın arkasındaki duygu ve anlamı belirtmesi, öğrenci direncini mantık yoluyla kırmaya hizmet eder.

Yanlış davranışların çoğu çevre açısından uygundur. Öğrenci sınıfta uygun bir çevre bulursa, yanlış davranışa ve öğretmenin tepkisine direnmeye cesaret eder. Öğretmen, sınıfta böyle bir ortam oluşmamasına çalışmalı, bunun için de davranışla ilgili konuşmayı öğrenciyle yalnızken yapmalıdır.

BÖLÜM VII

ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA EĞİTİMİNDE SINIF YÖNETİMİYLE İLGİLİ BİR ARAŞTIRMA

GİRİŞ

Coğrafya ilminin adı bir eski çağ düşünür ve matematikçisi olan Eratosthenes (MÖ 275-195) tarafından verilmiştir. Yaklaşık MÖ. 3. yüzyılda yaşayan ve ünlü İskenderiye Coğrafya Ekolünün kurucusu olan bu gezgin, hesaplama sonuçlarını topladığı seyahatname türünden eserini Geographie (coğrafyaya dair) diye adlandırmıştır. Böylece de coğrafya ilminin adı daha MÖ. 3 yüzyılda, günümüz bilimler sistematigindeki yerini almıştır (Doğanay 1999)

Günümüz çağdaş coğrafya anlayışıyla coğrafyayı tanımlayacak olursak, Coğrafya fiziki ve beşeri olayları ve bu olaylar arasındaki ilişkileri tüm yönleriyle sebep sonuç ve dağılış ilkesine göre inceleyen ulaştığı sonuçları insanlığın hizmetine sunan, yani insanlara kâinatı tanıtırken onu en verimli şekilde nasıl kullanması gerektiğini ve bu esnada çevresini nasıl koruması gerektiğini öğreten bilim dalıdır.

Bugün gelişmiş başlıca yerbilimleri arasında bulunan jeoloji, jeodezi, jeofizik, jeoloji, botanik, gökbilimleri, gibi ilimler, düşünce temelleri olarak önce eskiçağ filozoflarının düşüncelerinde oluşmuş, uzun yıllar coğrafi fikirler arasında işlenmiş ve yaklaşık 19. yüzyıl içerisinde bağımsız bilimlere duruma gelmeye başlamışlardır. Bir diğer ifade ile bunların, coğrafi düşünceden doğduklarını söylemek pek de yanlış olmaz (Doğanay 1999).

Gitgide global bir köy haline gelen dünyamızda her alanda ilerlemeler kaydedilmiş milletler arası rekabet azami derecede ivme kazanmıştır. Bu yarışta kalburun üstünde kalmayı hedefleyen devletlerden kimi bilime ağırlık verirken kimi askeri güce ağırlık

vermekte kimi de siyasi manevralarla bu kulvarda koşturmaktadır. Fakat günümüzde bu yarışın önde gidenlerine bakacak olursak, bu devletlerin yukarıda bahsedilen alanların hepsine el atan ve hepsine gereği kadar ağırlık veren ve bunları bir bütün halinde takip eden devletler olduğunu görmekteyiz. Aynı zamanda bu öğelerin merkezine de bilimi oturttuklarını söylemek mümkündür. Örneğin: Bu ölkeler gerektiğinde askeri alanda, gerektiğinde siyasi alanda ve gerektiğinde ise ticaret vb. alanlarda bilimden faydalanmaktadırlar. Bu ölkelerde bilim anlayışı tam olarak oturduğundan çöpçüsünden belediye başkanına, çiftçisinden başbakanına kadar insanların çoğu bilime değer vermekte ve bilim adamlarının sözlerine itibar etmekte ve gereğini yapmaktadırlar. Örneğin gelişmiş Avrupa ölkelerinde çiftçilerin çoğu bilim adamlarını dinleyip, hava durumu vb gelişmeleri takip edip çalışmalarını bu veriler ışığında yürütürken ölkemizde çiftçilerimizin çoğu hala ziraat mühendislerini dinlememekte ve gelişmeleri takip etmemektedir. Hatta insanlarımızın çoğu küresel ısınma gibi bir tehlikenin bile farkına henüz varamamış durumdalar su israfı yapmaktalar ve yeraltı suyunu sorumsuzca kullanmaktadırlar. Dolayısıyla barajlar boşalmakta, taban suyu seviyesi gitgide alçalmakta ve tarlalar çoraklaşmaktadır. Bundan da daha vahimi yetkililerin bile bir kısmının tehlikenin farkına varamamış olmaları veya varsa bile tedbir alma konusunda olan ihmalleridir.

Bütün bunlara bakıldığında toplum hayatının sekteye uğramaması, bir milletin dimdik ayakta durabilmesi ve insanlığın mutluluk içinde asırlarca yaşayabilmesi için çevresini tanımasının ve bu bilimin ne kadar önemli olduğunu görmekteyiz. Bu bağlamda bilim dalları arasında bilim dalları arasında köprü bilimlerden biri olan Coğrafya ilminin önemi ise tartışılmazdır.

Yalnız dikkat edilecek nokta şu ki, 3. dünya ölkelerinden tutun uzay çağını yaşayan ölkelerin coğrafyacılara varıncaya kadar herkes coğrafya ilminin ne kadar önemli olduğundan ısrarla bahsetmekte, hatta biraz coğrafya bilgisi olan diğer meslek gruplarından olan insanlar da bundan bahsetmektedir. Fakat her konuda insanı doğrudan ilgilendiren bu bilim insanlara ne kadar öğretiliyor? Bu sorunun cevabını da yine ölkelerin gelişmişlik düzeyine bakarak vermek mümkün. Gelişmiş ölkelerde

orta ğretim düzeyinde bile gayet önemli bilgiler kavratılırken, geri kalmış lkelerde ise coğrafya, başkent, dağ, nehir ismi ezberlemekten ibaret bir bilim olarak ele alınmaktadır. Ayrıca gelişmiş lkelerde diğerk meslek gruplarına mensup insanlar (mühendis, asker vs.) bile st düzey coğrafi bilgi ve teknoloji gerektiren coğrafi bilgi sistemleriyle çalışırken geri kalmış lkelerin coğrafyacıları bile coğrafi bilgi sistemlerinden habersiz kalmakta bu lkelerde mühendis vb. meslek grupları ise coğrafyanın C sini bile bilmemektedir. Geri kalmış ülkelerdeki bu durumun birçok sebebi varken yine en önemli sebebi coğrafya eğitiminin yetersiz oluşudur. Elbette bu lkelerin maddi imkanlarının kısıtlı olduğu aşıkar ama bu durum yukarıdaki eksikliğı örtmek için yeterli bir sebep değildir. Çünkü bu eğitim ve teknoloji eksikliğinin farkında olan idealist akademisyenler ve öğretmenler, bir yolunu bulup bireysel çabalarla bu problemleri aşmaya çalışmakta, bu için sıkıntısını hissetmekte yetiştirdiğı öğrencisini ise bu fikir alt yapısıyla yetiştirmektedir. Bu sayede bu problemler kısa vadede hallolmazsa da uzun vadede çözülmüş olacaktır. Örneğın orta öğretimde coğrafya ilminin gerektirdiğı bakış açısını az da olsa kazanmış bir mühendis veya belediye başkanı coğrafyadan bihaber olanlarla kıyaslanamayacak kadar farklı olacaktır. Bu farkı biraz daha derinleştirecek olursak;

Doğadan azami faydalanma açısından coğrafya bilen bir mühendis ile bilmeyen bir olamaz. Coğrafya bilen bir mühendis yaptığı binada, arabada, makinede doğal şartların etkisini dikkate almakla maksimum verimin en temel şartını yerine getirmiş olur.

Afetlere karşı korunmada ise orta ğretim düzeyinde coğrafya eğitimini tam almış bir toplumla diğeri kıyaslanamayacaktır. Çünkü coğrafya eğitimini almış bir halk doğayı bildiğı için doğal olayların afete dönüşmemesi için elinden geleni yapar, Yöneticiler de gerekeni yapmayanı uyarır veya engeller. Dolayısıyla toplumun milli servetinin zarar görmesi, halkın zarar görmesi engellenmiş olur.

Yine yaşadığı çevrenin niteliklerini bilen bir toplum olağan üstü bir durumda nasıl davranacağını bildiğı için bu toplumun sivil savunma refleksi de güçlü olacaktır.

Milli savunmada ise yine coğrafya ilmine hakim bir askerin muzaffer olması kuvvetle muhtemeldir. Tarihin çeşitli sayfalarına bakacak olursak bu gerçeği tasdik eden onlarca olayın tekerrür ettiğini görmekteyiz. Örneğin; ikinci Viyana bozgununun temel sebeplerinden biri de yörenin iklim şartları ve toprak yapısını yeterince bilmemek olduğu bilinmektedir.

Kısaca doğa ve beşere hakim olmanın en önemli şartı hakim olacağın öğeleri (doğayı ve beşeri) iyi bilmektir. Tarihten bugüne büyük devletlerin belli bir coğrafi birikime sahip olduğunu bilmekteyiz. Piri Reis'in ilk detaylı dünya haritasını çizdiği dönemin Osmanlı'nın en ihtişamlı dönemiyle örtüşmesi bu gerçeği tasdik eden önemli işaretlerden biridir. Ayrıca coğrafi keşiflerin ve ardından dünyaya hakim olma hareketlerinin odak noktasında İngiliz Kraliyet Coğrafya Enstitüsü'nün olması bu gerçeği teyit eden diğer bir husustur. Günümüzde ise dünya hakimiyetine soyunmuş devletlerin onlarca kurum ve kuruluşlarında doğal ve beşeri alanda birçok coğrafi olgu derinlemesine analiz edilmekte ve elde edilen veriler toplumların menfaatleri adına kullanılmaktadır.

Bütün bu gerçekler göz önüne alındığında coğrafya eğitiminin ne kadar önemli olduğunu görmekteyiz. Özellikle toplumun etkin kesimi kesinlikle orta öğretimden geçtiğine göre orta öğretim coğrafya eğitiminin daha da önemli olduğu bilinen bir gerçektir.

Bu araştırmada bu faktörlerin önemine göre, orta öğretim coğrafya eğitiminde sınıf yönetimiyle ilgili günümüze kadar yapılan çalışmalar ile uygulamaları inceleyip artı ve eksileri karşılaştırılıp geleceğe yönelik orta öğretimde coğrafya eğitimine önemli katkılarda bulunmak hedeflenmiştir.

7.1. PROBLEM DURUMU

Tarihten bugüne çevreden maksimum faydalanmanın, ona hakim olmanın, gelişmiş bir toplum olmanın değişmez temel şartı insanın yaşadığı çevreyi bilmesi ve kavramasıdır. Bunun için de en temel şart ilköğretimden üniversiteye ideal bir coğrafya eğitimidir. İdeal bir coğrafya eğitiminden kasıt orta öğretim düzeyinde temel coğrafya eğitimini aldıktan sonra herkes en az kendi mesleğinin gerektirdiği kadar coğrafya eğitimi almasıdır. Dolayısıyla temel teşkil etmesi açısından orta öğretim coğrafya eğitiminin önemi tartışılmazdır.

Gelişmekte olan ülkemizde coğrafya hala çoğu yerde dağ tepe ismi ezberlemekten ibaret bir nakil bilimi olarak algılanmaktadır. Bunun en önemli sebebi ise orta öğretim coğrafya eğitiminde olan aksaklıklar ve imkansızlıklardır.

Bu sıkıntıları sıralayacak olursak:

- 1- Okulların bir çoğunun fiziki imkanları yetersizdir. Çoğu okulda bir coğrafya laboratuvarı bile bulunmamaktadır.
- 2- Öğretmenlerin bir çoğu coğrafi bilgi sistemlerinden ve teknolojiden yeterince yararlanamamakta, ders sunumlarını düz anlatım yollarıyla yapmaktadırlar. Bu durumda öğretmenlerin öğrencileri derse karşı ilgisini azaltmakta öğrencilerin sıkılmasına yol açmaktadır.
- 3- Coğrafya eğitimi konusundaki teknolojik gelişmelerin çoğu kitapta bulunmadığı gibi müfredat programlarında da güncel gelişmelere yer verilmemiştir. Fakat son yıllardaki değişiklikler eksik olsa da ilk adım olması açısından önem arz etmektedir.
- 4- Okulların teknik yetersizliğinden dolayı öğretmenler ve öğrenciler bilgisayarı kullanamamaktadır. Çoğu okulda bilgisayar laboratuvarlarının amaç dışı kullanımı öğretmenlerin hareket sahalarını kısıtlamaktadır.
- 5- Coğrafya eğitimi ezberden öte bir anlam bir bütünlük teşkil eder.
- 6- Bilgilerin gerçek hayata uygulanması ile ilgili yeterli bir çalışma yoktur.

- 7- Coğrafya müfredatında diğer bilimlerle hiçbir ilişkilendirme yapılmadığı gibi coğrafyanın kendi konuları arasında dahi bir uyum söz konusu değildir.
- 8- Görsel unsurların fazlaca bulunduğu coğrafya, sınıflara hapsedilmektedir. Böylece de anlatılan konular havada kalmakta ve coğrafi bilgiler kavratılmadan ezberletildiği için kolayca unutulmaktadır. Unutulmazsa bile ne işe yaradığı bilinmeyen bilgiler yumağı olarak öğrencinin beynini meşgul etmekte ve öğrendiğini kullanabilen değil bilginin hamallığını yapan bir öğrenci modeli oluşmaktadır.
- 9- Orta öğretim ders materyallerindeki eksikler coğrafyanın tam olarak işlenmesine engel teşkil etmektedir.
- 10- Tek ders materyali olarak algılanan ders kitapları bile ergonomiden uzak bir tasarım ile görsellikten mahrum bir kitap olarak orta öğretim coğrafya eğitimini güçleştirmekteydi. Fakat son yıllardaki tasarımlar daha çok batıdaki ders kitaplarını model aldığı için olumlu bir gelişmedir. Ama içeriği daha iyi organize edilip akademik bilgiler hafife alınmamalı.
- 11- Öğretim yöntemleri ve müfredat yıllardır öğretmeni bilgi aktarıcı, öğrenciyi de pasif alıcı yapmış ve birçok derste olduğu gibi dersi itici hale getirmiştir. Bu durumu ders kitapları da desteklemiştir.
- 12- Yakın yıllara kadar kitapların çoğu pedagojiden diğer dallara çok yönlü komisyon tarafından değil de tek kişi tarafından hazırlanmaktaydı.

Bu çalışmaya benzer öneriler ve mevcut durumlar daha önce de değişik zamanlarda ortaya konmuş fakat bir sonuca ulaşamamıştır. Bunun sebebi de bu araştırmaların sadece yazılı kaynak olarak kütüphanelerde kalmasıdır. Bu araştırmalar uygulamaya dönüştürülmediği sürece, orta öğretimdeki öğretmenlere, yöneticilere düzenli olarak eğitim seminerleri verilmediği sürece ve eğitime daha çok bütçe ayrılmadığı sürece sorunların çözümüne ulaşmak oldukça güç görünmektedir.

7.2. AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, Türkiye`de uygulanan çeşitli öğretim tekniklerini inceleyip varılan sonuçlarla üretilen önerilerle orta öğretim coğrafya eğitimine ışık tutmak.

Orta öğretimde yapılacak en önemli çalışma gelişmiş ülkeleri model alıp kendi tecrübelerimizi üzerine eklemek,

Bu amaç doğrultusunda bir çok açıdan sistemler kritiğe tabi tutulup Türkiye`de coğrafya şuurunun oturmasına katkıda bulunmak,

Öğrenci ve öğretmenlerin coğrafyaya bakış açılarını şekillendirmek,

Öğretmenleri coğrafi olaylar ve olgular ile bilişim teknolojilerini öğrenip kullanabilmeye teşvik etmek,

Öğretmenlere coğrafya öğretim tekniklerini daha iyi kavratmak,

Kişilerin coğrafyanın amacını anlamasını sağlamak,

Kişilerin coğrafya eğitimi hakkında tutum geliştirmesini sağlamak,

Öğretmenler için coğrafya öğretmeyi zorlaştıran etkenleri, öğrenciler için de öğrenmeyi zorlaştıran etkenleri teşhis etmek,

Mevcut öğretim tekniklerinden daha çok hangilerinin kullandıklarını tespit etmek ve bunları geliştirmek,

Bu sorunların çözümüne yönelik öneriler getirme amacını taşımaktadır.

7.3 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ:

Bu araştırma, Türkiye`de orta öğretim coğrafya eğitiminde sınıf yönetimi adına neler yapılıyor araştırmak ve daha iyi neler yapılabilir sorusuna yanıt aramaktır.

Bu bağlamda şu konular masaya yatırılıp çözüm ve öneriler sunulacaktır:

1- Coğrafya eğitiminde sınıf yönetiminin önünde yer alan en önemli engeller,

- 2- Etkin bir coğrafya eğitimi için bir sınıfın sahip olması gereken yapı,
- 3- Coğrafya eğitiminde öğretim programlarının geliştirilmesi için yapılması ve dikkat edilmesi gereken hususlar,
- 4- Okutulan coğrafya derslerinin nitelik ve nicelik olarak yeterlilikleri ve geliştirilmeleri,
- 5- Coğrafya öğretiminde kullanılan ders kitaplarının geliştirilmesi için nelerin yapılması gerektiği,
- 6- Coğrafya öğretiminde ne gibi araç-gereçlerin kullanılması ve bunların hazırlanması için nelerin yapılması gerektiği,
- 7- Öğrenci başarısını ve derse motivasyonunu sağlayıcı ders anlatım metot ve tekniklerinin nasıl olması gerektiği,
- 8- Coğrafya öğretmenlerinin branş ve mesleki alanda gelişmelerini sağlamak için nelerin yapılması gerektiği.
- 9- Öğrencilerin sosyal ve kültürel özelliklerinin sınıf içi davranışlara nasıl yansıdığı
- 10-Bu çalışma bundan sonraki çalışmalara da ışık tutması açısından önemlidir.

7.4. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma sonuçları,

Anket uygulaması İstanbul'daki bazı okullarla sınırlıdır.

Anket uygulanacak öğretmenler ve öğrenciler objektif bir örneklem oluşturulması açısından farklı türdeki okullardan seçilecektir

Branşı coğrafya olmadığı halde coğrafya dersine giren öğretmenlere de anket uygulanacaktır.

Anket uygulanan öğretmenler ve öğrenciler iyi bir örneklem oluşturması açısından öğretmenin yaşı, tecrübesi ve buna benzer kişisel özellikler dikkate alınmamıştır.

7.5. TANIMLAR

Eğitim: İnsanın kendisi ya da başkaları üzerinde bilinçli olarak istenen davranış değişikliklerini yapmak üzere etkide bulunması sürecidir.

Öğretim: Öğrenmenin gerçekleşmesi ve istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür

Coğrafya: Yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları tanımlayan, bu olayların insan ve çevre ile ilişkisini kuran ve bu olayların dünya üzerindeki dağılışını sebep-sonuç ilişkisi içinde inceleyen bilim dalıdır.

Sınıf Yönetimi: Belirli amaçların gerçekleştirilmesi için planlama, örgütleme, koordinasyon, iletişim ve değerlendirme gibi fonksiyonlara ilişkin ilke, kavram, teori, model ve tekniklerin sistematik ve bilinçli bir şekilde maharetle uygulanmasıyla ilgili faaliyetlerin tümüdür.

7.6. YÖNTEM

Araştırmanın konusuna ve amacına uygun olarak nicel araştırma tekniklerinden anket formu kullanılmıştır.

7.8. EVREN ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni Türkiye'deki coğrafya öğretmenleri ve liselerde öğrenim gören öğrencilerdir. Örneklemi ise; İstanbul'un Arnavutköy, Bağcılar, Bakırköy, Bayrampaşa, Beyoğlu, Esenler, Eyüp, Fatih, Gaziosmanpaşa, Güngören, Kadıköy, Kağıthane, Küçükçekmece, Sultangazi, Üsküdar ve Zeytinburnu ilçelerinden rasgele

seçilen bir okul ve bu okullardaki 50 coğrafya ğretmeni ile her bir okulda coğrafya dersi olan 12.sınıflardan rasgele seçilen bir sınıftan toplam 500 öğrencidir. Araştırmada örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

7.9. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada veri toplama aracı olarak ankette yararlanılmıştır. Ankette ğretmenlere yönelik 6 ayrı bölüm halinde toplam 67 soru sorulmuş öğrencilere ise 2 ayrı bölüm halinde toplam 20 soru sorulmuştur.

Öğretmenlere yönelik anketin I. bölümünde; öğretmenlerin kişisel zellikleri, II. bölümünde; öğretmenin öğrencileriyle ilişkilerinin değerlendirilmesi III. bölümünde; coğrafya dersinde öğretmenlerin kullandığı yöntemler IV. bölümünde; coğrafya ğretmenlerinin teknoloji destekli eğitime bakışı, V. bölümde; coğrafya dersi ile ilgili ğretmen görüşleri ve VI. bölümde ise; coğrafya ğretiminde okulun özellikleri ve idarenin bakışı

Öğrencilere yönelik anketin I. bölümünde; coğrafya dersi ile ilgili ğrenci görüşleri, II.bölümünde ise; öğrencilerin kişisel özellikleri ve coğrafya dersine bakışı ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

7.10. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

Türkiye`de orta ğretim coğrafya eğitiminde sınıf içindeki mevcut şartlar nelerdir? Bunlar ağdaş coğrafya eğitimi için yeterli mi yeterli değilse nasıl yeterli hale getirilebilir?

7.10.1. Öğretmenden Kaynaklanan Problemler

- 1- Orta öğretim coğrafya öğretmenlerinin eğitim sürecinde coğrafyaya bakış açıları nelerdir, coğrafya eğitimi için gerekli alt yapıya sahipler mi?
- 2- Coğrafya öğretmenleri derslerinde coğrafi bilgi sistemlerine ne ölçüde yer vermektedirler?
- 3- Orta öğretim coğrafya öğretmenleri coğrafya eğitimi için hangi yöntem ve teknikleri kullanıyor ve bunlar ne ölçüde verimlidir?
- 4- Kullandıkları yöntem ve teknikler hangi şartlara bağlı olarak değişiyor.(Örneğin: Cinsiyet, Eğitim politikası, ekonomik durum)

Anketimizde coğrafya öğretmenlerinin kişisel özellikleriyle ilgili olarak 4 ayrı bölüm halinde toplam 47 soru sorulmuştur. Birinci bölümde öğretmenlerin kişisel özelliklerinin sınıf yönetimindeki etkisi düşünülerek öğretmenlerin kişisel özellikleri sorulmuş, ikinci bölümde öğretmenlerin öğrencilerle ilişkileri üzerinde durulmuş, üçüncü bölümde ise öğretmenlerin ders sırasında kullandığı yöntemlerin neler olduğu, son bölümde ise coğrafya öğretmenlerinin teknoloji destekli eğitime bakış açılarının neler olduğu sorgulanarak sınıf yönetimindeki etkisi irdelenmeye çalışılmıştır.

Bu sorulara öğretmenlerimizin verdiği cevapların dağılımı ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Coğrafya öğretmenlerinin kişisel özellikleri:

Değişkenler	Alt Kategoriler	f	%
1. Cinsiyet	Bay	32	64
	Bayan	18	36
2. Yaş	21-25	3	6
	26-30	19	38
	31-35	11	22
	36-40	9	18
	41-41+	8	16
3. Meslekteki Kıdem	0-5 yıl	18	36
	6-10 yıl	7	14
	11-15 yıl	16	32
	16-20 yıl	5	10
	21-21+ yıl	4	8
4. Eğitim Durumu	Lisans	29	58
	Yüksek Lisans	21	42
	Doktora	0	0
5. Görev Yaptığınız Okuldaki Hizmet Süreniz	1-3 yıl	28	56
	4-7 yıl	11	22
	8-12 yıl	8	16
	13-17 yıl	2	4
	18-18+ yıl	1	2
6. İdarecilik Göreviniz Var mı?	Evet	10	20
	Hayır	40	80

1- Buna göre ankete katılan öğretmenlerimizin % 64'ünün bay, % 36'sının bayan olduğu görülmüştür.

Genel olarak öğretmenin cinsiyetinin sınıf yönetiminde pek fazla bir etkisi olmasa da bazı bayan öğrencilerin erkek öğretmenlere erkek öğrencilerin ise bayan öğretmenlere karşı daha çekingen davrandıkları bilinmektedir. Yine bir diğer önemli sorun bayan öğretmenlerin erkek öğrencilerle ilgili, erkek öğretmenlerin ise bayan

öğrencilerle ilgili disiplin sorunlarında daha dikkatli hareket etmek zorunda olmalarıdır. Özellikle genç öğretmenler için bu daha büyük bir sorundur.

2- Ankete katılan öğretmenlerimizin % 6'sının, 21-25 yaş arası, % 38'inin, 26-30 yaş arası, % 22'sinin, 31 -35 yaş arası, %18'inin 36-40 yaş arası, %16'sının 41-41+ yaş arası olduğu görülmüştür.

Sınıf yönetiminde yaşın ileri seviyelerde olması genel olarak öğrenci seviyesinden uzaklaştığı ve sınıf ortamının getirdiği koşullara uyumu zorlaştırdığı için olumsuz faktörler olarak karşımıza çıkarken yaşla birlikte genel olarak tecrübenin artması olumlu bir etkiye sahiptir. Ayrıca sorunlu öğrencilerin de genel olarak yaşı ileri seviyedeki öğretmenlere olan saygısının da daha fazla olduğu gözlemlenmekte bu da olumlu bir faktör olarak değerlendirilebilmektedir. Genç yaştaki öğretmenlerin ise yaş farkının da daha az olması, yakın dönemde benzer şartlarda yetişmiş olmaları, öğrencilik sürecinden daha yeni ayrılmış veya hala daha öğrenci olmaları nedeniyle daha kolay empati kurması beklenmektedir. Genç öğretmenlerin genel olarak sınıf içerisinde daha çok dolaşmaları, öğrencilerle daha fazla sportif, sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunmaları nedeniyle öğrenciyi daha iyi tanıma ve sınıf kontrolünü daha kolay sağlama avantajına sahiptirler. Ancak bütün bunların yanında tecrübe eksikliği, ortaöğretimde özellikle karşı cinsteki öğrencilerle olan ilişkilerin iyi dengelenmesi en önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

3- Öğretmenlerimizin % 58'inin lisans, % 42'sinin yüksek lisans eğitimi almış olduğu görülmektedir.

Eğitim seviyesinin yükselmesi sınıf yönetimini olumlu yönde etkilemektedir. Çünkü bilgisiz sınıf yönetimi gerçekleşmez.

4- Ankete katılan öğretmenlerimizin görev yaptığı okuldaki hizmet süresi % 56'sının, 1-3 yıl, % 22'sinin, 4-7 yıl, % 16'sının 8-12 yıl, % 4'ünün 13-17 yıl, % 2'sinin 18-18+ yıl olduğu görülmüştür.

Görev yapılan okuldaki hizmet süresi arttıkça hem öğrenciyi, hem okul idaresini, hem okul çevresini, hem de aileyi daha iyi tanıma şansı olduğu için sınıf yönetimine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ankete katılan öğretmenlerimizin yarısından fazlasının görev yaptığı okulda 1-3 yıl gibi kısa süre öğretmenlik yapması bu konularda yeterliliği azaltmaktadır.

5- Okulda idarecilik göreviniz var mı? Sorusuna % 20 oranında evet, % 80 oranında hayır cevabı verilmiştir.

İdarecilik görevinin sınıfta ders işleyişini zaman zaman aksatacağı düşünülerek olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Ancak öğrenci üzerinde otoriteyi artırıcı özelliği nedeniyle özellikle sorunlu öğrenciler üzerinde sınıf yönetimi adına bir avantaj sağlayabilir.

Sonuçta öğretmenin kişisel özelliklerinin büyük bir kısmının değiştirilemez olması bir gerçek ancak sınıf yönetiminde her öğretmenin bu kişisel özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkabilecek sorunları önceden görüp en aza indirmesi mümkündür. Örneğin sınıfta ortaya çıkan bir sorunu daha sonra görüşmek üzere erteleyen bir öğretmenin karşı cinsten bir öğrenci ile tek başına görüşmemesi gibi. Yada okulda idarecilik yapan ve bu nedenle zaman zaman derslerini aksatmak zorunda kalan bir öğretmenin Dünya'nın şekli ve hareketleri gibi öğrenciler tarafından anlaşılması zor bir konuda süre kısıtlaması yapmak yerine Dünya'da sıcaklığın dağılışını etkileyen faktörler gibi anlaşılması daha kolay bir konuda süre kısıtlaması yapması örnek verilebilir.

Öğretmenin öğrencileriyle ilişkilerini değerlendirmede formda yer alan sorular ve alınan cevaplar aşağıdaki gibidir.

Tablo 2: Coğrafya öğretmenlerinin öğrencileriyle olan ilişkileri:

	Her Zaman		Sık Sık		Ara Sıra		Çok Az		Hiç	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Öğrencilerin hepsini selamlıyor musunuz?	19	38	30	60	1	2	0	0	0	0
2. Ödüllendiriyor, cesaretlendiriyor musunuz?	18	36	23	46	9	18	0	0	0	0
3. Görüşlerini dikkate alıyor musunuz?	23	46	22	44	5	10	0	0	0	0
4. Destek oluyor musunuz?	26	52	23	46	1	2	0	0	0	0
5. Saygılı davranıyor musunuz?	32	64	18	36	0	0	0	0	0	0
6. Sözel olmayan destek sağlıyor musunuz?	9	18	15	30	24	48	2	4	0	0
7. Dostça ilişki ve uyum gösteriyor musunuz?	25	50	22	44	3	6	0	0	0	0
8. İşbirliği ve yardımlaşmalarına izin veriyor musunuz?	28	56	18	36	4	8	0	0	0	0
9. İstenmeyen davranışlarında herkese adil davranıyor musunuz?	25	50	24	48	1	2	0	0	0	0
10. Olumlu davranışlarını beğendiğinizi belli ediyor musunuz?	26	52	23	46	1	2	0	0	0	0
11. Çalışma ve dikkatlerini izliyor musunuz?	18	36	26	52	6	12	0	0	0	0
12. Katılım ve sorumluluk almaya cesaretlendiriyor musunuz?	21	42	26	52	3	6	0	0	0	0
13. Sınıfın her yerinde sık dolaşıyor musunuz?	25	50	18	36	7	14	0	0	0	0
14. Ödevlerini ve dersi anlayıp anlamadıklarını denetliyor musunuz?	23	46	20	40	7	14	0	0	0	0
15. Davranış ve konuşmalarını izliyor musunuz?	24	48	22	44	4	8	0	0	0	0
16. Herkesin sorusunu yanıtlıyor musunuz?	32	64	17	34	1	2	0	0	0	0

Tablo 2: Coğrafya öğretmenlerinin öğrencileriyle olan ilişkilerinin devamı

	Her Zaman		Sık Sık		Ara Sıra		Çok Az		Hiç	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
17. Sorunlarla, diğerlerini rahatsız etmeden ilgileniyor musunuz?	19	38	26	52	5	10	0	0	0	0
18. Her öğrenciyi tanıyor musunuz?	5	10	20	40	17	34	8	16	0	0
19. Öğrencilerin sorunlarını size rahatça anlatabileceğini düşünüyor musunuz?	12	24	24	48	9	18	4	8	1	2
20. Coğrafya dersinin öğrencilerin gelişimine katkı sağlayacağını düşünüyor musunuz?	38	76	9	18	3	6	0	0	0	0

1- Öğretmenlerimizin % 38'inin her zaman, % 60'nın sık sık, % 2'sinin ara sıra öğrencileri selamladığını ifade etmiştir.

Bu durum sınıf yönetiminde derse ve öğretmene karşı olumlu bir izlenim yaratarak motivasyonu arttırmaya yarayan dolayısıyla sınıf yönetimi için oldukça olumlu bir etkidir. Ancak bunun bütün öğretmenler tarafından her zaman yapılması daha iyi bir sınıf ortamı oluşturmaya yardımcı olacaktır.

2- Öğretmenlerimizin % 36'sının her zaman, % 46'sının sık sık, % 18'inin ara sıra öğrencileri ödüllendirip cesaretlendirdiği görülmüştür.

Ödül vermek istenen davranışı pekiştireceği için sınıfta istenmeyen davranışların da görülmesini engelleyecektir. Cesaretlendirmek ise öğrencinin istenen ama yapmakta zorlandığı bir davranışı ortaya koymasında yardımcı olacaktır. Cesaretlendirmek öğrencinin istenen davranışı göstermesi için uygun ortamın oluşturulmasına katkı sağlar. Özellikle ergenlik döneminde öğrencinin öğretmene soru sorması, dersle ilgilenmesi diğer arkadaşları arasında dışlanmasına sebep olabilir. Bu dışlanma lakap takmaktan sınıf içerisindeki kavgalara kadar çok çeşitli şekillerde olabileceği gibi öğretmenin sorduğu sorulara karşılık öğrencinin bilmemesi de sınıf içerisinde alay edilmesine neden olabilir. Bu nedenle öğrenci katılımının teşvik edilmesi öğrencinin cesaretlendirilmesi gerekir. Örneğin öğretmenin sorduğu soruyu tam

olarak cevap veremeyeceğini düşünen bir öğrenci rezil olacağını düşünüp dışlanma ve alay edilme korkusuyla hiç çaba göstermeden bilmiyorum diyebilir. Bunu fark eden öğretmenin daha kolay sorularla öğrenciyi cesaretlendirmesi ve yapabileceğine inandırması gerekir. Örneğin yeryüzünde sıcaklık dağılışında güneş ışınlarının geliş açısının etkisini soran bir öğretmen öğrencinin ‘Bilmiyorum’ demesi üzerine ‘Tamam oturabilirsin’ demek yerine ‘Peki güneş ışınlarının geliş açısı artarsa sıcaklık sence ne olur?’ gibi ikinci bir soru sorarak basamaklı hale getirmesi ve böylece öğrenciyi sorularla yönlendirerek cevabın yine öğrenci tarafından ifade edilmesine çalışmalıdır. Ancak burada öğrenci yine cevap vermek istemezse sırf cevabı öğrenciden duymak için de ısrar edilmemelidir.

3- Öğretmenlerimizin % 46’sının her zaman, % 44’ünün sık sık, % 10’unun ara sıra öğrencilerin görüşlerini dikkate aldığı görülmüştür.

Eğitimde yeni anlayışın bilgiyi taşıyandan daha çok bilgiyi kullanabilen üretebilen bireyler yetiştirmek olduğu düşünülürse bu anlayışın gelişmesinde öğrenci görüşlerine değer vermenin önemi daha iyi anlaşılacaktır. Öğrenci görüşlerine değer vermek öğrencide özgüvenin gelişmesini sağlayacaktır. Ancak burada öğrencinin görüşlerine değer vermek demek onun görüşlerine tamamen katılmak anlamına gelmez yapılması gereken; öğrencinin görüşlerini belirli kriterlere göre değerlendirmek doğru olan kısımlarını onaylamak varsa yanlışları düzeltmek gerekir.

4- Öğretmenlerimizin % 52’si her zaman, % 46’sı sık sık, %2’si ara sıra öğrencilerine destek olduğu görülmüştür.

Destek olmak sadece coğrafya dersine yada maddi anlamda değil manevi olarak da desteklemek gerekir. Örneğin coğrafya da izohipslerle ilgili sorulara bir çok öğrenci zor olduğunu düşünerek bakmaz. Aslında zannedildiği kadar zor olmadığını bire bir birkaç soru çözerek anlatılabilir. Böylece öğrenciye hem çözüm yolları gösterilirken hem de başarıma duygusuna yönelik motivasyon sağlanmış olur. Başarı duygusunu tadan öğrenci ise yeni başarılarla ulaşmak için daha fazla gayret gösterecektir.

5- Öğretmenlerimizin % 64'ü her zaman, % 36'sı sık sık öğrencilerine saygılı davrandığını ifade etmişlerdir.

Öğrencilere saygılı davranmak onların özgüvenlerinin gelişmesinde büyük katkı sağlamaktadır. Öğretimin gerçekleşebilmesi için de öğrencinin özgüveninin yüksek olması gerekir. Bireyler kendilerine değer verildiğini hissettiklerinde derse ve öğretmene karşı daha duyarlı davranış sergilerler.

6- Öğretmenlerimizin % 18'inin her zaman, % 30'u sık sık, % 48'i ara sıra, % 4'ü çok az öğrencilerine sözel olmayan destek sağladıkları görülmüştür.

Öğrenci için yapılan her türlü destek hem öğretmenin saygınlığının armasına hem de öğretmene karşı duyulan sevginin artmasına dolayısıyla da olumlu bir sınıf ikliminin gelişmesine katkı sağlar.

7- Öğretmenlerimizin % 50'sinin her zaman, % 44'ü sık sık, % 6'sı ara sıra öğrencilerine karşı dostça ilişki ve uyum gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencileriyle empati kurabilen öğretmenler şüphesiz sınıf yönetiminde de daha başarılı olacaklardır. Ancak özellikle genç öğretmenlerin bu konuda yanlış anlaşılmalara imkan veren durumlardan kaçınması gerekmektedir.

8- Öğretmenlerimizin % 56'sı her zaman, % 36'sı sık sık, % 8'i ara sıra öğrencilerin işbirliği ve yardımlaşmalarına izin verdiği ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin arasındaki yardımlaşma ve işbirliği öğrencilerdeki ben duygusu yerine biz duygusunun gelişmesine, sosyalleşmesine toplum içerisinde uyumlu davranmaya ve toplumsal kuralların daha kolay benimsenmesine yardımcı olur. Bu da sınıfta disiplin sorunlarını azaltır ve öğrenmeyi kolaylaştırır. Öğretmenler öğrencileri daha fazla işbirliğine yönlendirmeli işbirliği yapacak ortam yaratmaya çalışmalıdır. Örneğin; Küresel Isınma ile ilgi bir araştırma yapılmak istendiğinde öğretmen konuyu tek bir öğrenciye vermemeli veya kendisi nedenleri sonuçları gibi alt

başlıkları ayrı ayrı öğrencilere vermek yerine konuyu ve alt başlıkları belirleyip bir grup öğrenciye toplu olarak vermeli öğrenciler alt başlıkların dağılımını kendi ilgi ve yeteneklerine göre paylaşmalıdır. Böylece herhangi bir öğrenciye konunun zor kısmı gelse bile gruptaki diğer öğrenciler çalışmanın zor olmasından dolayı başarısız olan arkadaşlarına yardım etmek zorunda hissedeceklerdir. Çünkü dağılımı kendileri yapmışlar ve sorumluluk grubun tamamına verilmiştir.

9- İstenmeyen davranışlara karşı herkese adil davranıyor musunuz sorusuna öğretmenlerimizin % 50'si her zaman, % 48'i sık sık, % 2'i ara sıra olarak cevaplamışlardır.

İstenmeyen davranışlara karşı adil davranmak sınıf yönetiminde mutlaka olması gerekenlerdendir ve aynı zamanda öğrenciye mutlaka hissettirilmelidir. Çünkü öğrenci öğretmenin adil davranmadığını düşünürse öğretmene karşı olan saygısı ve sevgisini yitirir sınıfta daha fazla disiplin sorunları ortaya çıkar. Bu her iki gruptaki öğrenciler içinde geçerlidir. Çünkü istenmeyen davranışa karşın öğretmen eğer öğrenci lehine karar alıyorsa bu tip öğrenciler nasıl olsa uyarı ve ceza verilmediği için daha gevşek davranırlar. Diğer grupta yer alan istenmeyen davranışa karşın öğretmenin şiddetli tepkisi öğrencide adaletsizliğe karşı bir tahammülsüzlük ve başkaldırma yeni istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına zemin hazırlayacaktır.

10- Olumlu davranışlarını beğendiğinizi belli ediyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerimizin % 52'si her zaman, % 46'sı sık sık, % 2'si ara sıra olarak cevaplamışlardır.

Eğitim istendik yönde davranış değiştirmek olduğuna göre istenen davranışın ne olduğunun açıkça ortaya konması ve bu davranışı gösteren öğrencinin onaylanması gerekir. Örneğin derste konuşan bir öğrenciye 'konuşma' demek yerine 'Dersi dinler misin?' demek öğrenci üzerinde ve sınıf yönetiminde çok daha olumlu bir etki bırakacaktır. Ancak birçok alanda olduğu gibi öğretmenlerimizin de önemli bir kısmı istenen davranışı açıkça belirtmediği için istenmeyen davranışa tepki göstermek zorunda kalmaktadır.

11- Çalışma ve dikkatlerini izliyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerimizin % 36'sı her zaman, % 52'si sık sık, %12'si ara sıra olarak cevaplamışlardır.

Sınıf ortamında bütün öğrencilerin her an izlenmesi mümkün değildir ancak öğrencilere izlendiği izlenimini de vermek gerekir. Bununla ilgili olarak öğrencilerde herhangi bir yönde fark edilen değişiklikler sınıf içerisinde bildirilebilir. Örneğin koluna ne oldu? Bugün hasta mısın? Sen önceden Türkiye İklimi ile ilgili sorularda sıkıntı yaşıyordun ama şimdi gayet kolaylıkla çözebiliyorsun gibi. Öğretmenin kendisini sürekli takip ettiğini düşünen öğrenci de derslerine daha fazla ilgi gösterecektir.

12- Katılım ve sorumluluk almaya cesaretlendiriyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerimizin % 42'sinin her zaman, % 52'sinin sık sık, % 6'sının ara sıra olarak cevaplamışlardır.

Özellikle çekingen olan öğrencilerde veya öğrencinin derse katılımının arkadaşlarınca dışlanma sebebi olarak görüldüğü ortamlarda öğrencinin katılımının cesaretlendirilmesi öğrencinin istenmeyen davranışlara yönelmesini engeller. Aynı zamanda başarı duygusunu tadan öğrenci yeni başarılar için kendini derse verecektir. Burada öğretmenlerimizin öğrencileri sık sık cesaretlendirmesi sınıf yönetimi adına olumlu bir durumdur.

13- Sınıfın her yerinde sık dolaşıyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerimizin % 50'si her zaman, % 36'sı sık sık, % 14'ü ara sıra olarak cevaplamışlardır.

Öğretmenin sınıf içerisinde dolaşması sınıfta hakimiyet kurmasına yardımcı olacaktır. Çünkü bazı öğrenciler özellikle masada devamlı oturan öğretmenlerin olduğu durumlarda istenmeyen davranışlarını rahatlıkla gizleyebilmektedir.

14- Ödevlerini ve dersi anlayıp anlamadıklarını denetliyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerimizin % 46'sı her zaman, % 40'ı sık sık, % 14'ü ara sıra olarak cevaplamışlardır.

Verilen ödevlerin denetlenmediği durumlarda öğrencilerin ödev yapma alışkanlığının azalacağı veya yapılan ödevlere gereken özenin gösterilmeyeceği gerçeğinden hareketle verilen ödevlerin mutlaka denetlenmesi gerekir. Aynı zamanda dersti anlayıp anlamadığının da öğrencileri gözlemleyerek ve sorularla denetlenmesi gerekir. Çünkü bazı durumlarda öğretmen çok iyi anlattığını ve öğrencilerin de dinlediğini görerek iyi bir öğretimin gerçekleştiğini düşünür. Ancak bu her zaman gerçekleşmeyebilir.

15- Davranış ve konuşmalarını izliyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerimizin % 48'i her zaman, % 44'ü sık sık, % 8'i ara sıra olarak cevaplamışlardır.

Öğrencilere kendilerinin denetlendiği izlenimini vermek onlar üzerinde belki sıkıcı bir etki yaratabilir ancak izlendiğini düşünen öğrenciler derse daha fazla ilgi gösterecektir. Yine istenmeyen davranışlarda bulunan öğrencilerin davranışlarının öğretmen tarafından fark edilmesi istenmeyen davranışın ortadan kalkmasına sebep olur. Öğretmenlerimizin bu yöndeki gayretleri sınıf yönetimini olumlu etkilemektedir.

16- Herkesin sorusunu yanıtlıyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerimizin % 64'ü her zaman, % 34'ü sık sık, % 2'si ara sıra olarak cevaplamışlardır.

Öğrencilerin derste soru sorması derse ilgisinin de göstergesidir. Ancak bazı öğretmenlerin sorulara saçma veya basit gibi anlamlar yüklemesi ve cevap vermemesi öğrencinin derse olan ilgisini azaltacağından sınıfta istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına zemin hazırlanmış olacaktır.

17- Sorunlarla, diğerlerini rahatsız etmeden ilgileniyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerimizin % 38'i her zaman, % 52'si sık sık, % 10'u ara sıra olarak cevaplamışlardır.

Sınıfta ortaya çıkan sorunların diğerlerinin ilgisini veya dikkatini çekmeden çözümlenmesi her zaman mümkün değildir. Bu konuda öğretmenler gayet başarılı bir

şekilde sorunlarla büyük oranda dikkat çekmeden ilgilenmeyi başarmışlardır. Bu durum sınıfta öğrenme ortamının bozulmamasına katkı sağlar.

18- Her öğrenciyi tanıyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerimizin % 10'u her zaman, % 40'ı sık sık, % 34'ü ara sıra, % 16'sı çok az olarak cevaplamışlardır.

Öğretmenlerin dersine girdiği öğrencinin en azından adını bilmesi gerekir. Çünkü her ne kadar okulun ve coğrafya dersinin amaçları olsa da her öğrencinin beklentileri bu genel amaçlarla birlikte ama bu amaçların çok ötesinde olabilir. Örneğin liselerde okutulan coğrafya dersinin temel amaçları öğrencilere temel coğrafya bilgileri vermek vatan sevgisini aşılacak olmasına karşın bir öğrenci coğrafya dersine özel ilgi duyabilir ve sorularıyla öğretmenden sürekli yeni bilgiler talep edebilir öğretmenin de bunlar senin seviyenin üstünde deyip geçiştirmek yerine kendini yetiştirip öğrencinin beklentilerini karşılamaya çalışması gerekir.

19- Öğrencilerin sorunlarını size rahatça anlatabileceğini düşünüyor musunuz? Sorusunu öğretmenlerimizin % 24'ü her zaman, % 48'i sık sık, % 18'i ara sıra, % 8'i çok az, % 2'si hiç olarak cevaplamışlardır.

Maalesef bu soruya verilen cevaplar sınıf yönetiminde istenen seviyede değildir. Ancak istenen seviyenin çok uzağında da değildir. Öğrencilerin sorunlarını öğretmenlere rahatlıkla anlatabilmesi onların gelişimi için vazgeçilmez unsurlardandır. Çünkü öğretmenin bilmediği bir sorunun üzerinde çalışması mümkün değildir. Çözümlememiş sorunlar ise sınıf iklimini olumsuz etkiler.

20- Coğrafya dersinin öğrencilerin gelişimine katkı sağlayacağını düşünüyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerimizin % 76'sı her zaman, % 18'i sık sık, % 6'sı ara sıra olarak cevaplamışlardır.

Bu soruya bütün öğretmenlerin hiç tereddüt etmeden her zaman diye cevaplaması beklenirken maalesef istenen seviyede çıkmamıştır. Bu durum öğretmenlerimizin öğretim ortamında motivasyon eksikliğine sebep olacak ve gereken gayreti

göstermemekle sonuçlanacaktır. Çünkü faydalı olduğuna inanmadığınız bir şeyi öğretmek için de gereken çabayı sarf etmezsiniz.

Sonuçta gerek öğretmenin öğrencilere bakışı gerekse öğrencilerin öğretmene bakışı sınıf ortamını etkilemektedir. Genel olarak değerlendirdiğimizde öğretmenlerimizin sorulara vermiş olduğu cevaplar büyük oranda beklentilere yakın çıkmıştır. Ancak imkanlar dahilinde daha iyi sonuçlar elde edilmesi de sınıf yönetiminin kalitesinin artırılmasında önem arz etmektedir.

Tablo 3: Coğrafya dersinde öğretmenlerin kullandığı yöntemler:

Yöntem	Her Zaman		Sık Sık		Ara Sıra		Çok Az		Hiç	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Anlatım	34	68	15	30	1	2	0	0	0	0
2. Soru Cevap	30	60	15	30	5	10	0	0	0	0
3. Problem Çözme	6	12	18	36	23	46	3	6	0	0
4. Tartışma	4	8	17	34	22	44	7	14	0	0
5. Gösteri	4	8	12	24	14	28	19	38	1	2
6. Örnek Olay İncelemesi	3	6	11	22	18	36	16	32	2	4
7. Grup Çalışması	1	2	9	18	22	44	15	30	3	6

1- Öğretmenlerimizin % 68'i her zaman, % 30'u sık sık, % 2'si ara sıra anlatım yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Anlatım yöntemi öğretimde genel olarak en çok kullanılan yöntemlerdendir ancak bu yöntemin sürekli olarak kullanılması derste sıkıcılığın artmasına ve derse olan ilginin azalmasına sebep olur. Öğretmenlerimizin önemli bir kısmının anlatım yöntemi ile birlikte diğer yöntemleri de kullandıkları görülmekte bu durum sınıf yönetimini olumlu olarak etkilemektedir.

2- Öğretmenlerimizin % 60'ı her zaman, % 30'u sık sık, % 10'u ara sıra soru-cevap yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Soru cevap yöntemi sınıf içerisinde öğrencilerin dikkatini derse çekmede çok etkili bir yöntemdir. Derse olan ilgi ise öğrenmeyi kolaylaştırdığı gibi sınıf içerisinde istenmeyen davranışların da görülme olasılığını azaltır. Ancak bu yöntemi uygularken soruların tüm sınıfa değil de herhangi bir öğrenciye sorulması ve hangi öğrenciye sorulacağının önceden bilinmemesi gerekir. Eğer soru sorulan öğrencilerden doğru cevap alınamazsa o zaman tüm sınıfa sorulmalıdır. Böylece bir soruya aynı anda birden fazla öğrencinin izin almadan cevap vermesinin ortaya çıkardığı olumsuzluk giderilmiş olur.

3- Öğretmenlerimizin % 12'si her zaman, % 36'sı sık sık, % 46'sı ara sıra, % 6'sı çok az problem çözme yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Bu yöntem öğrencilerin kendi kendine öğrenmelerinde ve öğrendiklerinin kalıcılığının sağlanmasında en etkili yöntemlerden biridir. Ancak öğretmenlerimizin bu yöntemden yeterince faydalanmadıkları görülmekte sebebinin de dersin özelliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Oysa problem çözme yöntemi coğrafya eğitiminde de uygulama alanı olan bir yöntemdir. Bu yöntemde zihin; akıl yürütme, analiz, sentez ve yargılara ulaşma gibi yüksek düşünce işlevlerini birlikte kullanmaktadır. (Doğanay: 1999) Problem çözme yöntemi sadece sınıf içerisinde ve öğretmen tarafından uygulanan bir yöntem değildir. Bu yöntemi öğrenciye verilen ödevlerle de uygulama imkanı vardır.

4- Öğretmenlerimizin % 8'i her zaman, % 34'ü sık sık, % 44'ü ara sıra, % 14'ü çok az tartışma yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Tartışma yöntemi öğrenmenin en kalıcı olduğu yöntemlerden biridir. Ancak sınıf ortamlarının kalabalık olması, öğrencilerin fikirlerini açıklamadaki zorlukları, karşı fikre olan aşırı tepkilerinin kontrol edilebilmesinin getirdiği zorluklar ve uzun zaman alması nedeniyle bu yöntem tamamlayıcı bir yöntem olarak kullanılabilir. Ankete

katılan öğretmenlerimizin yarısına yakın kısmının ara sıra da olsa bu yöntemi kullanması beklenen bir seviyedir.

5- Öğretmenlerimizin % 8'i her zaman, % 24'ü sık sık, % 28'i ara sıra, % 38'i çok az, % 2'si hiç olarak gösteri yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

‘Yerinde bir resim bin kelimedenden üstündür.’ sözünden de anlaşılacağı gibi göstererek öğretme daha kolay ve kalıcı öğrenmenin sağlanması için gereklidir. Örneğin Dünya’nın yıllık hareketi konusunda gösterilecek birkaç dakikalık animasyon birkaç dersteki anlatım yönteminden çok daha etkili sonuç almayı sağlayacaktır. Bu konuda A.B.D.’nin Texas Üniversitesi’nde Philips tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre zaman faktörü sabit tutulduğunda hatırlama şu yüzdelerle olmaktadır. İnsanlar okuduklarının % 10'unu, duyduklarının % 20'sini, gördüklerinin % 30'unu, hem görüp hem duyduklarının % 50'sini, görüp işittikleri ve söylediklerinin % 90'ını hatırlamaktadır (Üçışık, Ünlü, Özey, 2002). Bu araştırma göstermektedir ki; coğrafya dersini ezber bir çalışma olmaktan öte anlayarak öğrenmenin en etkili yollarından bir tanesi de gösteri yöntemini kullanmaktır. Bu yöntemle birlikte çalışma alanı doğal çevre olan coğrafyanın öğrenciler için gitmediği gitme imkanının olmadığı yerlerin gösterilmesi derse olan ilginin artmasını sağlar. Gösteri yönteminin bir diğer aracı olan haritalar ise; bilgileri daha görsel hale getirerek onların öğrenilmesinde en güçlü lisan, her dönemde adeta coğrafyanın kalbi olmuştur. Teknocoğrafyadaki gelişmelere paralel olarak farklı tip ve boyuttaki haritalar hazırlanmasını kolaylaştırmıştır. Bu sayede coğrafya öğretimi kolay ve zevkli hale gelmiştir (Üçışık, Ünlü, Özey, 2002). Her ne kadar görsel materyallerin elde edilmesi, kullanıma hazır hale getirilmesi ve kullanabilecek imkanların kısıtlı olması veya olmaması önemli bir sorun olsa da öğretmenlerin gerek illerdeki ders araç gereç merkezi yönetiminden gerek idareden veya velinin bilgilendirilmesi yoluyla bu araçların satın alınması için yardım talebinde bulunarak bu konuda imkanları daha fazla zorlaması gerekmektedir. Tabi gösteri yönteminde bilgisayar projeksiyon gibi teknolojik imkanlar çok önemli faktör olsa da sadece teknoloji kullanmak veya sadece teknoloji ile olabileceğini düşünmek veya sınırlamak yanlıştır. Öğretmenler tahtaya güzel şekiller çizerek de bu yöntemi kullanabilirler.

6- Öğretmenlerimizin % 6'sı her zaman, % 22'si sık sık, % 36'sı ara sıra, %32'si çok az, % 4'ü hiç olarak örnek olay incelemesi yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Bu yöntem öğrenilenlerin pekiştirilmesinde ve ne işe yaradığının açıklanmasında en güzel yöntemlerdendir. Öğretmenlerimizin bu yöntemi kullanma oranı maalesef beklentilerin altında çıkmıştır. Burada örnek olay bir sel felaketi, bir deprem afeti olabileceği gibi köyden kente göç de olabilir. Bu yöntemde örnek gösterilen olaylar öğrencilerin hem derse olan ilgisini attırdığı gibi aynı zamanda sosyal sorunlara ve çevreye olan duyarlılığını da artırır. Örneğin küresel ısınma konusunu sınıfta ele alan bir öğretmen küresel ısınmanın nedenlerini açıklarken çevreye karşı duyarlılığın artmasını sağlar küresel ısınmanın tetiklediği sel felaketinin zararlarını azaltmak için yapılacakları açıklarken yardımlaşma ve dayanışmanın da önemini vurgular.

7- Öğretmenlerimizin % 2'si her zaman, % 18'i sık sık, % 44'ü ara sıra, % 30'u çok az, % 6'sı hiç olarak grup çalışması yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Bu yöntem öğrenciler arasındaki bencil ve rekabetçi anlayışın yerine paylaşma ve dayanışma duygularının gelişmesinde gerginlik yerine huzurun olduğu ortamların oluşmasında önemli bir rol oynar. Bu tür ortamlar ise memnuniyeti artıracığından sınıfta istenmeyen davranışları önler ve öğretimi kolaylaştırır. Anketimizden çıkan sonuçlar bu yönteminde çok fazla kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin sınıf ortamında çok çeşitli yöntemler kullanması dersi daha ilginç hale getirerek öğrencilerin öğrenmeye olan isteğini artıracaktır. Bu nedenle klasik eğitim sisteminin en çok kullanılan yöntemi olan anlatım yöntemi günümüz eğitim anlayışında da önemini korumakla birlikte diğer yöntemlerin de daha fazla kullanılması gerekmektedir.

Tablo 4: Coğrafya öğretmenlerinin teknoloji destekli eğitime bakışı

Teknoloji...	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
1. öğretim yöntemlerinde çeşitlilik ortaya çıkarır	50	100	0	0	0	0
2. kaynak kullanımında çeşitliliği artırır	50	100	0	0	0	0
3. sınıfta coğrafi fikirlerin açıklanmasını kolaylaştırır	45	90	2	4	3	6
4. zamanı daha etkili kullanma imkanı sağlar	40	80	8	16	2	4
5. daha güncel veriye daha hızlı erişimi sağlar	50	100	0	0	0	0
6. coğrafya derslerine olan ilgiyi artırır	48	96	2	4	0	0
7. öğretmenliği daha eğlenceli hale getirir	45	90	5	10	0	0
8. coğrafya eğitimini daha etkin hale getirir	49	98	1	2	0	0
9. öğrenci merkezli eğitime katkı sağlar	40	80	10	20	0	0
10. öğrencilerde yetenek gelişimine katkı sağlar	42	84	6	12	2	0
11. öğrencilerin öğrenmelerine kolaylık sağlar	48	96	1	2	1	2
12. öğrencilerde motivasyonu artırır	45	90	3	6	2	4
13. öğretmenlerde motivasyonu artırır	44	88	5	10	1	2
14. öğretimde kaliteyi artırır.	48	96	2	4	0	0

1- Teknoloji öğretim yöntemlerinde çeşitlilik ortaya çıkarır. Sorusuna öğretmenlerimizin tamamı katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Bu durum öğretmenlerimizin teknolojiden daha fazla faydalanma isteğini artırır. Teknolojiden daha fazla faydalanmak ise klasik eğitim anlayışının dışında yeniliği ve farklılığı getirdiği için derse olan ilginin artması beklenmektedir.

2- Teknoloji kaynak kullanımında çeşitliliği arttırır. Sorusuna öğretmenlerimizin tamamı katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Daha fazla kaynak kullanımı öğrencilerin derse olan ilgisini de arttıracığından sınıf yönetimine olumlu katkı sağlayacaktır.

3- Teknoloji sınıfta coğrafi fikirlerin açıklanmasını kolaylaştırır. Sorusuna öğretmenlerimizin % 90'ı katılıyorum, % 4'ü kararsızım, % 6'sı katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

‘Sen ne söylersen söyle bildiğin benim anlayabildiğim kadardır.’ sözünden de anlaşılacağı gibi öğretmenlerimizin bildiklerini anlatabilmelerinde teknolojinin kolaylıklar sağladığına büyük oranda inandıkları görülmektedir. Ancak burada teknolojiden faydalanmak demek her şeyi teknolojiye bırakmak anlamına gelmez. Teknolojiden faydalanmak dersi daha iyi işlemek için bir yöntemdir asıl unsur her zaman öğretmendir. Bu nedenle teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin öğretmene her zaman ve artarak ihtiyaç vardır.

4- Teknoloji zamanı daha etkili kullanma imkanı sağlar. Sorusuna öğretmenlerimizin % 80'i katılıyorum, % 16'sı kararsızım, % 4'ü katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Örneğin dağ oluşumu ile ilgili olarak gösterilecek kısa bir animasyon saatlerce anlatılacak dersten daha etkili sonuç verecektir. Ancak kullanılacak materyallerin önceden öğretmen tarafından görülmesi ve kullanıma hazır hale getirilmesi gerekmektedir.

5- Teknoloji daha güncel veriye daha hızlı erişimi sağlar. Sorusuna öğretmenlerimizin tamamı katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte Dünya küresel bir köy haline gelmiş dolayısıyla Dünya'nın herhangi bir yerinde olan olayı çok kısa sürede öğrenme imkanı vardır. Örneğin tsunamiyi anlatan bir öğretmen yakın bir tarihte meydana gelen tsunamiyi örnek göstererek dersini daha iyi açıklayabilir.

6- Teknoloji coğrafya derslerine olan ilgiyi arttırır. Sorusuna öğretmenlerimizin % 96'sı katılıyorum % 4'ü kararsızım olarak ifade etmişlerdir.

Bu durumun coğrafya derslerinin daha etkin hale getirilmesi için öğretmenlerin de teknolojiye olan ilgisini arttırması beklenmektedir. Gerçekten de coğrafya dersinin temel konusu olan doğal çevrenin tamamının bütün öğrenciler tarafından gezilerek görülmesine imkan yoktur. Sınıfta gösterilecek bir belgesel film ile öğrencilerin gidemediği, gitme imkanının olmadığı yerleri gösterme şansı olacak bu durum dersi daha somut hale getirerek öğretimi kolaylaştıracaktır.

7- Teknoloji öğretmenliği daha eğlenceli hale getirir. Sorusuna öğretmenlerimizin % 90'ı katılıyorum % 10'u kararsızım olarak ifade etmişlerdir.

Kullandığı teknoloji ile sınıfta daha mutlu olan öğretmenler yaptığı işten keyif aldıkça işini daha iyi yapacaktır. Örneğin ülkelerin yerlerinin öğrenilmesinde hazırlanan oyun programları, çeşitli sorulardan oluşan bulmaca programları, yap boz tarzı programlar, çeşitli animasyonlar ve sunumlar hem öğretmenler için hem de öğrenciler için coğrafya dersini eğlenceli hale getirmektedir.

8- Teknoloji coğrafya eğitimini daha etkin hale getirir. Sorusuna öğretmenlerimizin % 98'i katılıyorum % 2'si kararsızım olarak ifade etmişlerdir.

Özellikle görsel materyallerin öğrencilere hazırlanmasında teknoloji büyük kolaylıklar sağlar. Verimli geçen dersler ise; sınıfta öğrencinin derse olan ilgisini sürekli hale getirerek öğrencinin ders dışı faaliyetlerde bulunmasını engeller.

9- Teknoloji öğrenci merkezli eğitime katkı sağlar. Sorusuna öğretmenlerimizin % 80'i katılıyorum % 20'si kararsızım olarak ifade etmişlerdir.

Eğitimde son yıllardaki yeniden yapılandırmacı anlayışın temelinde öğrenci merkezli yaklaşım yer almaktadır. Öğrenciler hazırladıkları proje çalışmalarında büyük oranda teknoloji den yararlanmaktadır. Teknolojik imkanlar öğrencilerin hem daha iyi çalışmalar hazırlamalarına katkı sağlamakta hem de daha iyi öğrenmelerini kolaylaştırmaktadır.

10- Teknoloji öğrencilerde yetenek gelişimine katkı sağlar. Sorusuna öğretmenlerimizin % 84'ü katılıyorum % 12'si kararsızım % 4'ü katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Teknoloji kullanımının artmasıyla birlikte bazı yeteneklerinde geliştiği ve teknolojinin bazı yeteneklerin gelişmesine dolaylı katkı sağladığı araştırmalarla tespit edilmiştir. Örneğin internetten Google Earth programını kullanarak evini bulan öğrencilerin haritaların nasıl oluşturulduğunu daha kolay anlaması gibi.

11- Teknoloji öğrencilerin öğrenmelerine kolaylık sağlar. Sorusuna öğretmenlerimizin % 96'sı katılıyorum, % 2'si kararsızım, % 2'si katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Teknoloji eğer yerinde ve doğru bir şekilde kullanılırsa öğrenmeye kolaylık sağlar. Ancak öğrenmenin en etkin bir şekilde gerçekleşebilmesi için teknoloji tek başına yeterli değildir.

12- Teknoloji öğrencilerde motivasyonu artırır. Sorusuna öğretmenlerimizin % 90'ı katılıyorum, % 6'sı kararsızım, % 4'ü katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerimizin de büyük oranda katıldığı gibi teknoloji öğrenciler üzerinde motivasyonu artırır ancak gereğinden fazla kullanılması öğrencinin derse olan ilgisini azaltır.

13- Teknoloji öğretmenlerde motivasyonu artırır. Sorusuna öğretmenlerimizin % 88'i katılıyorum, % 10'u kararsızım, % 2'si katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Teknolojinin öğretmenler üzerinde de motivasyonu artırması öğretmenlerin eğitim için teknolojiye daha fazla ilgi duymalarını teknolojiden daha fazla faydalanmalarını sağlayacaktır.

14- Teknoloji öğretimde kaliteyi artırır. Sorusuna öğretmenlerimizin % 96'sı katılıyorum, % 4'ü kararsızım olarak ifade etmişlerdir.

Teknolojinin kullanılması öğretimde kaliteyi kesinlikle arttıracaktır. Kaliteli eğitim de sınıf yönetiminin daha sağlıklı olmasına sebep olur.

Coğrafya öğretmenleri genel olarak teknolojiye ve derslerde teknolojinin kullanılmasına olumlu olarak bakmaktadır. Teknolojiden faydalanmak coğrafya dersinin öğretilmesini kolaylaştıracağı için sınıf yönetimi de bu durumdan olumlu yönde etkilenmektedir. Michigan Üniversitesinde yapılan bir araştırmada; bilgisayar teknolojisinin kullanıldığı bir sınıfta üç aylık bir öğretimin, bilgisayarın kullanılmadığı diğer sınıflardaki bir yıllık öğretime eşit olduğu saptanmıştır (Demirci, Özel, Taş, 2007)

7.10.2. Öğrenciden Kaynaklanan Problemler

- 1- Öğrencilerinin derse karşı tutumları nedir? Nasıl olmalıdır?
- 2- Öğrencinin gelişim seviyesinin getirdiği problemler nelerdir?
- 3- Öğrencinin ön bilgilerinde eksiklikleri var mıdır? Varsa neler yapılmalıdır?
- 4- Öğrencinin içinde bulunduğu sosyal çevrenin etkisi nelerdir?
- 5- Öğrencilerinin satın alma gücü nedir ve bu durumun avantaj ve dezavantajları nelerdir?
- 6- Öğrencilerin hayata bakış açısı nasıldır ve bu coğrafya eğitimine nasıl yansımaktadır ?

Öğrenciden kaynaklanan problemlerle ilgili olarak anketimize katılan 500 öğrenciye 10 soru sorulmuştur. Bu sorular ve alınan cevaplar aşağıdaki gibidir.

Tablo 5: Öğrencilerin kişisel özellikleri ve coğrafya dersine bakışı:

	Kesinlikle		Oldukça		Kısmen		Biraz		Hiç	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Coğrafya öğretimi size göre gereklidir mi?	324	64,8	117	23,4	35	7	15	3	9	1,8
2. Coğrafya dersi kolay anlaşılabilir / öğrenilebilir bir ders midir?	125	25	195	39	131	26,2	38	7,6	11	2,2
3. Coğrafya dersinde öğretilenler sizin seviyenize uygun mudur?	240	48	183	36,6	65	13	9	1,8	3	0,6
4. Yakınlarınız coğrafya dersinin sizin için faydalı olacağını düşünüyorlar mı?	202	40,4	128	25,6	106	21,2	45	9	19	3,8

Tablo 5: Öğrencilerin kişisel özellikleri ve coğrafya dersine bakışının devamı

	Kesinlikle		Oldukça		Kısmen		Biraz		Hiç	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5. Anlamadığınız konuları öğretmeninize kolaylıkla sorup cevap alabiliyor musunuz?	294	58,8	102	20,4	68	13,6	17	3,4	19	3,8
6. Coğrafya sorusunu ifade edebilmede kendinizi başarılı buluyor musunuz?	108	21,6	197	39,4	138	27,6	50	10	7	1,4
7. Coğrafya dersinde öğretilenleri hayatınızdaki olaylarla ilişkilendirebiliyor musunuz?	153	30,6	128	25,6	124	24,8	54	10,4	41	8,2
8. Coğrafya dersi sizin gelişiminize katkı sağlıyor mu?	184	36,8	157	31,4	95	19	43	8,6	21	4,2
9. Hem eğitim hem de diğer maddi ihtiyaçlarınızın tam olarak karşılandığını düşünüyor musunuz?	157	31,4	120	24	110	22	52	10,4	61	12,2
10. Gelecekle ilgili bazı kaygılarınızın giderilmesinde coğrafyanın çözüm getirebileceğini düşünüyor musunuz?	52	10,4	80	16	140	28	111	22,2	117	23,4

1- Coğrafya öğretimi size göre gerekli midir? Sorusunu öğrencilerin % 64,8'i kesinlikle, % 23,4'ü oldukça, % 7'si kısmen, % 3'ü biraz, % 1,8'i hiç şeklinde işaretlemişlerdir.

Öğrencilerin büyük bir kısmı coğrafya dersinin gerekli olduğuna inanmış olsa da azımsanmayacak kadar kısmı da coğrafya dersinin pek gerekli hatta hiç gerekli olmadığını ifade etmişlerdir. Motivasyonun temel özelliklerinden bir tanesi de ihtiyacın giderilmesi yani yapılan çalışmaların gerekli olduğuna inanmaktır. Bu durumdaki öğrenciler sınıfta istenmeyen davranışlar ortaya çıkaracak ve sınıf yönetimi olumsuz etkilenecektir. Öğretmenlerimizin zaman zaman şehir planlamasıyla ilgili veya bir deprem afetinde yaşananlar veya tsunamide bilinçli hareket eden bir çocuğun yüzlerce insanın hayatını kurtarması gibi örnekler de vererek coğrafya dersinin gereğine vurgu yapması bu tip öğrencilerde motivasyonu arttırarak sınıf yönetimini olumlu yönde etkileyecektir.

2- Coğrafya dersi kolay anlaşılabilir / öğrenilebilir bir ders midir? Sorusunu öğrencilerin % 25'i kesinlikle, % 39'u oldukça, % 26,2'i kısmen, % 7,6'sı biraz, % 2,2'si hiç şeklinde işaretlemişlerdir.

Dersin anlaşılabilir olması öğrencilerde motivasyonu artırır ancak aşırı kolay veya aşırı zor olarak değerlendirilmesi ise öğrencilerde motivasyonu düşürmektedir. Bu nedenle öğrencilerin coğrafya dersine bakışı motivasyon açısından ideal seviyelerde olduğu söylenebilir. Bu durum sınıfta yönetim açısından olumlu bir gelişmedir.

3- Coğrafya dersinde öğretilenler sizin seviyenize uygun mudur? Sorusuna öğrencilerin % 48'i kesinlikle, % 36,6'sı oldukça, % 13'ü kısmen, % 1,8'i biraz % 0,6'sı hiç şeklinde işaretlemişlerdir.

Öğrencilerin öğrenmeye çalıştıkları bilgilerin seviyesine uygun olduğunu düşünmesi öğrenmeye olan isteğini artırır. Bu durumda öğretmenin derse ilgiyi arttırmak için çok çaba sarf etmesine gerek kalmayacaktır.

4- Yakınlarınız coğrafya dersinin sizin için faydalı olacağını düşünüyorlar mı? Sorusuna öğrencilerin % 40,4'ü kesinlikle, % 25,6'sı oldukça, % 21,2'si kısmen, % 9'u biraz, %3,8'i hiç şeklinde işaretlemişlerdir.

Bir çok öğrenci okulla ilgili değerlendirmelerinde yakın çevresinin etkisi altında kalmaktadır. Eğer yakın çevresinin bakışı olumlu yönde ise öğrencinin de genel olarak olumlu yönde tutum geliştirdiği görülmektedir. Verilen cevaplarda öğrenci yakınlarının coğrafya dersini faydalı bulma oranı istenen seviyede olmamasına karşın çok kötü bir durumda da değildir. Bu durum ise sınıfta olumlu bir iklimin oluşmasına katkı sağlar. Öğretmenlerimizin gerek veli toplantılarında gerek başka ortamlarda velilere de coğrafya dersinin katkılarından bahsederek bilinçlendirmeye çalışması gerekir.

5- Anlamadığınız konuları öğretmeninize kolaylıkla sorup cevap alabiliyor musunuz? Sorusuna öğrencilerin % 58,8'i kesinlikle % 20,4'ü oldukça, % 13,6'sı kısmen, % 3,4'ü biraz, % 3,8'i hiç şeklinde işaretlemişlerdir.

Genel olarak cevaplar istenen düzeye yakın olmasına karşın bazı öğrencilerin rahatlıkla soru soramadıkları anlaşılmaktadır. Bu durum öğretmenin özelliklerinden kaynaklanabileceği gibi öğrencinin özelliklerinden, arkadaşlarından, sınıf ortamından hatta aile ortamından da kaynaklanabilir. Ancak öğretmenin bu öğrencileri önceden fark edip nedenlerini araştırdıktan sonra uygun davranış geliştirmeye çalışması gerekmektedir.

6- Coğrafya sorusunu ifade edebilmede kendinizi başarılı buluyor musunuz? Sorusuna öğrencilerin % 21,6'sı kesinlikle, % 29,4'ü oldukça, % 27,6'sı kısmen, % 10'u biraz % 1,4'ü hiç şeklinde işaretlemişlerdir.

Maalesef bu soruya verilen yanıtlar beklenen seviyenin altında çıkmıştır. Öğrencinin anlamadığı kısımları çok rahatlıkla ve başarılı bir şekilde öğretmene sorması sınıfta yönetimin olmazsa olmazıdır. Çünkü anlaşılmayan noktalar zincirin zayıf halkası gibi derse olan ilginin kopmasına sebep olur. Bu durumda öğrenci sınıfta artık öğrenen konumundan çıkar sorun üreten duruma gelir. Öğretmenler bu durumda sorunu geçiştirmemeli yeni yöntemler geliştirmelidir. Örneğin mutlak nem, maksimum nem, bağıl nem kavramlarını ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri tam olarak anlayamayan öğrenciye Milli Eğitim Bakanlığı'nın ders kitabında olduğu gibi sınıfın öğrenci kapasitesi maksimum nem, ders sırasında sınıfta bulunan öğrenciler mutlak nem, ve sınıftaki mevcut öğrenciyle sınıfın kapasitesinin oranı ise bağıl nem kavramı ile ilişkilendirilerek anlatılabilir.

7- Coğrafya dersinde öğretilenleri hayatınızdaki olaylarla ilişkilendirebiliyor musunuz? Sorusuna öğrencilerin % 30,6'sı kesinlikle % 25,6'sı oldukça, % 24,8'i kısmen, % 10,8'i biraz, % 8,2'si hiç şeklinde işaretlemişlerdir.

Öğrencilerin öğrendikleri konuları günlük hayatta da kullanabilmeleri yeni şeyler öğrenme isteğini artıracaktır. Bu nedenle öğretmenler ders sırasında sık sık günlük hayattan örnekler vermeli aynı şekilde öğrencilerden de örnekler bulmalarını istemelidir. Örneğin yerel saatler konusunda doğuda yerel saat daima ileri batıda ise daima geri diyerek bırakmak yerine Ramazan ayında dikkatinizi çekmiştir doğudaki illerimizde yaşayanlar batıdaki illerimizde yaşayanlardan daha önce iftar yaparlar diyerek daha kalıcı bir öğrenme sağlamış olur.

8- Coğrafya dersi sizin gelişiminize katkı sağlıyor mu? Sorusuna öğrencilerin % 36,8'i kesinlikle, % 31,4'ü oldukça % 19'u kısmen, % 8,6'sı biraz % 4,2'si hiç şeklinde işaretlemişlerdir.

Dersin öğrenciye bir şeyler katması çok önemlidir. Çünkü bir çok insan yaptığı çalışmanın kendisine faydalı olup olmayacağını sorgular ve fayda getirmeyeceğine

inandığı çalışmayı yapmak istemez. Dolayısıyla da farklı etkinliklere yönelir. Bu durumda sınıfta disiplin sorunları artar. Öğretmenler hem kendileri sınıfta örnek olay incelemeleriyle hem de öğrencilere proje ödevleri vererek coğrafya dersinin faydalarını anlatmalıdır.

9- Hem eğitim hem de diğer maddi ihtiyaçlarınızın tam olarak karşılandığını düşünüyor musunuz? Sorusuna öğrencilerin % 31,4'ü kesinlikle, % 24'ü oldukça, % 22'si kısmen, % 10,4'ü biraz, % 12,2'si hiç şeklinde işaretlemişlerdir.

Her ne kadar oranlar yukarıdaki gibi görünse de anketin sınıf ortamında yapılması nedeniyle bazı öğrencilerin durumunu gizleme ihtiyacı hissettiği düşünülebilir. Dolayısıyla oranların gerçekte kesinlikle karşılanıyor seviyesinin daha düşük hiç karşılanmıyor seviyesinin ise daha yüksek olduğu düşünülebilir. Öğrencilerin temel ihtiyaçlarının karşılanamaması sınıf yönetiminde derse yeterince ilgi göstermemek gibi olumsuzluklara yol açar. Bu durum her ne kadar öğretmenin dışında olsa da öğretmen de sorunun nedenini bilmeli ve öğrenciye karşı ona göre davranış geliştirmelidir. Örneğin yapılan bir geziye maddi yetersizlik nedeniyle gitmeyen bir öğrenciye öğretmenin nedenini bilmeden kızması veya gezinin önemini açıklaması pek de fayda sağlamaz. Öğretmen bu öğrencinin masraflarının karşılanması için okul idaresinden yardım isteyebilir

10- Gelecekle ilgili bazı kaygılarınızın giderilmesinde coğrafyanın çözüm getirebileceğini düşünüyor musunuz? Sorusuna öğrencilerin % 10,4'ü kesinlikle, % 16'sı oldukça, % 28'i kısmen, % 22,2'si biraz, % 23,4'ü hiç şeklinde işaretlemişlerdir.

Öğrenciler coğrafya dersini sadece sınavlarının verilmesi gereken bir ders olarak gördüğü zaman genellikle sınav için ve sınava yakın zamanlarda çalışacaklar bu da diğer dönemlerde eğitim-öğretim sürecini kesintiye uğratacaktır. Öğretmenlerimizin mutlaka ders sırasında pratik faydalar üzerinde de durması gerekmektedir. Örneğin

sel afeti işlenirken sel risk alanlarından bahsedilmeli ev alırken bu hususların da göz önüne alınması gerektiği vurgulanmalıdır.

Öğrenciler eğitimin en önemli ögesidirler ve öğrenciden kaynaklanan problemler sınıf yönetimini olumsuz olarak etkilemektedir. Yukarıda da görüldüğü gibi her ne kadar bu sorunların büyük bir kısmı öğretmenin dışında gelişse de öğretmen sorunların üzerine giderken nedenini iyi bilmeli ona göre davranış geliştirmelidir. Öğretmenin de etkisi olduğu sorunlarda ise öğretmen sınıf ortamını olumsuz etkileyecek yönlendirmelerden kaçınmalıdır.

7.10.3. Coğrafya Dersinin Özelliklerine Bağlı Problemler

1- Coğrafya dersinin sözel öğrenciler tarafından sayısal bir ders olarak yorumlanması ve sayısal öğrencilerin sözel ders olarak yorumlamaları ve bu yorumların getirdiği problemler nelerdir ve bunlar nasıl aşılr?

2- Yeni coğrafya programından kaynaklanan problemler?

3- Coğrafya dersinin dağ, ova, akarsu gibi yer isimlerinin ezberletildiği bir ansiklopedik bilgiler olarak değerlendirilmesi ve buna bağlı problemler.

Coğrafya dersinin özellikleriyle ilgili olarak hem öğretmenlere hem de öğrencilere sorular yöneltilmiştir Alınan cevaplar ise tablodaki gibidir.

Tablo 6: Coğrafya dersi ile ilgili öğretmen görüşleri:

	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Oldukça Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Coğrafya dersinin YGS/LYS de ağırlığı yeterli düzeydedir.	8	16	6	12	11	22	23	46	2	4
2. Coğrafya dersinde öğretilen birçok yerin öğrencilerin gitmediği/ gitme imkanının olmadığı yerler olması öğretimde motivasyonu düşürmektedir.	18	36	8	16	13	26	10	20	1	2
3. Coğrafya dersi ezber bir derstir.	2	4	1	2	3	6	12	24	32	64
4. Coğrafya dersi için haftalık ders saatleri yeterlidir?	3	6	3	6	10	20	13	26	21	42
5. Coğrafya dersi için yapılan gezi-gözlem faaliyetleri yeterlidir.	2	4	1	2	1	2	4	8	42	84
6. Coğrafya dersinde konular birbirleriyle ilişkili olarak düzenlenmiştir.	8	16	1	2	13	26	23	46	5	10
7. Coğrafya öğretiminde konu bütünlüğü sağlanmıştır.	8	10	2	4	12	24	22	44	4	8
8. Coğrafya konuları öğrencilerin ilgisini çekmektedir.	7	14	4	8	25	50	12	24	2	4
9. Coğrafya dersindeki konular öğrencilerin seviyesine uygundur.	5	10	4	8	23	46	15	30	3	6
10. Coğrafya dersindeki sayısal işlemler öğrenci seviyesinin üstündedir.	3	6	6	12	2	4	9	18	30	60
11. Coğrafya müfredatının sınıflara göre dağılımı dengelidir.	5	10	1	2	7	14	8	16	29	58

Tablo 7: Coğrafya dersi ile ilgili öğrenci görüşleri:

	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Oldukça Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Coğrafya dersinin YGS/LYS de ağırlığı yeterli düzeydedir.	124	24,8	76	15,2	185	37	85	17	32	6,4
2. Coğrafya dersinde öğretilen birçok yerin öğrencilerin gitmediği/ gitme imkanının olmadığı yerler olması öğretimde motivasyonu düşürmektedir.	126	25,2	49	9,8	97	19,4	107	21,4	122	24,4
3. Coğrafya dersi ezber bir derstir.	96	19,2	43	8,6	85	17	154	30,8	123	24,6
4. Coğrafya dersi için haftalık ders saatleri yeterlidir?	177	35,4	66	13,2	111	22,2	61	12,2	85	17
5. Coğrafya dersi için yapılan gezi-gözlem faaliyetleri yeterlidir.	16	3,2	8	1,6	36	7,2	66	13,2	375	75
6. Coğrafya dersinde konular birbirleriyle ilişkili olarak düzenlenmiştir.	128	25,6	85	17	156	31,2	97	19,4	35	7
7. Coğrafya öğretiminde konu bütünlüğü sağlanmıştır.	107	21,4	86	17,2	181	36,2	102	20,4	25	5
8. Coğrafya konuları öğrencilerin ilgisini çekmektedir.	79	15,8	76	15,2	120	24	163	32,6	63	12,6
9. Coğrafya dersindeki konular öğrencilerin seviyesine uygundur.	240	48	183	36,6	65	13	9	1,8	3	0,6

Tablo 7: Coğrafya dersi ile ilgili öğrenci görüşlerinin devamı

	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Oldukça Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
10. Coğrafya dersindeki sayısal işlemler öğrenci seviyesinin üstündedir.	27	5,4	21	4,2	46	9,2	104	20,8	303	60,6
11. Coğrafya müfredatının sınıflara göre dağılımı dengelidir.	88	17,6	72	14,4	181	36,2	92	18,4	68	13,6

1- Coğrafya dersinin YGS/LYS’de ağırlığı yeterli düzeydedir. Öğretmenlerin % 16’sı tamamen katılıyorum, % 12’si katılıyorum, % 22’si oldukça katılıyorum % 46’sı kısmen katılıyorum % 4’ü katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ise % 24,8’i tamamen katılıyorum, %15,2’si katılıyorum, % 36,6’sı oldukça katılıyorum, % 17’si kısmen katılıyorum % 6,4’ü katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Cevaplardan da görüldüğü gibi öğretmenlerimizin ve öğrencilerimizin yarısından fazlası coğrafya dersinin YGS/LYS’de ağırlığının yeterli düzeyde olduğunu düşünmemektedir Bu durum dersin önemini ve derse olan ilgiyi azaltmaktadır. Ancak öğretmenler bu sınavlarda çok küçük puan farklarının dahi binlerce kişinin önüne geçmede önemli bir etken olduğunu vurgulamalıdır.

2- Coğrafya dersinde öğretilen birçok yerin öğrencilerin gitmediği/gitme imkanının olmadığı yerler olması öğretimde motivasyonu düşürmektedir. Öğretmenlerin % 36’sı tamamen katılıyorum, % 16’sı katılıyorum, % 26’sı oldukça katılıyorum, % 20’si kısmen katılıyorum, % 2’si katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ise % 25,2’si tamamen katılıyorum, % 9,8’i katılıyorum, % 19,2’si oldukça katılıyorum, % 21,4’ü kısmen katılıyorum, %24,4’ü katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin yaklaşık yarısı coğrafya dersinde öğretilen birçok yerin öğrencilerin gitmediği/gitme imkanının olmadığı yerler olması öğretimde motivasyonu düşüreceğine inanmaktadır. Bu durumda öğretmenler ders içerisinde daha fazla görsel malzeme kullanarak ilgiyi artırma yoluna gidebilirler.

3- Coğrafya dersi ezber bir derstir. Öğretmenlerin % 4'ü tamamen katılıyorum, % 2'si katılıyorum, % 6'sı oldukça katılıyorum, % 24'ü kısmen katılıyorum, % 64'ü katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ise % 19,2'si tamamen katılıyorum, % 8,6'sı katılıyorum, % 16,8'i oldukça katılıyorum, % 30,8'i kısmen katılıyorum % 25,6'sı katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Aslında görerek, anlayarak ve aktif katılımı öğrenilmesi gereken coğrafya dersini anketimize katılanların hiç de azımsanmayacak kadar önemli bir kısmı ezber ders olarak değerlendirmektedir. Coğrafya öğretiminde dersin amaçları, programlar, ders kitapları ve dersin sınıf içindeki işleniş şekli, ezberci öğretimin de temel nedenidir. Ezbersiz öğretim için amaçların, programların, kitapların yenilenmesi, derslerin drama, münazara, diyalog, soru-cevap ve uygulamalı olarak işlenmesi gerekir (Sekin, Ünlü, 2002). Bu durum sınıfta öğrenmeye ve öğretmene olan ihtiyacı arttırmakta ve daha iyi bir öğretim ortamının gelişmesine katkı sağlamaktadır.

4- Coğrafya dersi için haftalık ders saatleri yeterlidir? Sorusuna öğretmenlerin % 6'sı tamamen katılıyorum, % 6'sı katılıyorum, % 20'si oldukça katılıyorum, % 26'sı kısmen katılıyorum, % 42'si katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ise % 35,4'ü tamamen katılıyorum %13,2'si katılıyorum, % 22,2'si oldukça katılıyorum, % 12,2'si kısmen katılıyorum, % 17'si ise katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin büyük bir kısmı coğrafya dersi için haftalık ders saatlerinin yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin ise yaklaşık yarıdır. Ders saatlerinin yetersiz olması öğretmenlerin hem istenmeyen sorunlarla başa çıkarken

hem de müfredatı yetiştirmek gibi zamanın iyi kullanılması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle 9.sınıflarda bu sorun daha belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Çünkü 9. sınıflarda coğrafya müfredatı yoğun olduğu gibi haftalık ders saati de 2 saattir. Ayrıca ilköğretimdeki eksiklikleri derse ve okula alışması gibi sorunlar da düşünöldüğünde 9.sınıflarda coğrafya dersine giren öğretmenlerimizin işi oldukça güçleşmektedir.

5- Coğrafya dersi için yapılan gezi-gözlem faaliyetleri yeterlidir. Sorusuna öğretmenlerin % 4'ü tamamen katılıyorum, % 2'si katılıyorum, % 2'si oldukça katılıyorum, % 8'i kısmen katılıyorum, % 84'ü katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ise % 3,2'si tamamen katılıyorum, % 1,6'sı katılıyorum, % 7'si oldukça katılıyorum, % 13,2'si kısmen katılıyorum, % 75'i katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin büyük bir kısmı bu tür faaliyetlerin yetersiz olduğunu ortaya koymuşlardır. Araştırma gezileri coğrafya dersi için çok önemli bir laboratuvar çalışmasıdır. Ancak bu çalışmalar olmadan yapılan coğrafya öğretimi sınıflarla sınırlandırılarak yetersiz kalacaktır. Yetersiz öğretim ise derse olan ilgiyi azaltarak istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına zemin hazırlar.

Coğrafi bir gezi - gözlemlerde başından sonuna kadar ortaöğretimde kullanılması gereken metotlar, yerli yerinde ve hep bir arada uygulanabilmektedir. Öğrencilerin dershanelerde tanınmayan, öne çıkmayan yönleri bu gibi gezilerde hocaları tarafından rahatlıkla keşfedilebilir öğrenciler arasında arkadaşlık, paylaşıma ve sevgi gibi duygular daha da kökleşmektedir. (Garipağaoğlu, 2001)

6- Coğrafya dersinde konular birbirleriyle ilişkili olarak düzenlenmiştir. Sorusuna öğretmenlerin % 16'sı tamamen katılıyorum, % 2'si katılıyorum, % 26'sı oldukça katılıyorum, % 46'sı kısmen katılıyorum, % 10'u katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ise % 25,6'sı tamamen katılıyorum, % 17'si katılıyorum, %

31'i oldukça katılıyorum, % 19,4'ü kısmen katılıyorum, % 7'si katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin büyük bir kısmı öğrencilerin ise yaklaşık yarısı buna tam katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretim programlarında öğrenilen konuların birbirleriyle ilişkili olarak düzenlenmesi gerekir. Her konu bir öncekinin devamı bir sonraki için basamak olmalıdır. Örneğin 'Şehirleşme ve Göç' 'İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü' gibi.

7- Coğrafya öğretiminde konu bütünlüğü sağlanmıştır. Öğretmenlerin % 16'sı tamamen katılıyorum, % 4'ü katılıyorum, % 24'ü oldukça katılıyorum, % 44'ü kısmen katılıyorum, % 8'i katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ise % 20,8'i tamamen katılıyorum, % 17,2'si katılıyorum, %36,2'si oldukça katılıyorum, % 20,4'ü kısmen katılıyorum % 5'i katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin büyük bir kısmı öğrencilerin ise yarıdan fazlası coğrafya öğretiminde konu bütünlüğünün tam olarak sağlanmadığını düşünmektedir. Gerçekten de bugün ortaöğretim coğrafya müfredatında konular çok parçalı haldedir. Bu durum öğretimde bütünlük ilkesine aykırıdır ve öğretimi güçleştirdiği için harcanan emeğin tam karşılığı alınmamaktadır. Örneğin "Dünya'da Nüfus Artışı" konusu 10. sınıf coğrafya dersinde ele alınmış "Nüfus Politikaları" konusu 11. sınıf coğrafya dersinde incelenmiştir. Ancak nüfus artışı nüfus politikalarından bağımsız olmadığına –hatta bazen en önemli faktörü olduğuna- göre 10. sınıfta "Dünya'da Nüfus Artışı" konusu işlenirken nüfus politikalarına ne kadar değinilecektir ya da değinilecek midir? Yine 11. sınıfta "Nüfus Politikaları" konusu işlenirken oluşturulan politikaların sonuçları üzerine değinilmeden mi geçilecek ya da değinilecekse ne kadar? Öğrenciler için ise aynı konunun farklı dönemlerde tekrar tekrar ama her seferinde farklı bir bölümünün ele alınması dersin sıkıcı hale gelmesine sebep olmaktadır. Bu durum ise öğrencilerde bıkkınlık hissi oluşturarak sınıfta sorunlara yol açmaktadır.

8- Coğrafya konuları öğrencilerin ilgisini çekmektedir. Öğretmenlerin % 14'ü tamamen katılıyorum, % 8'i katılıyorum, % 50'si oldukça katılıyorum, % 24'ü kısmen katılıyorum, % 4'ü katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ise % 15,8'i tamamen katılıyorum, % 15'i katılıyorum, % 24'ü oldukça katılıyorum, % 32,6'sı kısmen katılıyorum, % 12,6'sı katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Bu soruya öğretmenlerimizin ve öğrencilerimizin çoğunun tam olarak katılmadıkları anlaşılmaktadır. Öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğrenilen konuların öğrencilerin ilgisini çekmesi gerekir. Her ne kadar müfredat ve konular Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlense de öğretmenlerde ders işlerken konuları ilginç hale getirebilir. Örneğin Türk Kültürü konusu işlenirken konuyu kitapla sınırlamak yerine öğrencilerinde geleneklerimizden bahsetmesi sağlanabilir. Böylece öğretmen konuya ilişkin daha fazla örnek bulurken öğrenciler için ders daha ilginç hale gelir.

9- Coğrafya dersindeki konular öğrencilerin seviyesine uygundur. Öğretmenlerin % 10'u tamamen katılıyorum, % 8'i katılıyorum, % 46'sı oldukça katılıyorum, % 30'u kısmen katılıyorum, % 6'sı katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ise % 48'i tamamen katılıyorum, % 36,6'sı katılıyorum, % 13'ü oldukça katılıyorum, % 1,8'i kısmen katılıyorum, %0,6'sı katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin öğrenmeye çalıştıkları bilgilerin seviyesine uygun olduğunu düşünmesi öğrenmeye olan isteğini artırır. Bu durumda öğretmenin derse olan ilgiyi arttırmak için çok çaba sarf etmesine gerek kalmayacaktır.

10- Coğrafya dersindeki sayısal işlemler öğrenci seviyesinin üstündedir. Öğretmenlerin % 6'sı tamamen katılıyorum, % 12'si katılıyorum, % 4'ü oldukça katılıyorum, %18'i kısmen katılıyorum, % 60'ı katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ise % 5,4'ü tamamen katılıyorum, % 4,2'si katılıyorum, % 9,2'si oldukça katılıyorum, % 20,8'i kısmen katılıyorum, % 60,4'ü katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin ve öğrencilerin çoğunun katılmadıkları anlaşılmaktadır. Öğrenci seviyesinin üzerindeki işlemler öğrencilerde zaten yapamıyorum düşüncesini oluşturarak gereken gayretin gösterilmemesine yol açar. Bu ise sınıf ortamını olumsuz etkiler. Ancak genel olarak sayısal işlemlerin öğrenci seviyesine uygun olduğu kabul görmekte bu durum ise öğrenmeye olan isteği arttırmaktadır.

11- Coğrafya müfredatının sınıflara göre dağılımı dengelidir. Öğretmenlerin % 10'u tamamen katılıyorum, % 2'si katılıyorum, %14'ü oldukça katılıyorum, % 16'sı kısmen katılıyorum, % 58'i katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ise % 17,4'ü tamamen katılıyorum, % 14,4'ü katılıyorum, % 36'sı oldukça katılıyorum, % 18,4'ü kısmen katılıyorum %13,6'sı katılmıyorum olarak ifade etmişlerdir.

Hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin orta öğretim coğrafya müfredatının sınıflara göre dengeli dağıldığına tam olarak katılmadıkları görülmektedir. Gerçekten de ortaöğretim coğrafya öğretim programının dengeli olarak dağılmadığı bilinmektedir. Örneğin müfredatın önemli bir kısmı haftalık 2 saatlik derse karşılık 9. sınıflarda verilmeye çalışılmaktadır.

Her dersi olduğu gibi coğrafya dersini de çeşitli gerekçelerle öğrenciler faydalı bulmayabilir ve sevmeyebilir. Ancak öğretmenlerimizin de bu konuda kendilerini sadece müfredat programıyla sınırlandırmaması gerekmektedir. Öğretmenlerimiz örneğin yurt sevgisinin benimsetilmesinde çok önemli bir yeri olan coğrafya dersinin sevilmesi için de gayret göstermelidirler. Coğrafya dersinin öğrenciler için sadece program gereği öğrenilmesi gereken ezber bilgilerden oluşan bir faaliyet olmaktan öte, mutlaka öğrenilmesi gereken faydalı ve eğlenceli bir çalışma olarak algılanması sağlanmalıdır.

7.10.4. Okuldan Kaynaklanan Problemler

- 1- Orta öğretim coğrafya eğitimi için yeterli fiziki alt yapı mevcut mu? (örneğin: okullarda kaç coğrafya laboratuvarı var? Kaç bilgisayar sınıfı var.)
- 2- Okul idarecilerinin coğrafya dersine ve coğrafya öğretmenlerine karşı tutumları nasıl?

Okuldan kaynaklanan problemlerle ilgili olarak anketimize katılan öğretmenlere 8 soru sorulmuştur. Bu sorulara öğretmenlerimizin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir.

Tablo 8: Okul idaresinin coğrafya dersine bakışı:

	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Oldukça Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Coğrafya dersi için okulda yeterli araç-gereç vardır.	6	12	1	2	9	18	19	36	10	20
2. Coğrafya dersi için bilgisayar projeksiyon gibi teknolojik imkanlar vardır.	9	18	3	6	5	10	18	36	14	28
3. Okulun ısı, ışık ses düzeni gibi imkanları coğrafya dersi için uygundur.	7	14	3	6	13	26	11	22	16	32
4. Sınıflardaki öğrenci sayısı coğrafya dersi için idealdir.	5	10	3	6	2	4	9	18	31	62
5. Sınıflardaki sıraların düzeni ve yapısı coğrafya dersi için uygundur.	7	14	2	4	10	20	12	24	19	38
6. Coğrafi projeler için okul idaresi yeterince destek sağlamaktadır.	7	14	3	6	13	26	17	34	10	20
7. Okul idaresi araç gereç temini konusunda yeterli desteği sağlamaktadır.	6	12	5	10	15	30	19	38	5	10

Tablo 8: Okul idaresinin coğrafya dersine bakışının devamı:

	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Oldukça Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
8. Okul idaresinin coğrafya dersine bakışı olumlu yöndedir.	12	24	4	8	25	50	8	16	1	2

1- Coğrafya dersi için okulda yeterli araç-gereç vardır. Sorusuna öğretmenlerimizin % 12'si tamamen katılıyorum, % 2'si katılıyorum, % 18'i oldukça katılıyorum, % 38'i kısmen katılıyorum, % 20'si katılmıyorum olarak belirtmişlerdir.

Maalesef araç gereç yeterliliği beklenen seviyenin çok altında çıkmıştır. Ders için yeterli araç gerecin olmaması dersin anlaşılmasını güçleştirmekte, anlaşılamayan derse karşı da öğrenci ilgisi giderek azalmakta, derse azalan ilgi ise istenmeyen davranışları arttırarak sınıf yönetimini olumsuz olarak etkilemektedir. Hala daha bir çok okulda küre, Türkiye haritası veya Dünya haritası olmadan coğrafya dersi işlenmektedir.

2- Coğrafya dersi için bilgisayar projeksiyon gibi teknolojik imkanlar vardır. Sorusuna öğretmenlerimizin % 18'i tamamen katılıyorum, % 6'sı katılıyorum, % 10'u oldukça katılıyorum, % 36'sı kısmen katılıyorum, % 28'i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir.

Cevaplardan da anlaşıldığı gibi okullarımızın önemli bir kısmının yeterli teknolojik imkanlara sahip olamadığı görülmektedir. Çok miktarda görsel malzemeye ihtiyaç duyan coğrafya dersinde bu görsellikler büyük oranda teknolojik imkanlarla sağlanmaktadır. Yeterli görsel malzemenin olmaması dersi sıkıcı hale getirmekte ve öğrencinin derse olan ilgisinin azalmasına sebep olmaktadır.

3- Okulun ısı, ışık ses düzeni gibi imkanları coğrafya dersi için uygundur. Sorusuna öğretmenlerimizin % 14'ü tamamen katılıyorum, % 6'sı katılıyorum, % 26'sı

oldukça katılıyorum, % 22'si kısmen katılıyorum, % 32'si katılmıyorum olarak belirtmişlerdir.

Bu soruya da verilen cevaplar beklentilerin altında çıkmıştır. Sınıfın fiziksel özellikleri sınıf yönetiminde çok önemli bir etkiye sahiptir. Bir öğrenciden duymadığı bir sesi dinlemesini istemek, görmediği şeye bakmasını istemek yada soğukta bütün dikkatini derse vererek ilgi göstermesini beklemek imkansızdır. Bütün bu fiziksel koşullar öğrencinin dikkatinin derse çekilmesinde çok büyük engeldir.

4- Sınıflardaki öğrenci sayısı coğrafya dersi için idealdir. Sorusuna öğretmenlerimizin % 10'u tamamen katılıyorum, % 6'sı katılıyorum, % 4'ü oldukça katılıyorum, % 18'i kısmen katılıyorum, % 62'si katılmıyorum olarak belirtmişlerdir.

Öğretmenlerimizin büyük bir kısmı sınıftaki öğrenci sayısının ideal seviyeden uzak olduğunu belirtmişlerdir. Kalabalık sınıflarda öğretmen sınıfı kontrol etmekte sorun yaşamakta iyi kontrol edemediği sınıfı da iyi yönetememektedir. Bu durum ise sınıfta eğitim – öğretimi güçleştirmekte sınıfta sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

5- Sınıflardaki sıraların düzeni ve yapısı coğrafya dersi için uygundur. Sorusuna öğretmenlerimizin % 14'ü tamamen katılıyorum, % 4'ü katılıyorum, % 20'si oldukça katılıyorum, % 24'ü kısmen katılıyorum, % 38'i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir.

Özellikle harita çizimi gibi bazı konularda coğrafya dersinde geniş sıralara ihtiyaç vardır. Ancak okullarda bu tür sıraların olmaması bu tür etkinlikleri ya hiç yapmamaya veya gerekli özen gösterilmeden yapmaya sebep olmaktadır. Eksik yapılan çalışmalar ise öğrencilerde motivasyonu düşürerek derse olan ilgiyi azaltmaktadır.

6- Coğrafi projeler için okul idaresi yeterince destek sağlamaktadır. Sorusuna öğretmenlerimizin % 14'ü tamamen katılıyorum, % 6'sı katılıyorum, % 26'sı

oldukça katılıyorum, % 34'ü kısmen katılıyorum, % 20'si katılmıyorum olarak belirtmişlerdir.

Coğrafi gezi düzenlemek gibi bir çok projede okul yönetimin desteğine ihtiyaç duyulur. Ancak okul yönetimi gereken desteği sağlamadığı zaman bu projeler askıya alınır. Dolayısıyla da coğrafya dersi sadece sınıf ortamı ve kitaplarla sınırlandırılmış olur. Bütün bunlar coğrafya dersinde eksik öğrenmeye yol açacağı için istenen motivasyonu sağlayamaz ve sınıfta da sorunlar ortaya çıkar.

7- Okul idaresi araç gereç temini konusunda yeterli desteği sağlamaktadır. Sorusuna öğretmenlerimizin % 12'si tamamen katılıyorum, % 10'u katılıyorum, % 30'u oldukça katılıyorum, % 38'i kısmen katılıyorum, % 10'u katılmıyorum olarak belirtmişlerdir.

Her ne kadar bugün ülkemizde okullarla verilen imkanlar yeterli düzeyde olmasa da var olan imkanların örneğin konferans salonu gibi projeksiyon bulunan yerin koltukların yıpranması veya temizlik gibi gerekçelerle öğrencilerin kullanımına açılmaması imkansızlıktan daha fazla olumsuz etkilemektedir. Çünkü yoksunluk yoksulluktan daha büyük üzüntü verir. Öğrenciler de bu durumun sebebini genellikle derse giren öğretmenlerinde arar ve idare ile öğretmen karşı karşıya gelir. Sürekli bu ve benzeri sorunlarla karşılaşan öğretmen ise bir süre sonra bıkkınlık gösterir ve dersine gereken ilgiyi gösteremez.

8- Okul idaresinin coğrafya dersine bakışı olumlu yöndedir. Sorusuna olarak öğretmenlerimizin % 24'ü tamamen katılıyorum, % 8'i katılıyorum, % 50'si oldukça katılıyorum, % 16'sı kısmen katılıyorum, % 2'si katılmıyorum belirtmişlerdir.

Bazı idareciler bazı derslerin üzerinde durup gereken ilgi ve kolaylıkları gösterirken bazı dersleri ise lüzumsuz olarak değerlendirmektedir. Bu durum lüzumsuz olarak

görülen dersin öğretmenlerine de yansıtılmakta ve öğrencilere de hissettirilmektedir. Sonuçta hem öğretmen hem de öğrenci de motivasyonun düşmesine sebep olmaktadır. Ancak anketimize katılan öğretmenlerimizin büyük bir kısmını olumlu olarak ifade etmesi sınıf yönetimine de olumlu olarak yansıyacaktır.

Okulun özelliklerinin coğrafya dersine olan etkisini incelediğimizde 8. soru hariç maalesef istenen düzeyde çıkmamıştır. Bu durum sınıf yönetimini de olumsuz olarak etkilemektedir. Çünkü okul; öğretmen, öğrenci ve idarecilerinin tam bir işbirliği içerisinde olması gereken bir ortamdır. Eğer bu üçünden birisi zayıf olursa zincirin halkası gibi kopar eğitim-öğretim faaliyetleri istenen düzeyde gerçekleşmez.

7.11. SONUÇ VE ÖNERİLER:

İnsan ve doğa arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalı diye tanımlayabileceğimiz coğrafyadan yeteri kadar yararlanabilmenin ön koşulu iyi bir coğrafya öğretimidir. Coğrafya öğretiminin amacı, öğrencilerin yaşadıkları alandan başlayarak ülkemiz ve tüm dünya ile ilgili coğrafi bilinç kazanmalarını, gelecekteki yaşantılarında etkin bir şekilde kullanabilecekleri bir donanıma sahip olmalarıdır. Bu öğretim sürecinin sağlıklı gerçekleşebilmesi öğretmen, öğrenci, veli ve okul idaresi gibi çok farklı grupların iş birliği ve uyumu ile mümkündür. Bütün bu grupların etkileşim alanı olan sınıf ise eğitim öğretim faaliyetlerinin yapıldığı alanlardır. Eğitim ve öğretimin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi iyi bir sınıf yönetimi ile mümkündür. Bu araştırmadan elde ettiğimiz sonuçlara göre coğrafya öğretiminde sınıf yönetiminde aşağıdaki önerilerin dikkate alınması sınıfta daha iyi bir ortamın oluşmasına katkı sağlayacaktır.

1- Öğretmenlerin kişisel özelliklerinin büyük bir kısmı değiştirilemez olsa da öğretmenler kendi özelliklerine göre sınıf yönetimi için uygun davranış geliştirebilmelidir.

2- Öğretmenlerin öğrencilerle olan ilişkilerinde pozitif bir anlayışa sahip olduğu görülmektedir. Ancak bu durumun suiistimal edilmemesi için gereken tedbirlerin alınması önem arz etmektedir.

3- Coğrafya dersinin çok farklı yöntemlerle işlenmesi derse olan ilginin artmasına dolayısıyla da sınıfta istenmeyen davranışların ortaya çıkmadan önlenmesine katkı sağlayacaktır.

4- Teknolojiye öğretmenler genel olarak olumlu bakmaktadır. Teknoloji gerçekten de sınıfta derse olan ilgini artmasına katkı sağlar. Ancak hiçbir teknolojinin öğretmenin yerini alamayacağı unutulmamalı ve teknoloji dersi anlatmak için sadece yardımcı kaynak olarak değerlendirilmelidir.

5-Okullardaki imkanlar sağlıklı bir coğrafya dersi için yeterli olmayabilir. Ancak bu konuda idarenin gereken desteği sağlaması ve öğretmenin de var olan imkanlarını iyi değerlendirmesi gerekmektedir.

6-Coğrafya dersinin içeriği Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmekte ve öğretmen de bu içeriği öğrencilere vermeye çalışmaktadır. Öğretmenlerin kendilerini sadece müfredatla sınırlandırmaması ve zaman zaman öğrencilere de ek çalışmalar vererek konuları daha zengin hale getirmesi derse olan ilgiyi arttırması beklenmektedir.

7- Öğrencilerin yaşı, sosyal çevresi, ekonomik özellikleri gibi değişkenlerin de sınıf yönetimini etkilediği göz ardı edilmemelidir. İyi bir sınıf yönetimi için; öğretmen ve idareciler öğrencilerin bu özelliklerini de tanımaya çalışmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alkan, C. (1997). *Eğitim Teknolojisi*. Ankara:Anı
- Alkış, S. (2008). Coğrafya Öğretiminde İnceleme Gezileri ve Arazi Çalışmaları. R. Özey ve A. Demirci (Der.), *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar* (s.77-106). İstanbul: Aktif.
- Aksoy, B. (2004). Coğrafi Bilgi Sistemleri Uygulamalarının Öğretimi Üzerine Bir Model. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 12 (1), 12-25.
- Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul:MEB.
- Bekmezci, B., ve Ünlü, M. (2007). Coğrafya Öğretiminde Grupla Çalışma Metodunun Öğrenci Başarısına Etkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (16), 53-64.
- Çelikkaya, H.(1998). *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Alfa.
- Çelikkaya, H.(1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alfa.
- Demirci, A. (2008). Coğrafya Öğretiminde Laboratuvar Çalışmaları. R. Özey ve A. Demirci (Der.), *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar* (s.57-76). İstanbul: Aktif.
- Doğanay, H. (1993). *Coğrafyaya Giriş “Metotlar, İlkeler ve Terminoloji”* Ankara: Gazi
- Doğanay, H. (1993). *Coğrafyada Metodoloji*. Ankara: MEB.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Aktif.
- Dökmen, Ü. (2004). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem
- Efe, R. (1996). Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar Coğrafya Öğretiminde Çağdaş Metot ve Teknikler. *Atatürk Eğitim Fakültesi II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildiriler*
- Erdoğan, İ. (2000). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Sistem.
- Garipağaoğlu, N. (2001). Gezi Gözlem Metodunun Coğrafya Eğitimi Ve Öğretimindeki Yeri, *Marmara Coğrafya Dergisi* 2 (3), 13-30

- Göney, S., (1993). *Siyasi Coğrafya*. İstanbul: İ.Ü. Basımevi,
- Gültepe, A., Güncegörü, B., Pural, A., Turoğlu, B., Kılıçarslan, S., Yıldırım, D. ve diğerleri. (2010). *Ortaöğretim Coğrafya 12*. İstanbul: MEB
- Gültepe, A., Güncegörü, B., Pural, A., Turoğlu, B., Kılıçarslan, S., Yıldırım, D. ve diğerleri. (2010). *Ortaöğretim Coğrafya 11*. İstanbul: MEB
- Gültepe, A., Kılıçarslan, S., Yenmez, N., Turoğlu, B., Atıcı, B., Fırat, B.ve diğerleri. (2010). *Ortaöğretim Coğrafya 10*. İstanbul: MEB
- Günel, K., (1997). *Coğrafyanın Siyasal Gücü*, İstanbul:Çantay.
- Güngördü, E. (2002). *Coğrafya'da Öğretim Yöntemleri İlkeler Ve Uygulamalar*. Ankara:Nobel.
- İncekara, S. (2008). Coğrafya Öğretiminde Örnek Olay Yöntemi ve Uygulanması. R. Özey ve A. Demirci (Der.), *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar* (s.107-132). İstanbul: Aktif.
- Karakuyu, M. (2008). Coğrafya Eğitiminde Öğretmen Olmak ve Öğretmen Kalabilmek. R. Özey ve A. Demirci (Der.), *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar* (s.341-363). İstanbul: Aktif.
- Karatepe, A. (2008). Coğrafya Öğretiminde Mekansal Teknolojiler. R. Özey ve A. Demirci (Der.), *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar* (s.193-216). İstanbul: Aktif.
- Kesler, T. (2008). Coğrafya Öğretiminde İnternet. R. Özey ve A. Demirci (Der.), *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar* (s.241-274). İstanbul: Aktif.
- Okutan, M. (2006). *Sınıf Yönetiminde Örnek Olaylar*. İstanbul: Öğreti
- Oruç, E., Güncegörü, B., Muslu, G., Pural, A., Aydın, A., Uysun, E. ve diğerleri (2010). *Ortaöğretim Coğrafya 9*. İstanbul: MEB
- Özel, A. (2008). Coğrafya Derslerinde Hangi Bilgi ve İletişim Teknolojileri Nası

- Kullanılmalı? R. Özey ve A. Demirci (Der.), *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar* (s.217-240). İstanbul: Aktif.
- Öztürk, M. (2008). Coğrafya Derslerinde Planlama. R. Özey ve A. Demirci (Der.), *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*. (s.23-56). İstanbul: Aktif.
- Sekin, S. ve Ünlü, M. (2002). Coğrafya Dersinin Temel Öğretim Sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (5), 43-53.
- Taş, H. İ., Özel, A. ve Demirci, A. (2007). Coğrafya Öğretmenlerinin Teknolojiye Bakış Açıları Ve Teknolojiden Yararlanma Seviyeleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 31- 51.
- Tok, N. T. (2006). Etkili Öğretim İçin Yöntem ve Teknikler. A. Doğanay ve E. Karip (Der.), *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. (s. 131-180). Ankara: PegemA.
- Tok, Ş. (2006). Öğretme – Öğrenme Stratejileri ve Öğretimde Çağdaş Yaklaşımlar. A. Doğanay ve E. Karip (Der.), *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. (s. 77-130). Ankara: PegemA.
- Tomal, N. (2009). Coğrafya Derslerinde Edinilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılma Durumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17 (1), 229 – 240.
- Üçışık, S. ve Demirci, A., (2002). 21. yy.da Coğrafya Bilimi Ve Temel Unsurları, *Marmara Coğrafya Dergisi*, (5), 117-133.
- Üçışık, S., Ünlü, M. ve Özey, R. (2002). Coğrafya Eğitim ve Öğretiminde Fotoğrafların Önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (5), 1-8.
- Üçışık, S., Ünlü, M. ve Özey, R. (2002). Coğrafya Eğitim ve Öğretiminde Haritaların Önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (5), 9-25.

